

Gemeente Op Maat

Leeuwarden

09

Centraal Bureau voor de Statistiek

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2007–2008	= 2007 tot en met 2008
2007/2008	= het gemiddelde over de jaren 2007 tot en met 2008
2007/'08	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2007 en eindigend in 2008
2005/'06–2007/'08	= oogstjaar, boekjaar enz., 2005/'06 tot en met 2007/'08

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Enkele gebruikte afkortingen

AO	= Arbeidsongeschiktheid
CBS	= Centraal Bureau voor de Statistiek
COROP	= Coördinatie Commissie Regionaal Onderzoekprogramma
GGD	= Gemeentelijke gezondheidsdienst
GOM	= Gemeente Op Maat
IOAW	= Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	= Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
IVA	= Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten
KWB	= Kerncijfers Wijken en Buurten
NUTS	= Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques
OAD	= Omgevingsadressendichtheid
RKN	= Regionale Kerncijfers Nederland
RPA	= Regionale Platforms Arbeidsmarkt
SBI	= Standaard Bedrijfsindeling
VINEX	= Vierde Nota ruimtelijke ordening Extra
Wajong	= Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten
WAO	= Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering
WAZ	= Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen
WGA	= Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten
Wgr	= Wet gemeenschappelijke regelingen
WIA	= Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
WOZ	= Wet waardering onroerende zaken
WW	= Werkloosheidswet
WWB	= Wet Werk en Bijstand

Colofon

Uitgever
Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress en druk
Centraal Bureau voor de Statistiek
Grafimedia

Omslag
TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen
Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen
E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet
www.cbs.nl

Kengetal: A-127
ISBN: 978-90-357-1252-2

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2009.
Verveelvoudiging is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Enkele gebruikte afkortingen	2
Leeswijzer	5
1 Bevolking	6
1.1 Aantal inwoners	6
1.2 Bevolkingssamenstelling	7
1.3 Bevolkingsontwikkeling	9
2 Onderwijs	13
2.1 Primair onderwijs	13
2.2 Voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs	13
2.3 Hoger onderwijs	15
3 Bouwen en wonen	16
3.1 Woonruimtenvoorraad	16
3.2 Nieuwbouw en onttrekking	16
3.3 Woningwaarde	17
4 Inkomen en sociale zekerheid	19
4.1 Inkomen	19
4.2 Sociale zekerheid	20
5 Verkeer en vervoer	24
5.1 Vervoermiddelen	24
5.2 Lengte van wegen	24
6 Oppervlakte, dichtheden en bodemgebruik	26
6.1 Oppervlakte	26
6.2 Dichtheden	26
6.3 Bodemgebruik	27
7 Criminaliteit	30
7.1 Geregistreerde misdrijven	30
7.2 Opgehelderde misdrijven	32
8 Regionale indelingen 2008	33
8.1 Gemeentelijke indeling 2008	33
8.2 StatLine-publicatie 'Gebieden in Nederland'	34
9 Kerncijfers wijken en buurten	36
9.1 Indeling in wijken en buurten	36
9.2 Statistieken over wijken en buurten	36
9.3 Nieuwe vormen van presenteren CBS-buurtgegevens	37
10 Gemeentelijke cijfers op de CBS-website	51
10.1 StatLine CBS Databank	51
10.2 Kaarten met regionale indelingen	52
10.3 Kaarten met wijk- en buurtindeling	52
Lijst van gebruikte begrippen	54
Aan deze publicatie werkten mee	64

De publicatie *Gemeente Op Maat 2008* is de gemeentelijke overzichtspublicatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Voor elke gemeente die op 1 januari 2008 bestond, is een publicatie samengesteld met daarin een selectie uit de veelheid aan CBS-statistieken. Deze informatie vindt u in hoofdstukken 1 tot en met 7. Hier worden voor een aantal onderwerpen de gemeentelijke uitkomsten steeds vergeleken met provinciale en nationale cijfers.

Hoofdstuk 8 laat zien tot welke regionale indelingen de gemeente Leeuwarden behoort. Door het combineren van de gebiedsindelingen kunnen uitkomsten worden samengesteld over arrondissementen, politieregio's of andere gebieden zoals de Waddeneilanden, de Bollenstreek en Zeeuwsch-Vlaanderen.

De onderverdeling van de gemeente in wijken en buurten is opgenomen in hoofdstuk 9. Hier vindt u ook statistieken over wijken en buurten in Leeuwarden. Op internet is het ook mogelijk om buurtcijfers te bekijken. Dit kan bijvoorbeeld op de "CBSinuwbuurt"-website of in Google Earth. Dit hoofdstuk laat u zien hoe dit moet.

Gemeente Op Maat is een selectie uit een breed aanbod van de beschikbare regionale statistieken. Zo zijn in deze publicatie voor de gemeente Leeuwarden bijvoorbeeld diverse uitkeringen in het kader van de sociale zekerheid opgenomen. Van alle uitkeringen is tevens een onderscheid gemaakt naar mannen en vrouwen en wordt het aantal uitkeringen afgezet tegen de in de gemeente woonachtige bevolking. In StatLine, de elektronische databank van het CBS, kunt u vervolgens diverse andere kenmerken van de uitkeringen vinden, zoals de leeftijd van de aanvragers en de duur van de uitkering. Naast jaarlijkse gegevens, zijn van de uitkeringsgegevens ook (gemeentelijke) gegevens per kwartaal beschikbaar. Een toelichting op alle gemeentelijke informatie op de CBS-website vindt u in hoofdstuk 10.

De meeste gegevens in deze *Gemeente Op Maat* kunnen worden geraadpleegd in StatLine. Ze staan in drie publicaties: Regionale Kerncijfers Nederland, Kerncijfers Wijken en Buurten en Gebieden in Nederland. Hier kunt u tevens actuele cijfers vinden die zijn verschenen na het samenstellen van deze publicatie.

Eind 2009 is ook de tweede editie van de publicatie *Leven in Nederland* verschenen. In deze publicatie, waarin gegevens op gemeentelijk niveau centraal staan, bestaat elk hoofdstuk uit twee onderdelen: een essay waarin thema's in een politieke en bestuurlijke context worden geplaatst en een breed overzicht van statistische gegevens op gemeentelijk niveau. Leven in Nederland is tot stand gekomen in een samenwerkingsverband tussen het CBS en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

1. Bevolking

1.1 Aantal inwoners

Bevolkingsgroei in 2008 groter dan voorgaande jaren

Op 1 januari 2008 telden de 443 Nederlandse gemeenten 16,41 miljoen inwoners. Een jaar eerder waren dat er nog bijna 16,36 miljoen. Deze stijging van ruim 47 duizend was tweemaal zo groot als die in het voorgaande jaar.

Eind 2008 woonden er bijna 16,49 miljoen mensen in Nederland. Daarmee steeg het aantal inwoners in 2008 met zelfs 80 duizend. Deze sterke groei is vooral toe te schrijven aan een toename van het aantal immigranten en een daling van het aantal emigranten. De immigratie bereikte met 143 duizend mensen een record: zo'n hoog aantal nam het CBS niet eerder waar.

De kleinste provincie van Nederland was Flevoland. Hier woonden in 2008 bijna 379 duizend mensen; half zoveel als in Amsterdam. Amsterdam was met 747 duizend inwoners de grootste gemeente en wat inwonertal betreft bijna 800 maal groter dan Schiermonnikoog, dat met zijn 951 inwoners de kleinste gemeente was. Gemiddeld woonden er in een Nederlandse gemeente 37 duizend mensen.

Meerderheid gemeenten heeft geen zeer sterk stedelijk gebied

Aan de hand van het aantal adressen per vierkante kilometer wordt de stedelijkheid bepaald. Het CBS onderscheidt vijf maten van stedelijkheid: zeer sterk, sterk, matig, weinig en niet stedelijk.

Drenthe was de enige provincie waar geen enkele inwoner in een zeer sterk stedelijk gebied woonde. Voor heel Nederland gold dat 367 gemeenten geen inwoners in een zeer sterk stedelijk gebied hadden. Er waren zelfs gemeenten waarvan alle inwoners in een niet-stedelijke omgeving woonden. Dit gold voor bijvoorbeeld de Waddeneilanden (exclusief Texel) en 22 kleine gemeenten op het vasteland zoals Kessel en Lith. Ook sommige inwoners van de grote steden woonden in een landelijk gebied, al waren hun aantallen klein. Zo woonden in Amsterdam 5,7 duizend van de 747 duizend inwoners in een niet-stedelijk gedeelte van de gemeente en bijna 8 duizend in een weinig stedelijk deel.

1.1 Inwoners naar stedelijkheid per provincie, 2008

Er is een sterk verband tussen stedelijkheid en gemeentegrootte. Gemeenten met minder dan 10 duizend inwoners hadden geen zeer sterk stedelijke gedeelten, terwijl in de gemeenten met 250 duizend inwoners of meer (de vier grootste gemeenten van Nederland) juist drie kwart van de mensen in een zeer sterk stedelijk gebied woonde.

1.2 Bevolkingssamenstelling

Relatief veel jongeren in Flevoland

In 2008 was ongeveer een kwart van de Nederlandse bevolking jonger dan 20 jaar. In Flevoland was het aandeel jongeren met bijna 30 procent het grootst. Daarmee had Flevoland aanzienlijk meer jongeren dan Limburg met het laagste aandeel, ruim 21,5 procent.

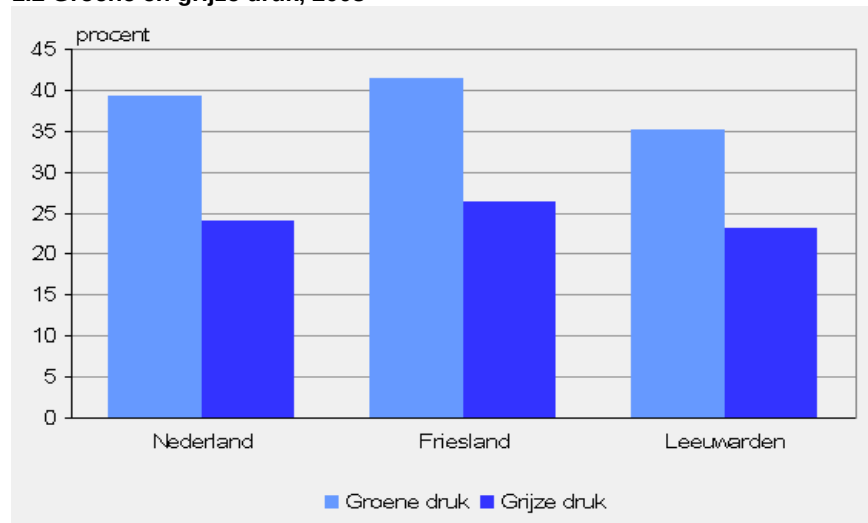
Flevoland had ook een groot aandeel jonge kinderen. Het aandeel van 0- tot en met 4-jarigen bedroeg hier 7,2 procent, tegen 5,8 procent voor heel Nederland en 4,6 procent voor Limburg. Op gemeenteniveau was Urk was koploper, met 10,4 procent kinderen van 0 tot en met 4 jaar.

In 2008 was bijna 15 procent van de bevolking 65 jaar of ouder. Er waren grote regionale verschillen: in Flevoland was slechts ruim 9 procent 65-plusser, tegen meer dan 17 procent in Limburg. De gemeente met het grootste aandeel 65-plussers lag echter niet in Limburg; dat was Laren met bijna 27 procent inwoners van 65 jaar of ouder.

Demografische druk het hoogst in Rozendaal

De demografische druk bedroeg in 2008 voor heel Nederland 63,2 procent. Dit houdt in dat er op iedere 100 inwoners in de 'productieve' leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar 63,2 inwoners waren van 0 tot 20 jaar of 65 jaar of ouder. Hoe hoger de demografische druk, hoe groter het aandeel personen in de bevolking dat inactief is op de arbeidsmarkt en niet meebetaalt aan sociale premies. De demografische druk was het hoogst in Rozendaal met 97,8 procent en het laagst in Groningen met 44,9 procent.

1.2 Groene en grijze druk, 2008

De demografische druk is onder te verdelen in groene en grijze druk. De groene druk geeft aan hoe het staat met het de verhouding van 0- tot 20-jarigen ten opzichte van de 'productieven' en de grijze druk geeft het aandeel 65-plussers aan. De groene druk is sinds begin jaren '90 stabiel, terwijl de grijze druk nog steeds toeneemt.

Tussen de Nederlandse provincies en gemeenten bestonden in 2008 grote verschillen in groene en grijze druk. Flevoland was een jonge provincie, met een relatief hoge groene druk van 47,3 procent, tegen 39,2 procent landelijk. De grijze druk was in Flevoland met 14,7 procent juist laag. In Zeeland, met de hoogste grijze druk, lag deze ruim twee maal zo hoog.

Relatief veel ongehuwden in studentensteden

In 2008 was 34,6 procent van de Nederlanders ongehuwd. In 1995 was dat nog 31 procent. Het percentage ongehuwde personen lag, net als in eerdere jaren, erg hoog in de studentensteden. Bovenaan stond Groningen, waar 58 procent van de inwoners ongehuwd was. Daarna volgden Utrecht, Amsterdam, Wageningen en Nijmegen.

In 2008 was 51,2 procent van de Nederlanders van 15 jaar en ouder gehuwd. In 1995 was dat nog 56,3 procent. Landelijk waren er grote verschillen in het percentage gehuwde personen: in bijvoorbeeld de gemeente Rozendaal was 69 procent van de inwoners gehuwd. Ook gemeenten in de zogenoemde *bible belt*, waaronder Bunschoten, Zwartewaterland en Goedereede, hadden grote aandelen gehuwden. In deze gemeenten was het aandeel gescheiden personen juist zeer klein. Over heel Nederland gerekend was 7,7 procent gescheiden, tegen 2 procent in Urk, Staphorst en Tubbergen.

Urk meest autochtone gemeente

In 2008 woonden er 3,2 miljoen allochtonen in Nederland. Daarmee was één op de vijf inwoners allochtoon. Van hen waren 1,77 miljoen van niet-westerse herkomst. De grootste groep onder de niet-westerse allochtonen vormden de Turken, met 373 duizend personen.

In elke gemeente woonden zowel westerse als niet-westerse allochtonen, al waren er grote verschillen in aantallen. In grote lijnen nam het aandeel niet-westerse allochtonen af naarmate een gemeente kleiner was of verder van het westen van het land gelegen. Niet-westerse allochtonen woonden vooral in de vier grote steden en in Almere.

De meest autochtone gemeente van Nederland was Urk, waar 97,5 procent van de bevolking autochtoon was. Tegenhanger was Vaals, met slechts 50,8 procent aan autochtonen. In 2008 lag het aandeel autochtonen hier voor het eerst in vele jaren boven de 50 procent. De allochtonen in Vaals waren vooral westers, overwegend van Duitse herkomst.

1.3 Herkomst naar provincie, 2008

Grote verschillen in huishoudensgrootte

In 2008 telde Nederland 7,2 miljoen huishoudens, bestaande uit gemiddeld 2,24 personen. De gemiddelde huishoudensgrootte varieerde flink tussen de gemeenten. In Groningen, een studentenstad met veel eenpersoonshuishoudens, lag het op 1,7 per-

sonen, terwijl huishoudens in tegenhanger Urk uit gemiddeld 3,5 personen bestonden. Urk staat dan ook bekend als een gemeente waar veel grote gezinnen wonen.

Steeds meer eenpersoonshuishoudens

In de afgelopen tien jaar is het aantal eenpersoonshuishoudens flink toegenomen, van 2,2 naar 2,6 miljoen. In 2008 kwamen eenpersoonshuishoudens vooral voor in grote gemeenten en in het bijzonder in de universiteitssteden. Naast Groningen maakten ook in Amsterdam, Utrecht, Nijmegen, Leiden en Delft eenpersoonshuishoudens meer dan de helft van alle huishoudens uit. Bijzonder was Wageningen, dat geen grote gemeente is, maar wel een universiteit heeft en waar 60 procent van de huishoudens uit één persoon bestond.

1.4 Huishoudensgrootte per gemeente, 2008

1.3 Bevolkingsontwikkeling

Landelijke groei, regionale krimp

De Nederlandse bevolking is in 2008 gegroeid met 80 duizend personen. Op provinciaal niveau had Flevoland de grootste relatieve bevolkingsgroei met 12,6 procent. Bij de gemeenten waren Aalsmeer en Laren de grootste stijgers. In Aalsmeer vormden vooral verhuizingen naar de gemeente de reden, terwijl in Laren vooral immigratie het aantal inwoners deed toenemen.

In sommige regio's kromp de bevolking juist. Zo nam het aantal inwoners van Limburg af. De krimp was het sterkst in Zuid-Limburg, waar deze tien jaar geleden al inzette. Ook in de regio's Oost-Groningen, Delfzijl en omgeving en Zeeuwsch-Vlaanderen kromp de bevolking.

In bijna 40 procent van de Nederlandse gemeenten nam het aantal inwoners in 2008 af. De inwonertallen van Bellingwedde en Delfzijl daalden relatief het sterkst. Voornaamste reden was dat er meer mensen uit deze gemeenten vertrokken dan dat er zich vestigden.

Relatief meeste geboorten in Urk

In 2008 zijn er bijna 185 duizend kinderen geboren. Het aantal geboorten lag hiermee hoger dan in 2007 - de eerste stijging in zeven jaar. Per 1 000 inwoners werden er gemiddeld 11,2 kinderen geboren. In Urk, de gemeente met het hoogste relatieve cijfer, werd het dubbele aantal gehaald.

Het geboorteoverschot, ofwel het verschil tussen geboorte en sterfte, is een maat voor de natuurlijke groei van de bevolking. Dit is de groei (of krimp) exclusief migratie. Het geboorteoverschot liep voor de verschillende provincies nogal uiteen. Limburg was de enige provincie met natuurlijke krimp. Het geboortecijfer lag hier bijna 1 200 lager dan het sterftecijfer.

Relatief hoogste sterfte in Laren

In 2008 overleden er in Nederland ruim 135 duizend personen. Net als dat voor de geboorten lag ook het sterftecijfer hoger dan in 2007. Het was de eerste stijging na een daling gedurende vijf jaar.

Per 1 000 inwoners overleden er over heel Nederland gerekend 8,2 personen. In Laren, de gemeente met de meeste 65-plussers, lag het sterftecijfer het hoogst met 18 personen per 1 000 inwoners.

1.5 Geboorte en sterfte, 2008

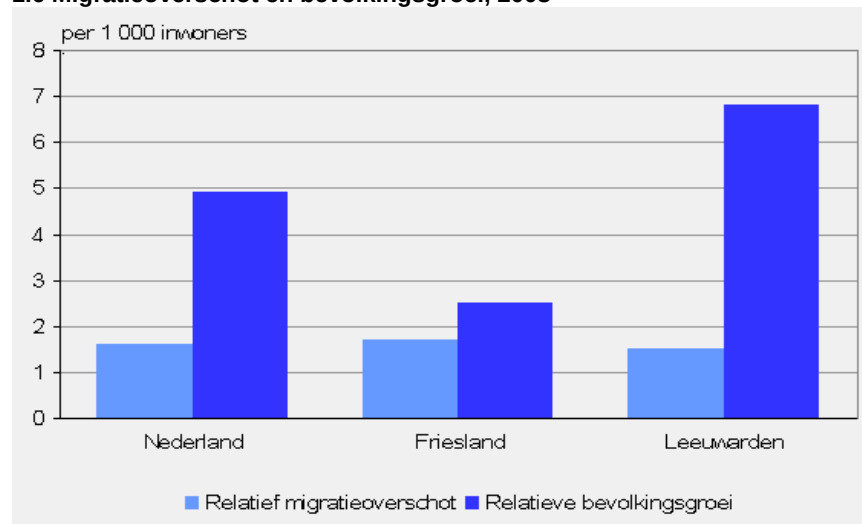

Meer immi- dan emigranten

Het migratieoverschot is het verschil tussen het aantal mensen dat in een jaar immigrereert en het aantal dat emigreert. In 2008 lag dit voor heel Nederland op 26,6 duizend. Er zijn dus meer mensen in Nederland gaan wonen dan dat er zijn vertrokken. De voorgaande vijf jaar was dit andersom. Bovendien bereikte de immigratie in 2008 met bijna 143 duizend personen een recordhoogte.

In 2008 was Laren de gemeente met het grootste migratieoverschot. Er kwamen 982 immigranten wonen, terwijl 81 emigranten de gemeente verlieten. Dit verschil was vooral toe te schrijven aan asielzoekerscentrum Crailo, dat in augustus 2007 is heropend.

1.6 Migratieoverschot en bevolkingsgroei, 2008

Gemeenten met Vinex-locaties in trek

In 2008 zijn bijna 650 duizend personen verhuisd naar een andere gemeente. Onder de gemeenten waar meer mensen naartoe verhuisden dan dat eruit vertrokken waren veel gemeenten met Vinex-locaties, zoals Pijnacker-Nootdorp, Aalsmeer en Lansingerland. Bovenaan het lijstje met gemeenten waaruit juist meer mensen vertrokken dan dat er kwamen wonen, stonden 's-Gravenhage en Alkmaar.

Over 30 jaar 17,5 miljoen Nederlanders

Volgens de bevolkingsprognose van het CBS zal de Nederlandse bevolking de komende 30 jaar nog groeien tot 17,5 miljoen inwoners. Daarna neemt het aantal inwoners af. In 2050 zullen er in Nederland 17,3 miljoen mensen wonen. Het aantal 65-plussers zal dan flink zijn gestegen, van de huidige 14,7 procent naar 24,5 procent. Ook het allochtone deel van de bevolking zal in omvang zijn toegenomen, van de huidige 10,8 procent naar 17,2 procent. Het aandeel westerse allochtonen zal dan van 8,8 naar 11,5 procent zijn gestegen.

Tabel 1.1
Bevolking naar geslacht, stedelijkheidsklasse en demografische druk, 1 januari 2008

	Leeuwarden	Friesland	Nederland
Inwoners	92 864	643 189	16 405 399
mannen	45 440	321 102	8 112 073
vrouwen	47 424	322 087	8 293 326
zeer sterk stedelijk gebied	30 330	30 330	3 181 140
sterk stedelijk gebied	30 150	72 130	3 787 780
matig stedelijk gebied	16 630	85 390	3 001 390
weinig stedelijk gebied	10 060	143 650	3 179 580
niet stedelijk gebied	5 700	311 680	3 255 510
Druk per 100 personen van 20-64 jaar	58,2	67,8	63,2
groene druk (19 jaar of jonger)	35,2	41,5	39,2
grijze druk (65 jaar of ouder)	23,1	26,3	24,0

Tabel 1.2
Bevolking naar leeftijd, herkomstgroepering en burgerlijke staat, 1 januari 2008

	Leeuwarden		Friesland		Nederland	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Inwoners						
jonger dan 5 jaar	5 104	5,5	37 524	5,8	945 727	5,8
5 tot 10 jaar	4 743	5,1	41 277	6,4	1 011 145	6,2
10 tot 15 jaar	4 743	5,1	40 093	6,2	978 852	6,0
15 tot 20 jaar	6 048	6,5	40 137	6,2	1 004 726	6,1
20 tot 25 jaar	8 986	9,7	36 612	5,7	977 757	6,0
25 tot 45 jaar	27 073	29,2	169 041	26,3	4 592 210	28,0
45 tot 65 jaar	22 629	24,4	177 644	27,6	4 480 156	27,3
65 tot 80 jaar	9 450	10,2	74 840	11,6	1 799 337	11,0
80 jaar of ouder	4 088	4,4	26 021	4,0	615 489	3,8
autochtonen	77 879	83,9	590 349	91,8	13 189 983	80,4
allochtonen	14 985	16,1	52 840	8,2	3 215 416	19,6
westerse allochtonen	6 867	7,4	30 378	4,7	1 449 686	8,8
niet-westerse allochtonen	8 118	8,7	22 462	3,5	1 765 730	10,8
Marokko	934	1,0	2 128	0,3	335 127	2,0
Ned. Antillen en Aruba	860	0,9	2 067	0,3	131 841	0,8
Suriname	1 330	1,4	2 922	0,5	335 799	2,0
Turkije	440	0,5	1 657	0,3	372 714	2,3
overige niet-westerse allochtonen	4 554	4,9	13 688	2,1	590 249	3,6
Inwoners van 15 jaar of ouder	78 274		524 295		13 469 675	
ongehuwd	35 132	44,9	175 113	33,4	4 666 180	34,6
gehuwd	31 305	40,0	278 793	53,2	6 898 147	51,2
gescheiden	6 853	8,8	34 106	6,5	1 035 737	7,7
verweduwd	4 984	6,4	36 283	6,9	869 611	6,5

Tabel 1.3
Particuliere huishoudens, 1 januari 2008

	Leeuwarden		Friesland		Nederland	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Particuliere huishoudens	47 493		277 053		7 242 202	
eenpersoonshuishoudens	21 977	46,3	90 207	32,6	2 571 014	35,5
huishoudens zonder kinderen	13 210	27,8	89 249	32,2	2 148 277	29,7
huishoudens met kinderen	12 306	25,9	97 597	35,2	2 522 911	34,8
Gemiddelde huishoudensgrootte	1,94		2,29		2,24	

Tabel 1.4
Bevolkingsontwikkeling, 2008

	Leeuwarden		Friesland		Nederland	
	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾
Aantal inwoners op 1 januari	92 864		643 189		16 405 399	
geboorte	1 081	11,6	7 026	10,9	184 634	11,2
sterfte	793	8,5	5 574	8,7	135 136	8,2
Geboorteoverschot	288	3,1	1 452	2,3	49 498	3,0
vestiging	5 244		25 861		645 706	
vertrek	5 051		26 840		645 706	
Binnenlands migratieoverschot	193	2,1	-979	-1,5		
immigratie	1 123		3 655		142 737	
emigratie	981		2 558		116 097	
Migratieoverschot*	142	1,5	1 097	1,7	26 640	1,6
Aantal inwoners op 31 december	93 498		644 811		16 485 787	
Bevolkingsgroei (na saldo correcties)	634	6,8	1 622	2,5	80 388	4,9
Gemiddeld aantal inwoners	93 181,0		644 000,0		16 445 593,0	

¹⁾ Per 1 000 van de gemiddelde bevolking en bij relatieve bevolkingsgroei per 1 000 van de bevolking op 1 januari.

2. Onderwijs

2.1 Primair onderwijs

Aantal kinderen op basisscholen in Zuid-Nederland nam af

In het schooljaar 2008/'09 gingen in Nederland 1,55 miljoen kinderen naar het gewone basisonderwijs. Dit aantal is al enkele jaren redelijk constant. De ontwikkeling van het aantal leerlingen in het basisonderwijs hangt sterk samen met de toe- of afname van het aantal 4- tot 12-jarigen.

Waar het noorden, westen en oosten van Nederland de afgelopen jaren een groei van het aantal leerlingen lieten zien, kende Zuid-Nederland juist een sterke afname. In de provincie Limburg was deze het sterkst: daar lag in 2008/'09 het aantal leerlingen in het reguliere basisonderwijs 11 procent lager dan in 2000/'01.

2.1 Ontwikkeling aantal leerlingen regulier basisonderwijs, 2000/'01-2008/'09*

Kinderen die meer hulp nodig hebben bij het leren dan het gewone basisonderwijs kan bieden, zijn aangewezen op het speciaal onderwijs. In 2008/'09 volgden 110 duizend kinderen speciaal basisonderwijs of onderwijs aan speciale scholen. Het aantal leerlingen in het speciaal basisonderwijs daalt al jaren, maar dat op speciale scholen steeg juist sterk.

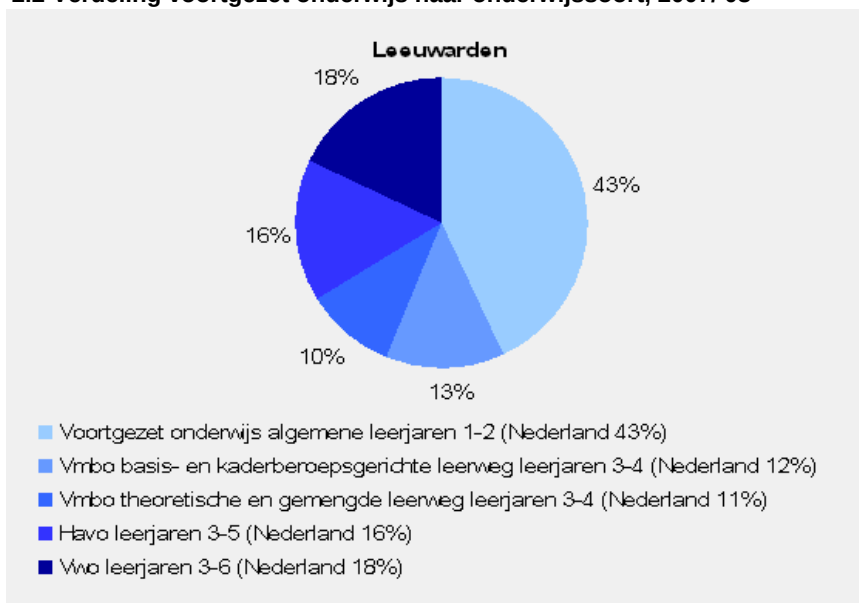
2.2 Voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs

In 2008 minder leerlingen in het voortgezet onderwijs

Het aantal leerlingen dat in het schooljaar 2007/'08 naar het voortgezet onderwijs (exclusief het praktijkonderwijs) ging, bedroeg 914 duizend - ruim duizend minder dan het jaar ervoor. De afgelopen jaren was juist een groei te zien. In 2003/'04 volgden nog bijna 863 duizend leerlingen voortgezet onderwijs.

In de eerste twee leerjaren is nog niet door iedereen een definitieve keuze gemaakt voor een onderwijssoort. Pas vanaf het derde leerjaar is dit voor praktisch elke leerling duidelijk. Van de jongeren in het voortgezet onderwijs ging ruim 24 procent naar het vmbo. De Waddeneilanden Ameland en Schiermonnikoog kenden naar verhouding de meeste vmbo-leerlingen (meer dan 40 procent), maar het betrof slechts kleine aantallen. Opvallend is dat het aandeel havo-vwo'ers het hoogst was in gemeenten waar veel mensen met een hoog inkomen wonen, zoals Rozendaal en Bloemendaal.

2.2 Verdeling voortgezet onderwijs naar onderwijssoort, 2007/'08*

Beroepsopleidende leerweg meest populair onder mbo'ers

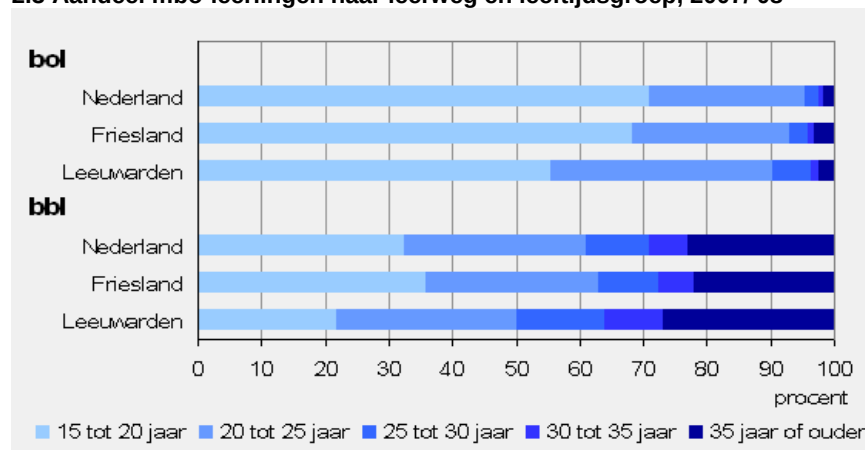
In 2007/'08 volgden 513 duizend deelnemers het middelbaar beroepsonderwijs (mbo). Dat waren er bijna 17 duizend meer dan een jaar eerder.

Het mbo kent twee leerwegen: de beroepsopleidende leerweg (bol) en de beroepsbegeleidende leerweg (bbl). In de eerste variant gaan leerlingen dagelijks naar school en zijn er stageperiodes. In de bbl werken leerlingen veelal vier dagen per week in een leerbedrijf en gaan ze één dag naar school, maar ook andere combinaties zijn mogelijk. De bol was in 2007/'08 het meest populair. Bijna 70 procent van de mbo'ers volgde deze leerweg. In 274 gemeenten lag dat aandeel lager, maar alleen van de mbo'ers uit Steenbergen en Woensdrecht volgde minder dan de helft de bol.

Beroepsbegeleidende leerweg trok meer oudere deelnemers

Vooraf jongeren in de leeftijd van 15 tot 20 jaar volgden de bol. De bbl daarentegen trok een grote groep oudere leerlingen. In het schooljaar 2007/'08 waren vier op de tien deelnemers aan de bbl 25 jaar of ouder, tegen 1 op de 20 bol-leerlingen.

2.3 Aandeel mbo-leerlingen naar leerweg en leeftijdsgroep, 2007/'08*

2.3 Hoger onderwijs

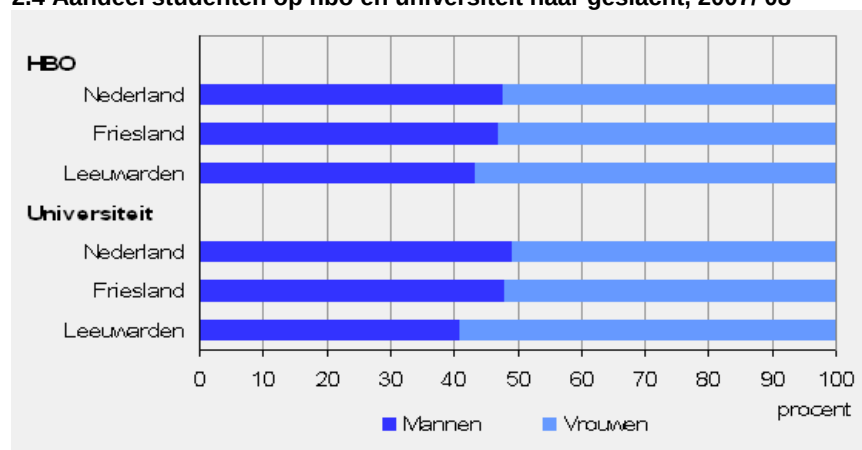
Meer vrouwen dan mannen ingeschreven aan universiteit

In 2007/'08 stonden 585 duizend studenten ingeschreven aan een instelling voor hoger onderwijs. Ruim een derde van hen bezocht de universiteit. In de loop der jaren zijn steeds meer vrouwen gaan deelnemen aan het hoger onderwijs. In het studiejaar 2006/'07 stonden er voor het eerst meer vrouwen dan mannen aan de universiteiten ingeschreven. In het hoger beroepsonderwijs vond deze omslag al in 1997/'98 plaats.

Onder autochtone studenten aan de universiteiten zijn nog steeds net iets meer mannen dan vrouwen. Onder allochtone studenten zijn vrouwen al jaren in de meerderheid.

Op provinciaal en gemeentelijk niveau is de invloed terug te zien van de aangeboden opleidingen op de verhouding tussen mannen en vrouwen. In bijvoorbeeld de gemeenten rond Delft, Eindhoven en Enschede wonen meer mannelijke dan vrouwelijke universitaire studenten. De plaatselijke universiteiten bieden vooral technische studies aan, die vaker door mannen worden gevolgd.

2.4 Aandeel studenten op hbo en universiteit naar geslacht, 2007/'08*

Tabel 2.1

Leerlingen primair onderwijs per gemeente waar de hoofdvestiging staat, 2008/'09*

	Leeuwarden	Friesland	Nederland
Basisonderwijs	7 465	63 290	1 553 332
Speciaal basisonderwijs	315	2 030	44 055
Expertisecentra	609	2 408	66 264

Tabel 2.2

Leerlingen voortgezet onderwijs/middelbaar beroepsonderwijs en studenten hoger onderwijs per woongemeente, 2007/'08*

	Leeuwarden	Friesland	Nederland
Voortgezet onderwijs ¹⁾	4 505	36 855	914 210
Beroepsopleidende leerweg	2 907	17 952	351 354
Beroepsbegeleidende leerweg	630	5 489	161 904
Hoger beroepsonderwijs (vol-/deeltijd)	6 604	16 727	374 377
Wetenschappelijk onderwijs (vol-/deeltijd)	524	1 951	212 728

¹⁾ Excl. praktijkonderwijs.

3. Bouwen en wonen

3.1 Woonruimtenvoorraad

Ruim 7 miljoen woningen

Begin 2008 telde Nederland ruim 7 miljoen woningen. Met 1,54 miljoen woningen had de provincie Zuid-Holland daarin het grootste aandeel. Ook in Noord-Holland en Noord-Brabant stonden meer dan één miljoen woningen. Van alle woningen in Nederland stond 53 procent in één van deze drie provincies.

Van de gemeenten had Amsterdam met 388 duizend woningen verreweg de grootste woningvoorraad. Nummer twee, de gemeente Rotterdam, telde bijna 100 duizend woningen minder. In de vier grootste gemeenten van Nederland samen stonden meer dan 1 miljoen woningen.

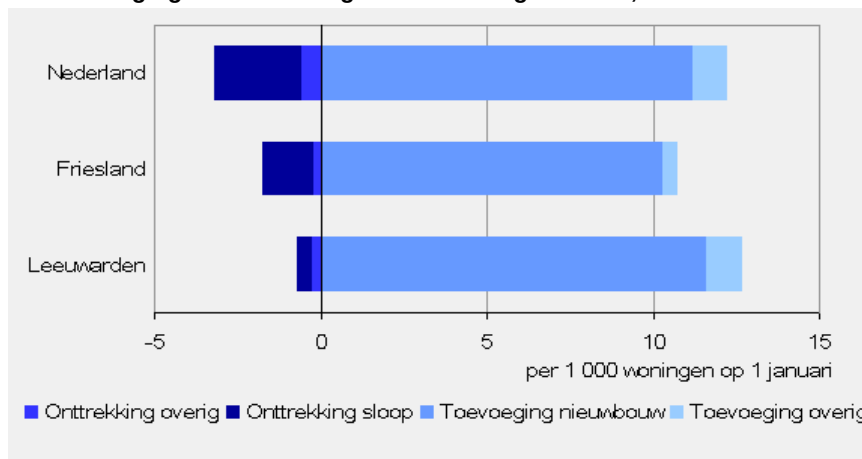
Naast gewone woningen stonden er op 1 januari 2008 ook 115 duizend wooneenheden en 101 duizend recreatiewoningen in Nederland.

3.2 Nieuwbouw en onttrekking

Grootste relatieve toename woningvoorraad in gemeente Aalsmeer

In 2008 groeide de Nederlandse woningvoorraad met ruim 63 duizend woningen (inclusief administratieve correcties). Dat was de grootste toename sinds 1999. Er werden 86 duizend woningen aan de voorraad toegevoegd, waarvan 79 duizend door nieuwbouw. Tegelijk werden er ruim 22 duizend woningen aan de voorraad onttrokken, waarvan ruim 18 duizend door sloop.

3.1 Toevoeging en onttrekking aan de woningvoorraad, 2008

Noot: overige vormen van toevoeging zijn bijvoorbeeld woningsplitsing en verbouw van een kantoor tot woning; overige onttrekkingen zijn onttrekkingen door verbouw of bestemmingswijziging.

Op provincieniveau nam de woningvoorraad naar verhouding het meest toe in Flevoland. Hier kwamen er per 1 000 woningen 19 bij. In Limburg was de toename het kleinst, met 4 per 1 000 woningen. In absolute zin groeide de voorraad in de provincie Zuid-Holland het hardst, met ruim 12 duizend woningen. In Zeeland was de toename met 1,5 duizend woningen het kleinst.

De gemeente met de grootste relatieve toename was Aalsmeer. Hier groeide de woningvoorraad met 89 per 1 000 woningen. Ook de gemeenten Pijnacker-Nootdorp en Hendrik-Ido-Ambacht breidden met respectievelijk 76 en 75 per 1 000 woningen fors uit. De absolute toename was met 3,4 duizend woningen het grootst in de gemeente Amsterdam, gevolgd door Utrecht, 's-Gravenhage, Almere en Tilburg met toenames van respectievelijk 2,5 duizend, 2 duizend, 1,4 duizend en 1,3 duizend woningen.

Einde aan jaarlijkse groei in nieuwbouw

In 2008 kwamen in Nederland 78,9 duizend woningen gereed. Dat waren er 11,2 per 1 000 woningen op 1 januari 2008. Het aantal gereedgekomen woningen viel 1,3 duizend lager uit dan in 2007. Daarmee kwam een einde aan de jaarlijkse groei van het aantal gereedgekomen woningen, die was begonnen in 2004.

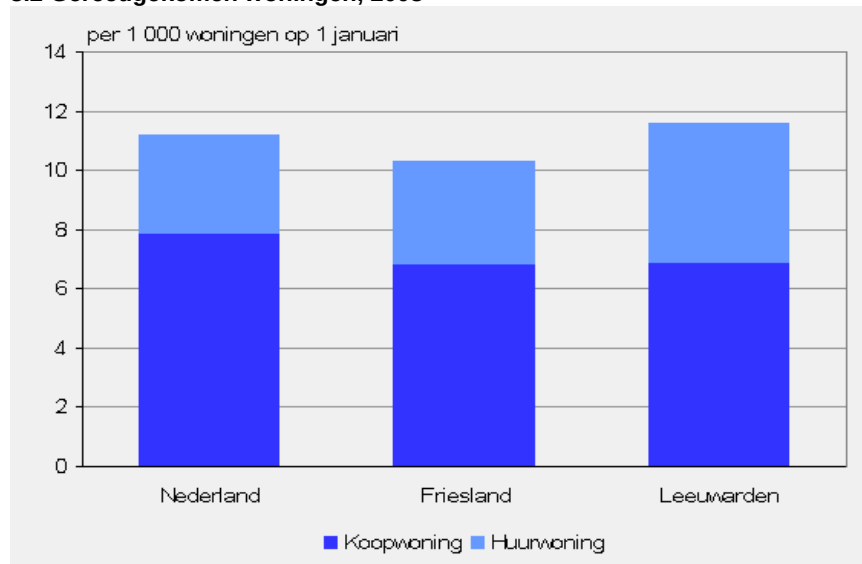
In vijf provincies daalde het aantal gereedgekomen woningen. De grootste relatieve afname vond plaats in Drenthe, waar het aantal gereedgekomen woningen met 29 procent kromp van 2 793 naar 2 006 woningen.

Groningen kende de grootste relatieve groei. Hier steeg het aantal gereedgekomen woningen met 39 procent, van 2 147 naar 2 984 woningen.

Aandeel gereedgekomen koopwoningen nam af

Van de 79 duizend woningen die in 2008 gereedkwamen, was 70 procent een koopwoning en 30 procent een huurwoning. Het aandeel koopwoningen in het totaal aantal gereedgekomen woningen neemt al af sinds 2002 toen dit aandeel nog op 81 procent lag. Hoewel het jaarlijks aantal gereedgekomen koopwoningen in deze periode zelfs iets toenam van 54 duizend in 2002 naar ruim 55 duizend in 2008, nam het jaarlijks aantal gereedgekomen huurwoningen in dezelfde periode nog sterker toe van bijna 13 duizend in 2002 tot bijna 24 duizend in 2008.

3.2 Gereedgekomen woningen, 2008

3.3 Woningwaarde

Gemiddelde woningwaarde in Nederland 233 duizend euro

De gemiddelde woningwaarde in Nederland lag op 1 januari 2008 op 233 duizend euro, een toename van 16 duizend euro ten opzichte van een jaar eerder. In de provincie Groningen lag de woningwaarde met 174 duizend euro het laagst en in de provincie Utrecht met 271 duizend euro het hoogst. Dat Groningen de laagste en Utrecht de hoogste woningwaarde hebben is al 10 jaar het geval. De gemeente Reiderland in de provincie Groningen had met 133 duizend euro de laagste woningwaarde van Nederland. In de gemeente Bloemendaal in Noord-Holland lag deze met 705 duizend euro veruit het hoogst. Op de tweede en derde plaats stonden de Noord-Hollandse gemeenten Blaricum en Laren met een woningwaarde van 593 en 592 duizend euro respectievelijk.

3.3 Gemiddelde, minimum en maximum woningwaarde¹⁾ per provincie, 2008

¹⁾ Nader voorlopige cijfers, peildatum 1 januari 2007

Tabel 3.1
Woonruimtenvoorraad, 1 januari 2008

	Leeuwarden	Friesland	Nederland
Voorraad woningen	45 661	277 959	7 043 212
saldo vermeerdering woningen in 2008*, relatief ¹⁾	12,0	9,0	9,0
Voorraad wooneenheden	395	647	115 110
Recreatiewoningen	4	8 428	101 244
Capaciteit bijzondere woongebouwen	2 360	11 794	348 905

¹⁾ Per 1 000 woningen op 1 januari 2008.

Tabel 3.2
Nieuwbouwwoningen, 2008

	Leeuwarden	Friesland	Nederland
Nieuwbouwwoningen	529	2 865	78 882
Eigendomsverhouding			
% koopwoningen	59,2	65,8	69,9
% huurwoningen	40,8	34,2	30,1
Woningtype			
% eengezinswoningen	69,0	72,1	61,0
% meergezinswoningen	31,0	27,9	39,0

Tabel 3.3
Waarde onroerende zaken, 2008¹⁾

	Leeuwarden	Friesland	Nederland
Woningen in mln. euro	6 597	53 851	1 633 174
Niet-woningen in mln. euro	2 778	13 411	388 822
Gemiddelde woningwaarde in duizend euro	147	192	233

¹⁾ Nader voorlopige cijfers, peildatum 1 januari 2007.

4. Inkomen en sociale zekerheid

4.1 Inkomen

Relatief veel lage inkomens in grote steden

In 2006 telde Nederland 598 duizend huishoudens met een laag inkomen. Dat kwam neer op 9 procent van alle huishoudens. Het aandeel per gemeente liep uiteen van 2,4 tot 17,1 procent.

Onder de tien gemeenten met in verhouding de meeste lage inkomens waren de drie grote gemeenten Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage. In 2006 bevond circa 22 procent van de huishoudens met een laag inkomen zich in één van deze drie gemeenten. Ter vergelijking: van het totale aantal huishoudens was 13 procent er gevestigd.

De concentratie van lage inkomens in de grote steden had verschillende oorzaken. Zo hadden de grote steden relatief veel inwoners met een bijstands- of werkloosheidsuitkering. Verder waren niet-westerse allochtonen, die vaker een laag inkomen hebben, er oververtegenwoordigd.

4.1 Aandeel huishoudens met laag inkomen naar gemeente, 2006* (gemeentelijke indeling 2007)

Tabel 4.1

Aandeel huishoudens met laag inkomen naar gemeentegrootte, 2006* ¹⁾

Friese gemeenten

Gemeentegrootte (x 1 000 inwoners)	Aantal gemeenten	Huishoudens met laag inkomen (%)	Afwijking provinciaal gemiddelde (%)
0 tot 20	19	8,1	-1,2
20 tot 50	10	8,6	-0,7
50 tot 100	2	12,2	2,9
100 tot 250	-		
250 of meer	-		
Leeuwarden		13,4	4,1

¹⁾ Gemeentelijke indeling 2007.

Meer lage inkomens in grotere gemeenten

In het algemeen gold dat hoe meer inwoners een gemeente had, des te hoger het aandeel lage inkomens was. In gemeenten met 0 tot 20 duizend inwoners had gemiddeld ruim 6 procent van de huishoudens een laag inkomen. In gemeenten met 50 duizend tot 100 duizend inwoners was dat al 9 procent, en in gemeenten met 100 duizend of meer inwoners lag het aandeel lage inkomens met ruim 12 procent duidelijk het hoogst.

4.2 Sociale zekerheid

Aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen licht gedaald

Eind 2008 werden in Nederland 815 duizend arbeidsongeschiktheidsuitkeringen verstrekt (exclusief ongeveer 21 duizend uitkeringen aan uitkeringsgerechtigden in het buitenland). Dat waren er 7 duizend minder dan een jaar eerder. Tot de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen behoren uitkeringen in het kader van de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO), de Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA), de Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen (WAZ) en de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong).

Het merendeel (543 duizend) van de verstrekte arbeidsongeschiktheidsuitkeringen betrof WAO-uitkeringen. Vanaf 1 januari 2004 kunnen werknemers geen aanspraak meer maken op een WAO-uitkering. Deze werknemers kunnen, nadat de werkgever het loon twee jaar heeft doorbetaald, per 1 januari 2006 een uitkering aanvragen in het kader van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). Het aantal WAO-uitkeringen neemt sinds 2003 af. Het aantal WIA-uitkeringen is juist sterk toegenomen, van 18 duizend eind 2006 tot bijna 58 duizend eind 2008.

4.2 Uitkeringen in het kader van de WIA per gemeente, eind 2008

Minder WAZ- en meer Wajong-uitkeringen

Het aantal uitkeringen in het kader van de WAZ daalde in 2008 met 10 procent tot 38 duizend. Sinds 1998, toen er nog 58 duizend werden verstrekt, is het aantal WAZ-uitkeringen bijna onophoudelijk afgenomen.

Na 1 augustus 2004, toen de WAZ werd afgeschaft, zijn er in het kader van deze wet geen nieuwe uitkeringen meer toegekend.

Uitkeringen in het kader van de Wajong namen de afgelopen jaren juist in aantal toe. Eind 2008 werden er 177 duizend verstrekt, ofwel 8 procent meer dan een jaar eerder.

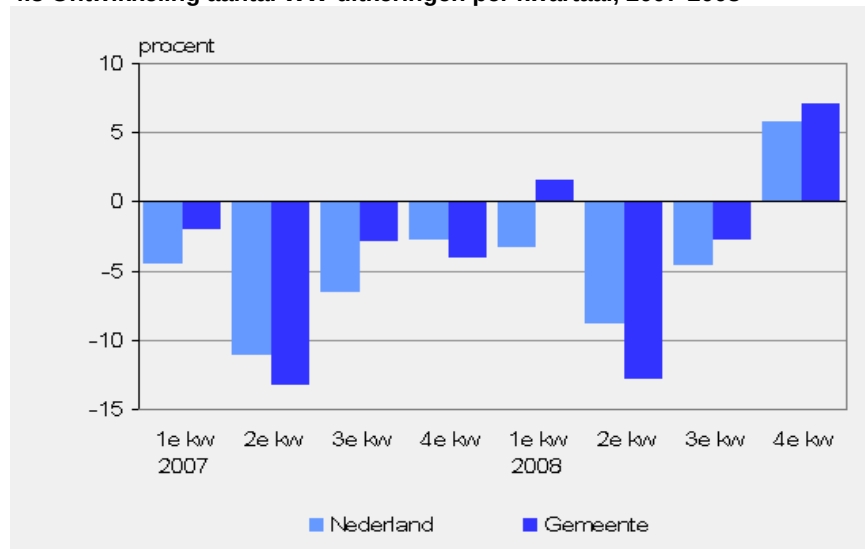
Meer werkloosheidsuitkeringen in november en december

Eind 2008 werden 171 duizend uitkeringen in het kader van de Werkloosheidswet (WW) verstrekt (inclusief uitkeringen van aanvragers woonachtig in buitenland). Dat was 11 procent minder dan een jaar eerder. De daling deed zich voor in alle provincies en was met ruim 17 procent het grootst in Utrecht. Tegenhanger was Drenthe, met een afname van 3,5 procent.

De gemeente Amsterdam telde met 9,4 duizend het grootste aantal WW-uitkeringen, gevolgd door Rotterdam met 6,8 duizend, 's-Gravenhage met 4,6 duizend en Eindhoven en Utrecht met beide 2,7 duizend uitkeringen.

Het aantal WW-uitkeringen vermindert al sinds 2005, maar in 2008 was de daling minder groot dan de voorgaande jaren. In november en december steeg het aantal uitkeringen, als gevolg van de financiële crisis, zelfs sterk.

4.3 Ontwikkeling aantal WW-uitkeringen per kwartaal, 2007-2008

Minder bijstandsuitkeringen

Eind 2008 telde Nederland ruim 292 duizend uitkeringen in het kader van de Wet Werk en Bijstand (WWB). Het aantal bijstandsuitkeringen daalt sinds 2005, toen er nog 363 duizend werden verstrekt.

In verhouding werden in de gemeente Rotterdam met 111 uitkeringen per 1 000 huishoudens verreweg de meeste uitkeringen verstrekt. De gemeenten Amsterdam, Heerlen en 's-Gravenhage volgden met respectievelijk 85, 82 en 77 uitkeringen per 1 000 huishoudens.

Het aantal bijstandsuitkeringen in gemeenten hing sterk samen met hun stedelijkheid (zie 4.4). In zeer sterk stedelijke gemeenten werden gemiddeld 75 bijstandsuitkeringen per 1 000 huishoudens verstrekt, tegen 18 per 1 000 huishoudens in niet stedelijke gemeenten.

Meer uitkeringen voor oudere gedeeltelijk arbeidsongeschikten

In het kader van de Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) en de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte zelfstandigen (IOAZ) werden eind 2008 een kleine 8 duizend uitkeringen verstrekt. Dit was een toename van ruim 500 ten opzichte van een jaar eerder. Ten opzichte van 1999, toen nog ruim 25 duizend IOAW- en IOAZ-uitkeringen werden verstrekt, is het aantal echter flink afgenomen.

4.4 WWB-uitkeringen naar stedelijkheid gemeente, ultimo 2008

Tabel 4.2
Personen, gemiddeld besteedbaar inkomen in 1 000 euro, 2006^{*1)}

	Leeuwarden	Friesland	Nederland
Totale bevolking	12,3	12,2	13,3
personen 15 jaar of ouder met 52 weken inkomen	16,7	17,3	18,6
mannen	19,9	21,2	22,9
vrouwen	13,5	12,8	14,0
15 tot 25 jaar	8,7	8,7	8,8
25 tot 45 jaar	17,6	18,0	19,7
45 tot 65 jaar	19,5	20,2	21,9
65 jaar of ouder	16,6	15,5	16,4
werknemers	19,0	19,0	20,9
zelfstandigen	24,7	23,5	24,6
met werkloosheids- of bijstandsuitkering	11,9	12,3	12,3
pensioenontvangers	16,3	15,4	16,5
autochtonen	16,9	17,4	18,9
allochtonen	15,1	15,8	17,2
westerse allochtonen	16,7	16,8	19,1
niet-westerse allochtonen	13,3	13,6	15,1

¹⁾ Gemeentelijke indeling 2007.

Tabel 4.3
Particuliere huishoudens met inkomen, gemiddeld besteedbaar inkomen in 1 000 euro, 2006^{*1)}

	Leeuwarden	Friesland	Nederland
Totaal particuliere huishoudens	26,1	28,9	31,3
eenpersoonshuishouden	17,0	17,0	18,6
paar zonder kinderen	31,0	30,8	33,8
paar met kinderen	37,8	38,8	42,6
eenoudergezin	21,7	24,0	25,3
Belangrijkste bron van inkomen			
loon	29,3	32,0	35,1
winst uit onderneming	38,5	39,6	41,9
werkloosheids-, bijstands-, arbeidsongeschiktheidsuitkering	15,2	17,6	17,8
pensioen	22,5	22,0	23,3

¹⁾ Gemeentelijke indeling 2007.

Tabel 4.4**Particuliere huishoudens met inkomen, gemiddeld gestandaardiseerd inkomen in 1 000 euro, 2006^{*1)}**

	Leeuwarden	Friesland	Nederland
Totaal particuliere huishoudens	19,2	19,9	21,6
eenpersoonshuishouden	17,0	17,0	18,6
paar zonder kinderen	22,7	22,5	24,7
paar met kinderen	20,4	20,6	22,8
eenoudergezin	14,9	16,4	17,3

¹⁾ Gemeentelijke indeling 2007.**Tabel 4.5****Uitkeringen arbeidsongeschiktheid, 31 december 2008**

	Leeuwarden		Friesland		Nederland	
	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾
AO-uitkeringen*	4 320	66	29 810	70	814 830	73
mannen*	2 340		18 140		437 650	
vrouwen*	1 980		11 670		377 090	
WAO-uitkeringen	2 600	40	17 960	42	543 040	49
mannen	1 340		10 930		285 260	
vrouwen	1 260		7 030		257 740	
Wajong-uitkeringen	1 340	21	8 470	20	176 570	16
mannen	770		4 960		98 050	
vrouwen	570		3 510		78 500	
WAZ-uitkeringen	170		1 980		37 580	
mannen	110		1 440		25 670	
vrouwen	60		540		11 880	
IVA-uitkeringen*	70		380		13 310	
mannen*	40		240		7 520	
vrouwen*	30		140		5 790	
WGA-uitkeringen*	150		1 020		44 340	
mannen*	80		570		21 150	
vrouwen*	70		450		23 170	

¹⁾ Per 1 000 inwoners 15 tot 65 jaar.**Tabel 4.6****Uitkeringen werkloosheid, 31 december 2008**

	Leeuwarden		Friesland		Nederland	
	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾
WW-uitkeringen	1 370	21	8 010	19	170 830	15
mannen	770		4 420		91 320	
vrouwen	600		3 590		79 500	

¹⁾ Per 1 000 inwoners 15 tot 65 jaar.**Tabel 4.7****Uitkeringen bijstand, 31 december 2008**

	Leeuwarden		Friesland		Nederland	
	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾
WWB-uitkeringen	3 100	65	10 340	37	292 340	40
WWB-uitkeringen 15 tot 65 jaar	2 940		9 910		258 780	
mannen	1 330		4 070		106 560	
vrouwen	1 610		5 840		152 220	
IOAW- en IOAZ-uitkeringen	90		490		7 840	
mannen	60		340		5 610	
vrouwen	30		150		2 230	

¹⁾ Per 1 000 huishoudens.

5. Verkeer en vervoer

5.1 Vervoermiddelen

Aantal hybride personenauto's verdubbeld

In 2008 telde Nederland bijna 7,5 miljoen personenauto's. Daarvan reed 80 procent op benzine, 17 procent op diesel en 3 procent op LPG.

Het aantal hybride personenauto's met een Nederlands kenteken is in 2008 verdubbeld. Waren er op 1 januari 2008 nog 11,3 duizend hybrides op de weg, een jaar later waren dat er ruim 23 duizend. Deze toename is grotendeels toe te schrijven aan het zakelijk gebruik. Het aantal zakenhybrides groeide van 3,5 duizend naar ruim 12 duizend.

Ondanks de toename van het aantal hybride auto's bleef hun aandeel in het totale aantal personenauto's zeer klein: slechts 0,3 procent.

5.2 Lengte van wegen

Uitbreiding wegennet vooral in Randstad en Vinex-wijken

Begin 2008 had het Nederlandse wegennet een totale lengte van 136 duizend kilometer. Dat was 665 kilometer meer dan een jaar eerder. Vooral de nieuwe straten in nieuwbouwwijken waren debet aan deze groei.

Tussen 2003 en 2008 groeide de lengte van het Nederlandse wegennet met 2,8 procent. Deze toename vond vooral plaats in gemeenten waar veel werd gebouwd: de weglengte in gemeenten met één of meerdere Vinex-wijken nam met gemiddeld 4,7 procent toe. Ook binnen de vier Randstedelijke provincies groeide de lengte van de wegen sneller dan landelijk. De toename bedroeg daar 4,3 procent, tegen 2,2 procent buiten de Randstad.

5.1 Toename weglengte, 2003-2008

Grootste toename in Pijnacker-Nootdorp

In de gemeente Pijnacker-Nootdorp nam de lengte van het wegennet tussen 2003 en 2008 het meest toe. De groei bedroeg hier 24 procent. In een aantal grote gemeenten, waaronder Utrecht en Almere, werd het wegennet met ruim tien procent uitgebreid. Voor Utrecht en Almere betekende dit een toename van ruim 100 kilometer in vijf jaar tijd.

Tabel 5.1
Vervoermiddelen, 1 januari 2008

	Leeuwarden		Friesland		Nederland	
	<i>abs.</i>	<i>rel.¹⁾</i>	<i>abs.</i>	<i>rel.¹⁾</i>	<i>abs.</i>	<i>rel.¹⁾</i>
Personenauto's	34 884	376	281 912	438	7 391 903	451
Personenauto's in bezit van natuurlijke personen	32 442	349	267 912	417	6 518 812	397
Bedrijfsmotorvoertuigen	4 194		51 293		1 082 523	
Motortweewielers	2 450	26	26 184	41	585 204	36

¹⁾ Per 1 000 inwoners.

Tabel 5.2
Lengte van wegen in km, 2008

	Leeuwarden	Friesland	Nederland
Totale weglengte	512	8 756	136 135
gemeentelijke en waterschapswegen	484	7 773	123 237
provinciale wegen	9	671	7 848
rijkswegen	18	311	5 050

6. Oppervlakte, dichtheden en bodemgebruik

6.1 Oppervlakte

Noordoostpolder de grootste en Bennebroek de kleinste gemeente

Nederland bestond in 2008 uit bijna 34 duizend vierkante kilometer land en bijna 8 duizend vierkante kilometer water. Gemeenten hadden een landoppervlakte van gemiddeld 76 vierkante kilometer. Dit varieerde echter behoorlijk: van 460 vierkante kilometer in de gemeente Noordoostpolder tot 2 vierkante kilometer in Bennebroek.

Lelystad had het meeste binnenwater

De gemeente Lelystad had in 2008 met 533 vierkante kilometer het meeste binnenwater binnen haar grenzen. Dit komt door haar ligging aan het IJsselmeer, dat tot het binnenwater wordt gerekend. De waddengemeente Terschelling had met 587 vierkante kilometer het meeste buitenwater.

6.2 Dichtheden

Bevolkings- en woningdichtheden langzaam toegenomen

Een vierkante kilometer telde in 2008 in Nederland gemiddeld 209 woningen en 486 inwoners. Deze aantallen zijn de afgelopen jaren langzaam toegenomen. In 1999 telde een vierkante kilometer nog 193 woningen en 465 inwoners.

In 2008 had 57 procent van de gemeenten een bevolkingsdichtheid onder het landelijk gemiddelde. De woningdichtheid was in 59 procent van de gemeenten lager dan gemiddeld. Op de ranglijsten van de vijf gemeenten met de hoogste en de laagste bevolkingsdichtheid stonden dezelfde gemeenten als op de ranglijsten voor de hoogste en de laagste woningdichtheid, zij het in een iets andere volgorde. De vijf gemeenten met de hoogste dichtheden waren Amsterdam, Capelle aan den IJssel, 's-Gravenhage, Haarlem en Leiden. Hun tegenhangers waren Ameland, Rozendaal, Schiermonnikoog, Terschelling en Vlieland.

Tabel 6.1 Gemiddelde, minimum en maximum dichtheden, 2008

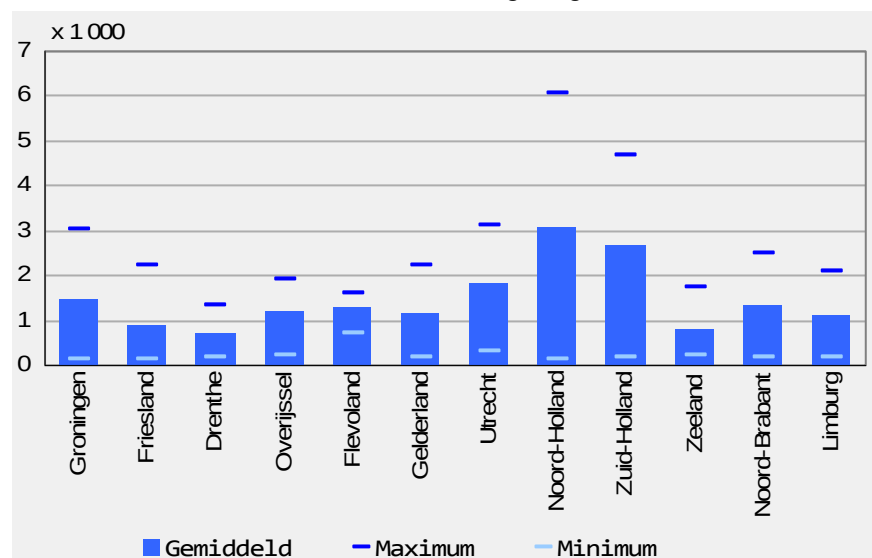
	Minimum Friesland	Gemiddelde Friesland	Maximum Friesland
Woningdichtheid	13	83	577
Bevolkingsdichtheid	23	192	1 173
Omgevingsadressendichtheid	115	879	2 229

Noot: bij maximum en minimum wordt de dichtheid van de gemeente met de hoogste en laagste dichtheid in de betreffende provincie getoond.

Omgevingsadressendichtheid licht gestegen

De omgevingsadressendichtheid (OAD), die de concentratie van wonen, werken, mobiliteit en recreatie weergeeft, bedroeg in 2008 gemiddeld 1 883. Tussen 2000 en 2008 is de OAD met 1,3 procent gestegen.

6.1 Gemiddelde, minimum en maximum omgevingsadressendichtheid, 2008

Noot: bij maximum en minimum wordt de dichtheid van de gemeente met de hoogste en laagste dichtheid in de betreffende provincie getoond.

De OAD verschilde behoorlijk tussen de provincies, maar ook daarbinnen waren flinke verschillen te zien. Zo lagen in Noord-Holland, dat gemiddeld de hoogste dichtheid had, zowel de gemeente met de hoogste als die met de op één na laagste OAD. Het ging daarbij om Amsterdam, met een OAD van 6 051, en Schermer, met een dichtheid van 129.

6.3 Bodemgebruik

Oppervlakte agrarisch terrein nam af

Agrarisch terrein neemt in Nederland veruit het meeste landoppervlak in beslag. In 2006 behoorde bijna 2,3 miljoen hectare tot dit type bodemgebruik. Dat was bijna 68 procent van het totale landoppervlak. Wel is het agrarisch terrein heel langzaam een kleinere plaats gaan innemen. Net als tussen 2000 en 2003 nam de oppervlakte van dit type bodemgebruik tussen 2003 en 2006 met ongeveer 20 duizend hectare af ten gunste van andere typen. Het ging daarbij vooral om semi-bebouwd terrein, bos en open natuurlijk terrein en bebouwd terrein.

Relatief meeste recreatieterrein in kustgemeenten

Recreatieterrein besloeg in 2006 slechts een klein deel van het Nederlands grondgebied. Het nam ruim 96 duizend hectare in. Per duizend inwoners gerekend, is dat 6 hectare.

In verhouding tot hun inwonertal hadden vooral de kustgemeenten een groot oppervlak aan recreatieterrein. Ook de in het binnenland gelegen gemeenten Ommen, Westerveld en Haarlemmerliede en Spaarnwoude en de Flevolandse gemeenten Zeewolde en Dronten telden meer dan 25 hectare recreatieterrein per duizend inwoners.

6.2 Recreatieterrein per gemeente, 2006 (gemeentelijke indeling 2008)

Minder oppervlakte van bestemming veranderd

Tussen 2003 en 2006 heeft ruim 1,4 procent van de totale oppervlakte van Nederland een andere bestemming gekregen. Dat was net iets minder dan tussen 2000 en 2003, toen dit circa 1,6 procent was. Alleen in Drenthe, Overijssel en Zeeland is tussen 2003 en 2006 meer oppervlakte van bestemming veranderd dan tussen 2000 en 2003.

6.3 Bodemgebruik, aandeel oppervlakte dat is veranderd van bestemming

Tabel 6.2
Oppervlakte in km², 2008

	Leeuwarden	Friesland	Nederland
Totaal	84,10	5 748,74	41 543,07
land	79,16	3 341,70	33 756,17
water	4,95	2 407,04	7 786,90
binnenwater	4,95	653,39	3 598,15
buitenwater	-	1 753,65	4 188,75

Tabel 6.3
Dichtheden, 2008

	Leeuwarden	Friesland	Nederland
Woningdichtheid	577	83	209
Bevolkingsdichtheid	1 173	192	486
Omgevingsadressendichtheid	2 229	879	1 883

Tabel 6.4
Bodemgebruik, 2006 naar gemeentelijke en provinciale indeling 2008

	Leeuwarden		Friesland		Nederland	
	ha	rel. ¹⁾	ha	rel. ¹⁾	ha	rel. ¹⁾
Verkeersterrein	460	5	8 666	13	115 955	7
Bebouwd terrein	1 891	20	16 671	26	337 927	21
Semi-bebouwd terrein	312	3	2 905	5	52 849	3
Recreatieterrein	543	6	4 864	8	96 311	6
Agrarisch terrein	4 416	48	262 091	407	2 285 799	139
Bos en open natuurlijk terrein	286	3	38 896	60	484 024	30

¹⁾ Ha per 1 000 inwoners.

7. Criminaliteit

7.1 Geregistreerde misdrijven

Aantal aangiften bleef nagenoeg gelijk

In 2007 registreerde de Nederlandse politie 1,2 miljoen misdrijven. Dat waren er nagenoeg even veel als in 2006. Meer dan de helft (684 duizend) van de aangiften betrof vermogensmisdrijven, voornamelijk diefstal. Andere veelvoorkomende misdrijven waren vernieling (223 duizend), verkeersmisdrijven (158 duizend) en geweldsmisdrijven (112 duizend). Bij de verkeersmisdrijven ging het vooral om doorrijden na een ongeval (90 duizend) en rijden onder invloed (62 duizend); bij geweldsmisdrijven was er vooral sprake van mishandeling (61 duizend).

Minder vermogensdelicten, maar fors meer drugsdelicten

Na 2002, toen de omvang van de geregistreerde criminaliteit met 1,4 miljoen aangiften op zijn hoogtepunt was, is het aantal geregistreerde misdrijven jaarlijks afgenomen. Dat komt vooral door een daling van het aantal vermogensdelicten, dat tussen 2002 en 2007 met 26 procent kromp. Vernielingen, verkeersmisdrijven en geweldsmisdrijven namen in deze periode juist in aantal toe, met respectievelijk 13 procent, 11 procent en 7 procent. Het aantal geregistreerde misdrijven tegen de Opiumwet steeg nog harder: met 23 procent tot een kleine 16 duizend in 2007.

7.1 Ontwikkeling belangrijkste categorieën misdrijven, 2002-2007

Relatief de meeste aangiften in de gemeente Amsterdam

In 2007 vond 45 procent van de door de politie geregistreerde criminaliteit plaats in de 25 grootste gemeenten. Met 142 aangiften per 1 000 inwoners werden in verhouding de meeste delicten geregistreerd in de gemeente Amsterdam, gevolgd door Utrecht, Maastricht en Eindhoven. Van de vier grootste gemeenten kwam alleen 's-Gravenhage niet in de top-10 voor.

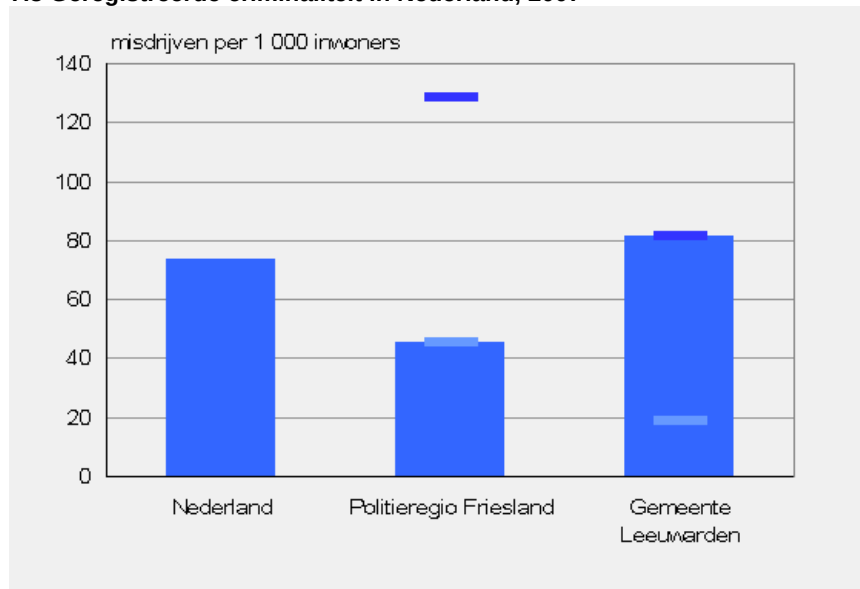
7.2 Gemeenten met hoogste relatieve aantallen aangiften, 2007

Relatief de minste aangiften in Friesland

De politieregio met in verhouding de meeste misdrijven was Amsterdam-Amstelland, met 129 aangiften per 1 000 inwoners. In de politieregio Friesland werd in 2007 het laagste relatieve aantal aangiften geregistreerd: 45 per 1 000 inwoners.

7.3 Geregistreerde criminaliteit in Nederland, 2007

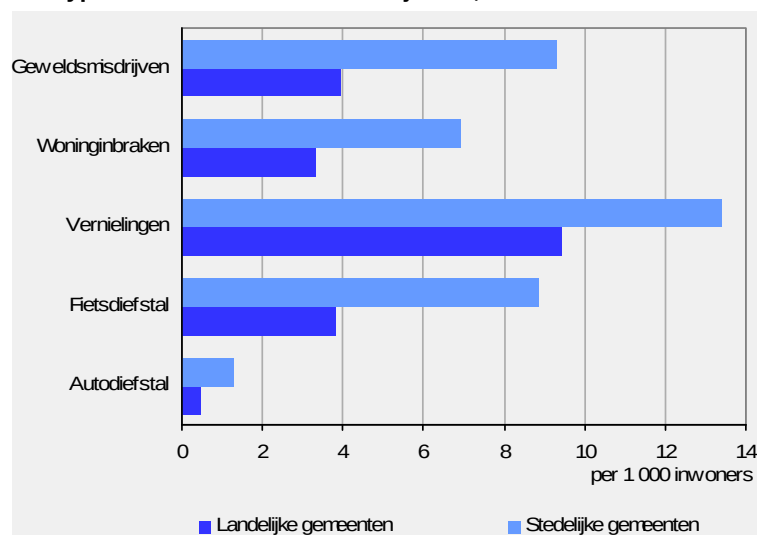

Noot: maximum en minimum tonen hoogst en laagst scorende politieregio onder de politieregio's en de hoogst en laagst scorende gemeenten binnen de politieregio waartoe de gemeente behoort.

Meeste criminaliteit geregistreerd in stedelijke gemeenten

In 2007 werden in stedelijke gemeenten 96 misdrijven per 1 000 inwoners geregistreerd, tegen 47 in landelijke gemeenten. Geweldsmisdrijven werden in verhouding ruim twee keer zo vaak geregistreerd in stedelijke gemeenten dan in landelijke gemeenten.

7.4 Typen criminaliteit naar stedelijkheid, 2007

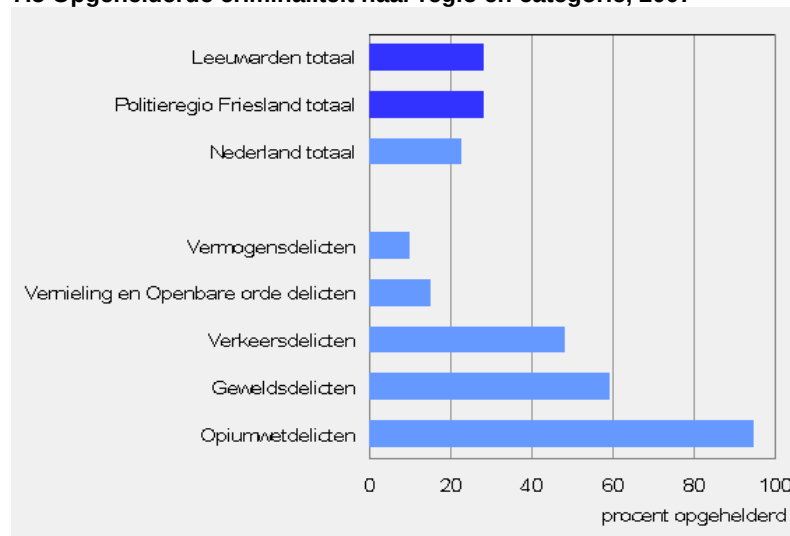

7.2 Opgehelderde misdrijven

Ruim één op de vijf geregistreeerde misdrijven opgelost

In 2007 werden 276 duizend gevallen van criminaliteit opgehelderd door de politie, de landelijke Politiedienst of de marechaussee. Dit komt overeen met 22,7 procent van alle aangiften - nagenoeg even veel als een jaar eerder. Het aandeel opgehelderde misdrijven neemt toe sinds 2000, toen het nog op 15,6 procent lag.

7.5 Opgehelderde criminaliteit naar regio en categorie, 2007

Het aandeel opgeloste zaken verschilde in 2007 sterk per type delict. Van de vermogensmisdrijven werd 9,9 procent opgehelderd, tegen 95,0 procent van de misdrijven tegen de Opiumwet of de Wet Wapens en Munitie.

Tabel 7.1
Geregistreeerde en opgehelderde criminaliteit, 2007

	Leeuwarden		Politieregio Friesland		Nederland ¹⁾	
	abs.	rel.	abs.	rel.	abs.	rel.
Geregistreeerde criminaliteit ²⁾	7 541	82	29 192	45	1 214 503	74
Opgehelderde criminaliteit ³⁾	2 132	28,3%	8 294	28,4%	275 880	22,7%

¹⁾ Nederland bevat als enige regio ook de gegevens van de landelijke politiedienst en de marechaussee.

²⁾ Relatief: per 1 000 van de bevolking op 1 januari 2007.

³⁾ Relatief: als percentage van de geregistreeerde criminaliteit.

8. Regionale indelingen 2008

8.1 Gemeentelijke indeling 2008

Aantal gemeenten in 2008 onveranderd op 443

Op 1 januari 2008 telde Nederland 443 gemeenten. Het aantal gemeenten in Nederland is tussen 2007 en 2008 gelijk gebleven. Dit kwam doordat er voor het eerst sinds 1992 geen gemeentelijke herindelingen plaatsvonden.

8.1 Aantal gemeenten in Nederland op 1 januari

Sinds 1936 meer dan 350 nieuwe gemeenten

Jaarlijks vinden vele gemeentelijke herindelingen en grenswijzigingen plaats, onder andere om de bestuurskracht van gemeenten te versterken. Hierdoor is het aantal gemeenten in Nederland sinds 1936 gedaald van 1064 naar 443 gemeenten in 2008. Daarbij zijn 359 nieuwe gemeenten gevormd en 980 gemeenten opgeheven. Bij al deze wijzigingen waren in totaal meer dan 7,5 miljoen inwoners betrokken.

Naast veranderingen in gemeentegrenzen zijn er ook gemeenten die alleen hun naam hebben veranderd. Dit gebeurde 49 keer tussen 1936 en 2008. In twaalf gevallen ging het om slechts een andere schrijfwijze van een bestaande naam.

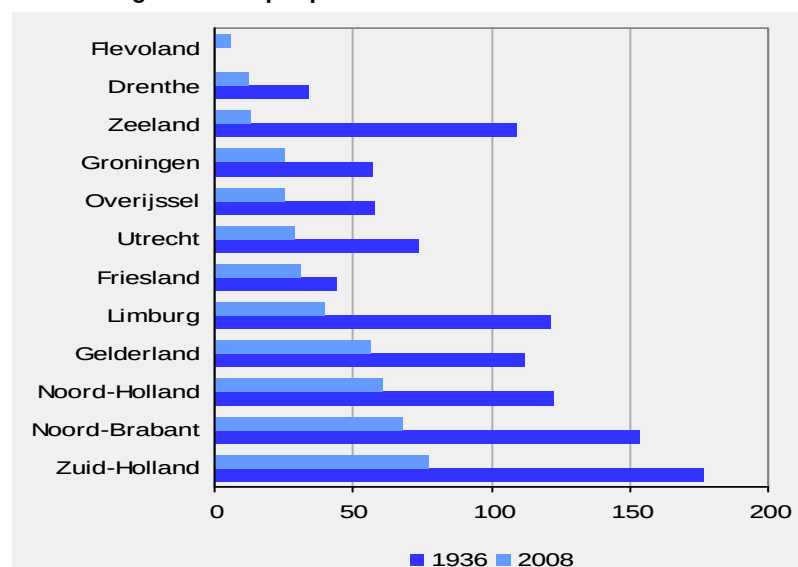
8.2 Opheffing en nieuwvorming van gemeenten

Aantal gemeenten sterkst gedaald in Zeeland

Sinds 1936 is het aantal gemeenten in alle provincies afgenomen. De relatief sterkste daling vond daarbij plaats in Zeeland: van 109 gemeenten in 1936 naar 13 in 2008. In Friesland daalde het aantal gemeenten zowel relatief als absoluut gezien het minst, van 44 naar 31 gemeenten.

8.3 Aantal gemeenten per provincie

Sinds 1936 ruim 1 900 grenswijzigingen

Het komt ook voor dat een gemeentelijke grens wijzigt zonder dat er sprake is van een herindeling. Sinds 1936 gebeurde dit ruim 1,9 duizend maal. Ruim 800 maal waren hierbij geen inwoners betrokken.

8.2 StatLine-publicatie 'Gebieden in Nederland'

Nederland kent een groot aantal regionale indelingen. Naast de standaardindelingen in gemeenten en provincies telt ons land nog tal van andere gebieden en regio's, waaronder arrondissementen, brandweergebieden, politieregio's en landbouwgebieden. Of in de naamgeving sprake is van een gebied of een regio, hangt af van het betreffende (beleids)veld.

In StatLine zijn de meest recente gegevens over gebieden in Nederland te vinden. De databank bevat ook publicaties waarin relaties worden gelegd tussen de gemeentelijke indeling en diverse andere indelingen van het Nederlands grondgebied. Ter illustratie is in figuur 8.4 de publicatie 'Gebieden in Nederland 2008' geselecteerd. Naast de officiële code en naam van de gemeente, bevat de publicatie het onderdeel 'Lokalisering'. Hiermee is na te gaan in welke gebieden of regio's een gemeente is gelokaliseerd.

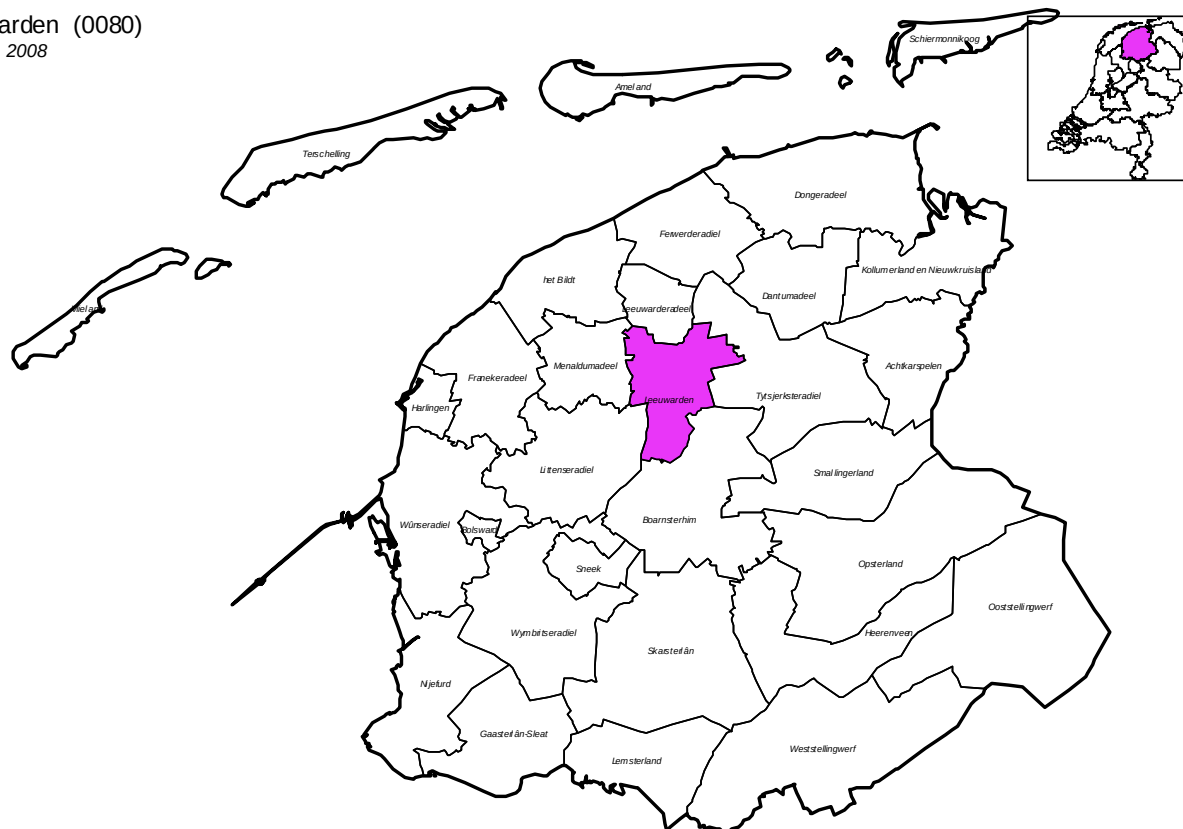
8.4 Gebieden in Nederland in StatLine

The screenshot shows the StatLine website interface. The top navigation bar includes links for Home, Thema's, Cijfers, Publicaties, Methoden, Informatie voor, and Over het CBS. Below this, the 'StatLine databank > Tabellen per thema >' section is visible, with a search bar set to 'Trefwoord'. The main content area displays the title 'Gebieden in Nederland 2008' and a 'toon gegevens' button. On the left, a sidebar shows a tree structure of topics, with 'Codes en namen van gemeenten' selected. The right side of the page shows the 'Codes en namen van g...' section with checkboxes for 'Code', 'Naam', and 'Sortering naam'.

In hoofdstuk 10 wordt een uitleg gegeven over het raadplegen van onderwerpen uit een StatLine-publicatie als 'Gebieden in Nederland'

8.5. Ligging in de provincie

Leeuwarden (0080)
1 januari 2008

Tabel 8.6
Gebieden in Nederland, 2008

Code	Gebied/regio	Naam
<u>Standaard regionale indelingen:</u>		
01	Landsdeel	Noord-Nederland
21	Provincie	Friesland
04	COROP-gebied	Noord-Friesland
02	Stadsgewest	Leeuwarden
02	Grootstedelijke agglomeratie	Leeuwarden
<u>Thematische regionale indelingen:</u>		
17	Arrondissement	Leeuwarden
2302	Brandweerregio	Fryslân
0400	COROP-plusgebied	Noord-Friesland
040	COROP-subgebied	Noord-Friesland
011	Economisch-geografisch gebied	Leeuwarden
7206	GGD-regio	GGD Fryslân
2102	Landbouwgebied	Weidestreek in Friesland
03	Landbouwgebied (groep)	Noordelijk Weidegebied
02	Politieregio	Friesland
05	Ressort	Leeuwarden
04	RPA-gebied	Fryslân
17	Toeristengebied	Overig Nederland
04	Wgr-samenwerkingsgebied	Friesland-Noord

In tabel 8.6 is een onderscheid gemaakt in standaard- en thematische regionale indelingen. De gebieden/regio's waartoe een gemeente behoort, vindt u in deze tabel. In vrijwel alle regionale publicaties hanteert het CBS de standaard regionale indelingen. Daarnaast is er een aantal thematische regionale indelingen. Deze behoren bij een specifiek onderwerp. Alle gemeentelijke gegevens zijn optelbaar naar alle indelingen. Dit kan met behulp van de StatLine-publicatie 'Gebieden in Nederland'.

9. Kerncijfers wijken en buurten

9.1 Indeling in wijken en buurten

Buurten vormen het laagste regionale niveau

In 2008 bestonden de 443 Nederlandse gemeenten uit 2 531 wijken en 11 477 buurten. Elke gemeente heeft minimaal één wijk en elke wijk is weer opgebouwd uit minimaal één buurt. Buurten vormen daarmee het laagste regionale niveau.

De onderverdeling van gemeenten in wijken en buurten dateert van de volkstelling van 1947. De indeling is gemaakt door gemeenten, aansluitend op hun wensen voor beleidsvorming. Om buurten zo goed mogelijk te kunnen vergelijken, worden ze zo mogelijk afgebakend volgens landelijke richtlijnen. In woongebieden worden buurten zoveel mogelijk naar homogene bebouwing ingedeeld, voor zover het aantal inwoners niet te hoog wordt. Voor werkgebieden en grotere recreatiegebieden streven gemeenten een maximum aan oppervlakte na. Voor de indeling van gebieden met verspreide bebouwing vormen lokale inzichten het uitgangspunt. Overigens loopt de indeling naar wijken en buurten niet altijd gelijk met postcodegebieden.

Een unieke code voor elke buurt

Aan elk gebied is een unieke code van acht posities toegekend. Deze wijk- en buurtcode is opgebouwd uit een gemeentecode van vier posities, een wijkcode van twee posities en een buurtcode van twee posities. De overzichtskaart verderop in dit hoofdstuk geeft inzicht in de codering, naamgeving, ligging en omvang van de buurten. Ook is een kaart opgenomen met de bevolkingsdichtheid per buurt. Deze kaart is weggelaten voor gemeenten waarvan het aantal buurten of het aantal waardeklassen te klein is voor een zinvolle weergave.

9.2 Statistieken over wijken en buurten

Kerncijfers wijken en buurten in StatLine

In StatLine zijn wijk- en buurtgegevens te vinden over de thema's bevolking, wonen, energie, onderwijs, arbeid, inkomen, sociale zekerheid, bedrijven, motorvoertuigen, voorzieningen, oppervlakte en bodemgebruik. De StatLine-publicaties 'Kerncijfers wijken en buurten' zijn beschikbaar vanaf 1995 als tweejaarlijkse publicatie en vanaf 2003 jaarlijks. Ze bieden de mogelijkheid om buurten te typeren en onderling te vergelijken.

9.1 Kerncijfers wijken en buurten in StatLine

Ter illustratie is in figuur 9.1 de publicatie 'Kerncijfers wijken en buurten 2003-2008' geselecteerd. Enkele van de uitkomsten staan in de tabellen 9.1 tot en met 9.5 verderop in dit hoofdstuk. Met het oog op betrouwbaarheid en geheimhouding kunnen cijfers ontbreken. Dit is met een . (punt) of x (kruisje) aangegeven.

In hoofdstuk 10 wordt een uitleg gegeven over het raadplegen van onderwerpen uit een StatLine-publicatie als Kerncijfers wijken en buurten.

Beschikbaarheid van statistieken op buurniveau beperkt

De beschikbaarheid van statistieken is op buurniveau beperkter dan op hogere regionale niveaus. Schematisch kan dit als volgt worden weergegeven.

9.2 Regionale statistieken en beschikbaarheid

De top van de linker driehoek heeft betrekking op Nederland als geheel; de onderkant op de vele buurten die ons land telt. Het veld binnen de driehoek wordt begrensd door de verschillende gebiedsindelingen, uiteenlopend van landsdeel tot buurt. De hoeveelheid beschikbare informatie is omgekeerd evenredig met het aantal gebieden.

Op nationaal en hoog-regionaal niveau is veel informatie beschikbaar; denk bijvoorbeeld aan uitkomsten over het consumentenprijsindexcijfer of de internationale handel. Het 'niveau Nederland' is te gebruiken als eenheid in internationaal vergelijkende studies.

Betrouwbare uitkomsten over (wijken en) buurten kunnen alleen worden samengesteld uit onderzoeken met voldoende grote steekproeven of registraties. Zo zijn gegevens uit de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens voor het aantal inwoners naar geslacht, leeftijd en herkomst in de StatLine-publicatie Kerncijfers wijken en buurten opgenomen, net als gegevens uit de registraties van uitkeringen en motorvoertuigen. Van steekproeven zijn er uitsluitend gegevens opgenomen uit het zeer uitgebreide regionaal inkomensonderzoek. Uitkomsten van enquêtes die bij het steekproefontwerp geen rekening (kunnen) houden met representativiteit over buurten of enkel op lokaal niveau zijn afgenomen, zijn echter niet vermeld.

9.3 Nieuwe vormen van presenteren CBS-buurtgegevens

Speciale kaartlaag en aparte website

In de afgelopen jaren heeft het CBS twee nieuwe vormen ontwikkeld voor het presenteren van cijfers over buurten: een kaartlaag in Google Earth en de website CBSinuwbuurt.nl.

CBS-buurtgegevens in Google Earth

Sinds eind 2007 is het mogelijk om in Google Earth een selectie van de buurtcijfers uit de StatLine-tabel Kerncijfers Wijken en Buurten te bekijken. Gebruikers moeten daartoe Google Earth versie 4.1 of hoger installeren en op cbs.nl de kaartlaag met buurtcijfers ophalen. Wanneer ze vervolgens in Google Earth inzoomen op Nederland, zien ze stapsgewijs de buurtgrenzen verschijnen. Bij elke buurt worden de naam en een CBS-logo weergegeven. Wanneer gebruikers op de naam van de buurt of het logo klikken, verschijnt een ballon met buurtcijfers (figuur 9.3). Onder meer het aantal inwoners, de samenstelling van de huishoudens, het gemiddeld inkomen en de gemiddelde woningwaarde in een buurt zijn op deze manier te vinden.

9.3 Google Earth luchtfoto met CBS-buurtgrenzen en -cijfers

Buurtcijfers op CBSinuwbuurt.nl

Naast de CBS-kaartlaag in Google Earth is er een speciale website ontwikkeld die buurtgegevens toont: CBSinuwbuurt.nl. Deze site is sinds begin 2008 operationeel en maakt gebruik van Google Maps. Voordeel daarvan is dat gebruikers geen programma op hun computer hoeven te installeren, zoals bij Google Earth wel het geval is. CBSinuwbuurt.nl bevat dezelfde selectie van buurtcijfers uit de StatLine-tabel Kerncijfers wijken en buurten als de kaartlaag in Google Earth. Bovenaan de website kunnen gebruikers achtereenvolgens een gemeente, een buurt in die gemeente, een thema en ten slotte het onderwerp kiezen waarover ze informatie wensen (figuur 9.4). Rondom de kaart zijn knoppen opgenomen die verwijzen naar onder meer StatLine, CBS-publicaties over buurten en de online versie van Gemeente op Maat.

9.4 CBS in uw buurt

CBSinuwbuurt.nl bevat enkele analysemogelijkheden. Zo kunnen gebruikers de buurtcijfers in zowel grafieken als tabellen bekijken en deze afzetten tegen het gemeentelijke en het landelijke cijfer. Ook kunnen ze twee buurten onderling vergelijken.

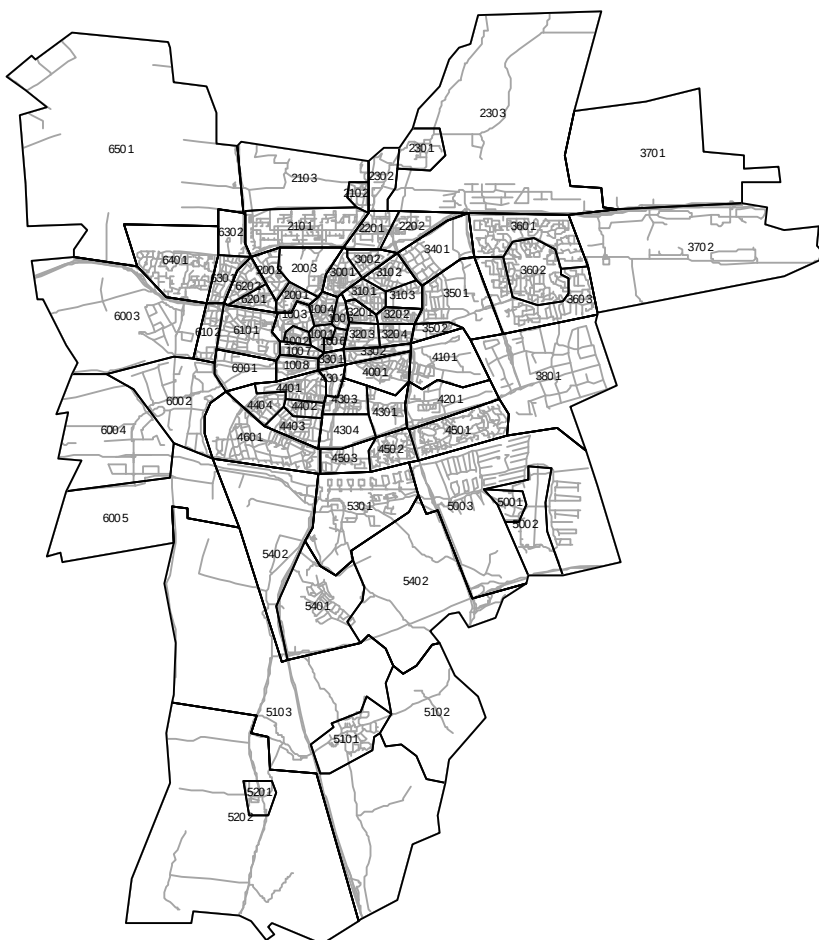
Buurten

1 januari 2008

Leeuwarden (0080)

verharde wegen

1001 De Waag
1002 Nieuwestad
1003 Oldehove
1004 Grote Kerkbuurt
1005 Hoek
1006 Blokhuisplein
1007 Zaatland
1008 Stationskwartier
2001 Transvaalwijk
2002 Bonifatius
2003 Rengerspark
2101 Bilgaard
2102 Havanpark
2103 Vierhuisterweg en omgeving
2201 Vrijheidswijk-West
2202 Vrijheidswijk-Oost
2301 Lekkum
2302 Snakkerburen
2303 Buitengebied Lekkum en Miedum
3001 Oldegallien
3002 Bloemenbuurt
3101 Cambuursterpad
3102 Zamenhofpark
3103 Cambuur
3201 Zeeheldenbuurt
3202 Indische buurt
3203 Molenpad
3204 Welgelegen
3301 Tulpenburg
3302 Oranjewijk
3401 Heechterp
3501 Schieringen
3502 De Centrale
3601 Camminghaburen-Noord
3602 Camminghaburen-Midden
3603 Camminghaburen-Zuid
3701 Grote Wielen
3702 Kleine Wielen
3801 Hemik
4001 Achter de Hoven
4101 Schepenbuurt
4201 Wielenpöle
4301 Huizum-Dorp
4302 Huizum-Sixma
4303 Huizum-Bornia
4304 Huizum-Badweg
4401 Hollanderwijk
4402 Gerard Dou
4403 Julianapark
4404 Jan van Scorelbuurt
4501 Aldiân-Oost
4502 Aldiân-West
4503 Rapenburg
4601 Nijlân
5001 Hempens en Teerns
5002 Buitengebied Hempens
5003 Zuiderburen
5101 Wirdum
5102 Swichum
5103 Buitengebied Wirdum
5201 Wytgaard
5202 Buitengebied Wytgaard
5301 Goutum
5401 Techum
5402 De Zuidlanden
6001 Harlingervaart
6002 Zwette-Schenkenschans
6003 Businesspark Leeuwarden
6004 Newton
6005 Toekomstig bedrijventerrein
6101 Vosseparck
6102 Helicon
6201 Vogelwijk
6202 Sonnenborgh
6301 Valeriuskwartier
6302 Magere Weide
6401 Westeinde
6501 Buitengebied Noordwest

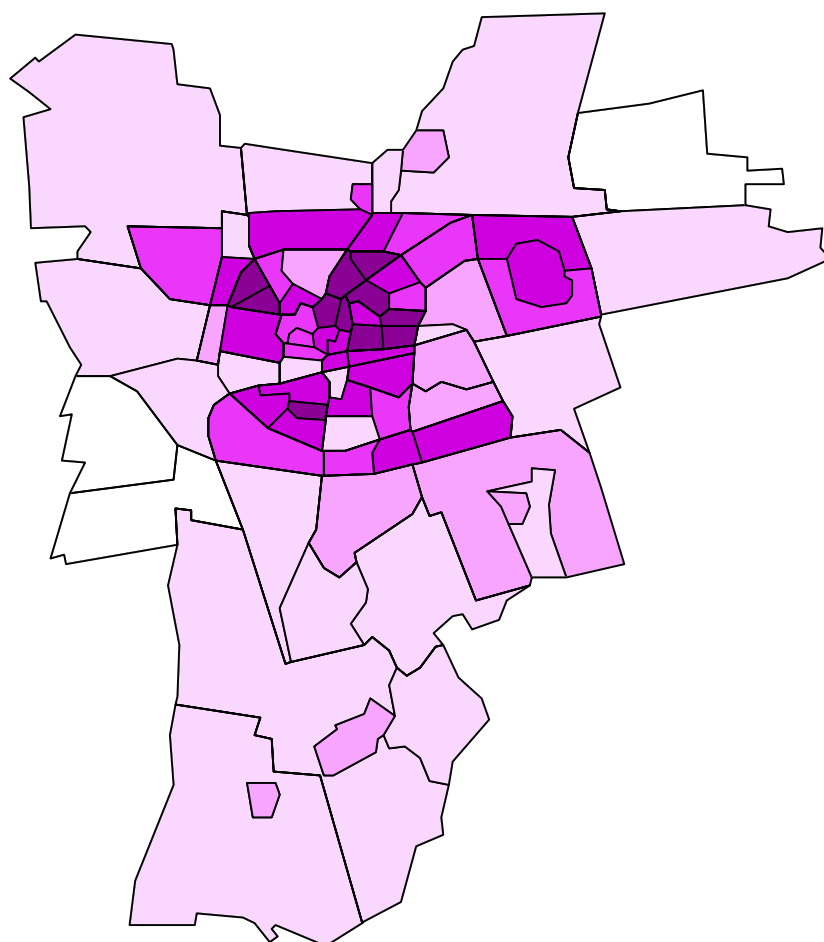
0 1 2 Kilometers

Aantal inwoners per km² land

1 januari 2008

Leeuwarden (0080)

0 1 2 Kilometers

Tabel 9.1

Bevolking naar geslacht en leeftijd, 2008

Wijk- en buurtindeling		Inwoners			Leeftijdsklasse				
		totaal	mannen	vrouwen	0	15	25	45	65
					tot	tot	tot	tot	of
					15	25	45	65	ouder
code	naam	aantal	aantal	aantal	%	%	%	%	%
0080	Leeuwarden	92 860	45 440	47 420	16	16	29	24	15
008010	Wijk 10 Binnenstad	4 450	2 310	2 140	4	30	37	18	11
00801001	De Waag	700	380	320	4	38	40	15	2
00801002	Nieuwestad	240	140	100	3	36	37	17	7
00801003	Oldehove	510	250	260	5	19	29	25	22
00801004	Grote Kerkbuurt	1 150	570	580	5	28	40	20	7
00801005	Hoek	950	500	460	2	28	32	17	22
00801006	Blokhuisplein	430	240	190	4	42	39	13	2
00801007	Zaailand	350	180	170	3	19	44	21	13
00801008	Stationskwartier	110	60	50	3	58	28	11	1
008020	Wijk 20 Transvaalwijk & Rengerspark	2 480	1 160	1 310	14	15	26	24	22
00802001	Transvaalwijk	1 020	490	530	15	15	30	27	13
00802002	Bonifatius	800	400	400	22	9	27	28	13
00802003	Rengerspark	660	270	390	2	23	18	13	45
008021	Wijk 21 Bilgaard & Havankpark e.o.	6 630	3 000	3 630	16	15	22	24	23
00802101	Bilgaard	5 930	2 660	3 280	15	15	21	24	25
00802102	Havankpark	450	220	230	27	11	25	33	4
00802103	Vierhuisterweg en omgeving	240	120	120	9	41	25	17	8
008022	Wijk 22 Vrijheidswijk	3 030	1 540	1 480	14	22	23	21	19
00802201	Vrijheidswijk-West	1 800	990	810	16	31	29	17	8
00802202	Vrijheidswijk-Oost	1 230	560	670	11	9	15	28	36
008023	Wijk 23 Lekkum en omgeving	780	390	390	17	12	25	35	11
00802301	Lekkum	410	200	210	17	11	21	39	12
00802302	Snakkerburen	240	120	120	17	13	24	33	14
00802303	Buitengebied Lekkum en Miedum	120	60	60	19	13	38	26	3
008030	Wijk 30 Oldegalileën & Bloemenbuurt	3 310	1 660	1 640	12	19	32	23	14
00803001	Oldegalileën	1 840	930	910	11	18	31	24	17
00803002	Bloemenbuurt	1 470	740	740	13	20	34	22	11
008031	Wijk 31 Tjerk Hiddes & Cambuursterhoek	4 400	2 220	2 180	15	16	31	26	12
00803101	Cambuursterpad	2 150	1 060	1 080	14	17	32	24	13
00803102	Zamenhofpark	1 700	860	840	17	13	31	27	11
00803103	Cambuur	550	300	250	13	18	30	29	10
008032	Wijk 32 't Vliet	4 630	2 330	2 300	11	25	33	22	9
00803201	Zeeheldenbuurt	620	300	320	10	16	31	28	14
00803202	Indische buurt	1 140	590	550	11	17	37	23	13
00803203	Molenpad	1 290	610	690	10	34	30	20	6
00803204	Welgelegen	1 580	840	740	11	28	34	20	7
008033	Wijk 33 Oranjewijk & Tulpenburg	1 580	800	780	11	25	29	25	10
00803301	Tulpenburg	450	250	200	4	15	33	30	18
00803302	Oranjewijk	1 130	550	580	14	29	28	23	6
008034	Wijk 34 Heechterp	1 870	990	870	16	26	36	16	6
00803401	Heechterp	1 870	990	870	16	26	36	16	6
008035	Wijk 35 Schieringen & De Centrale	2 030	1 040	990	13	26	31	20	10
00803501	Schieringen	2 000	1 020	980	13	26	31	19	10
00803502	De Centrale	30	20	10	x	x	x	x	x
008036	Wijk 36 Camminghaburen	11 160	5 600	5 560	19	12	27	30	11
00803601	Camminghaburen-Noord	4 300	2 220	2 080	19	15	33	26	7
00803602	Camminghaburen-Midden	3 930	1 900	2 030	18	11	24	28	19
00803603	Camminghaburen-Zuid	2 940	1 490	1 450	19	12	22	39	8
008037	Wijk 37 Grote Wielen & Kleine Wielen	110	60	50	11	12	12	54	11
00803701	Grote Wielen	0	0	0	x	x	x	x	x
00803702	Kleine Wielen	110	60	50	11	12	12	55	11
008038	Wijk 38 Bedrijventerrein-Oost	80	40	40	18	13	18	47	5
00803801	Hemrik	80	40	40	18	13	18	47	5
008040	Wijk 40 Achter de Hoven	2 340	1 120	1 220	12	22	35	20	11
00804001	Achter de Hoven	2 340	1 120	1 220	12	22	35	20	11
008041	Wijk 41 Schepenbuurt	960	430	530	13	31	26	10	20
00804101	Schepenbuurt	960	430	530	13	31	26	10	20
008042	Wijk 42 Wielenpôle	540	310	230	18	13	34	25	10
00804201	Wielenpôle	540	310	230	18	13	34	25	10

Tabel 9.1 (slot)

Bevolking naar geslacht en leeftijd, 2008

Wijk- en buurtindeling		Inwoners			Leeftijdsklasse				
		totaal	mannen	vrouwen	0	15	25	45	65
					tot	tot	tot	tot	of
					15	25	45	65	ouder
<i>code</i>	<i>naam</i>	<i>aantal</i>	<i>aantal</i>	<i>aantal</i>	%	%	%	%	%
008043	Wijk 43 Huizum-Oost	2 430	1 180	1 260	14	12	28	24	22
00804301	Huizum-Dorp	910	460	450	17	7	33	31	12
00804302	Huizum-Sixma	70	40	40	8	32	38	19	3
00804303	Huizum-Bornia	1 380	650	730	12	14	25	20	29
00804304	Huizum-Badweg	70	40	40	4	4	19	18	54
008044	Wijk 44 Huizum-West	6 880	3 280	3 610	15	16	34	24	12
00804401	Hollanderwijk	1 940	890	1 040	12	15	29	29	15
00804402	Gerard Dou	1 410	670	740	17	13	38	22	10
00804403	Julianapark	1 850	890	960	20	13	32	26	9
00804404	Jan van Scorelbuurt	1 680	820	860	12	22	37	18	11
008045	Wijk 45 Aldlân	6 830	3 190	3 640	17	10	22	26	25
00804501	Aldlân-Oost	4 030	1 970	2 060	20	12	27	27	14
00804502	Aldlân-West	2 120	920	1 190	14	8	17	27	34
00804503	Rapenburg	690	300	390	6	5	8	17	63
008046	Wijk 46 Nijlân	3 690	1 720	1 970	9	14	29	22	26
00804601	Nijlân	3 690	1 720	1 970	9	14	29	22	26
008050	Wijk 50 Hempens, Teerns en omgeving	5 490	2 750	2 740	30	8	38	21	4
00805001	Hempens en Teerns	160	80	80	20	6	21	42	12
00805002	Buitengebied Hempens	40	20	20	x	x	x	x	x
00805003	Zuiderburen	5 280	2 650	2 640	30	8	38	20	4
008051	Wijk 51 Wirdum & Swichum	1 260	620	640	22	13	25	28	12
00805101	Wirdum	1 050	520	530	22	12	26	28	12
00805102	Swichum	50	30	30	28	11	19	31	11
00805103	Buitengebied Wirdum	150	70	80	21	17	18	29	14
008052	Wijk 52 Wytgaard en omgeving	600	300	300	21	11	27	30	12
00805201	Wytgaard	440	220	220	21	8	29	28	13
00805202	Buitengebied Wytgaard	160	80	80	21	17	19	37	7
008053	Wijk 53 Goutum	2 550	1 270	1 280	22	9	23	34	13
00805301	Goutum	2 550	1 270	1 280	22	9	23	34	13
008054	Wijk 54 De Zuidlanden	80	40	40	25	10	21	29	15
00805401	Techum	20	10	10	x	x	x	x	x
00805402	De Zuidlanden	60	30	30	21	13	10	37	19
008060	Wijk 60 Bedrijventerrein West	90	50	40	11	12	36	32	9
00806001	Harlingervaat	30	20	10	x	x	x	x	x
00806002	Zwette-Schenkenschans	20	10	10	x	x	x	x	x
00806003	Businesspark Leeuwarden	30	10	10	x	x	x	x	x
00806004	Newton	0	0	0	x	x	x	x	x
00806005	Toekomstig bedrijventerrein	10	0	0	x	x	x	x	x
008061	Wijk 61 Vossepark & Helicon	3 920	1 870	2 040	19	12	30	25	15
00806101	Vossepark	3 400	1 620	1 790	18	13	30	25	14
00806102	Helicon	510	260	260	20	6	24	27	22
008062	Wijk 62 Vogelwijk & Muziekwijk	3 230	1 520	1 710	15	14	34	21	15
00806201	Vogelwijk	1 470	690	780	15	12	31	26	17
00806202	Sonnenborgh	1 760	830	930	16	17	37	17	13
008063	Wijk 63 Valeriuskwartier & Magere Weide	1 420	730	690	9	30	35	15	11
00806301	Valeriuskwartier	1 330	690	640	8	31	36	14	11
00806302	Magere Weide	90	30	60	22	21	20	24	12
008064	Wijk 64 Westeinde	3 980	1 910	2 070	18	12	23	30	17
00806401	Westeinde	3 980	1 910	2 070	18	12	23	30	17
008065	Wijk 65 Buitengebied Noordwest	40	20	10	x	x	x	x	x
00806501	Buitengebied Noordwest	40	20	10	x	x	x	x	x

Tabel 9.2

Allochtonen naar herkomstgroepering, bevolkingsdichtheid, stedelijkheid en omgevingsadressendichtheid, 2008

Wijk- en buurtindeling		Wes- terse alloch- tonen	Niet-westerse allochtonen						Bevol- kings- dicht- heid	Ste- de- lijk- heid	OAD
			to- taal	Ma- rokko	Ned. Antillen /Aruba	Suri- name	Tur- kije	ove- rig			
code	naam	%	%	%	%	%	%	%	aantal	code	aantal
0080	Leeuwarden	7	9	1	1	1	0	5	1 173	2	2 239
008010	Wijk 10 Binnenstad	10	9	1	2	1	1	5	5 061	1	3 787
00801001	De Waag	12	11	1	3	1	1	5	6 895	1	3 843
00801002	Nieuwestad	10	11	1	0	1	3	6	3 320	1	3 480
00801003	Oldehove	8	5	0	1	1	0	3	3 117	1	3 861
00801004	Grote Kerkbuurt	10	8	1	1	1	1	4	8 489	1	4 024
00801005	Hoek	9	9	1	2	1	0	5	10 962	1	4 109
00801006	Blokhuisplein	8	13	0	2	1	0	9	6 277	1	3 645
00801007	Zaailand	12	8	1	1	1	0	5	3 943	1	3 108
00801008	Stationskwartier	17	11	0	1	3	1	6	701	1	3 318
008020	Wijk 20 Transvaalwijk & Rengerspark	7	6	0	1	0	0	4	3 143	1	3 536
00802001	Transvaalwijk	6	2	0	1	0	0	2	7 644	1	3 559
00802002	Bonifatius	7	2	0	0	0	0	2	3 892	1	3 103
00802003	Rengerspark	9	14	0	1	0	0	12	1 462	1	3 733
008021	Wijk 21 Bilgaard & Havankpark e.o.	11	25	4	2	4	1	14	2 785	2	2 013
00802101	Bilgaard	10	27	4	2	5	1	15	6 547	2	2 069
00802102	Havankpark	8	4	0	0	2	0	2	3 853	3	1 398
00802103	Vierhuisterweg en omgeving	30	16	0	1	0	0	15	180	4	561
008022	Wijk 22 Vrijheidswijk	9	28	4	4	4	1	16	5 103	2	2 061
00802201	Vrijheidswijk-West	10	36	3	7	4	1	22	6 580	2	2 309
00802202	Vrijheidswijk-Oost	8	17	6	0	3	1	7	3 838	2	1 724
008023	Wijk 23 Lekkum en omgeving	4	2	0	1	0	0	1	116	4	606
00802301	Lekkum	4	2	0	1	0	0	1	1 343	5	315
00802302	Snakkerburen	4	1	x	x	x	x	x	823	3	1 242
00802303	Buitengebied Lekkum en Miedum	4	1	x	x	x	x	x	20	5	323
008030	Wijk 30 Oldegalileën & Bloemenbuurt	8	8	1	1	1	0	5	9 147	1	3 597
00803001	Oldegalileën	8	9	1	1	1	0	5	9 122	1	3 881
00803002	Bloemenbuurt	8	7	1	1	1	0	4	9 179	1	3 228
008031	Wijk 31 Tjerk Hiddes & Cambuursterhoek	8	7	1	1	1	1	3	7 248	1	3 712
00803101	Cambuursterpad	8	9	1	1	2	1	4	11 173	1	3 927
00803102	Zamenhofpark	8	4	1	0	1	0	2	7 389	1	3 587
00803103	Cambuur	8	6	0	1	1	0	3	2 975	1	3 294
008032	Wijk 32 't Vliet	8	7	1	1	1	1	4	9 120	1	3 555
00803201	Zeeheldenbuurt	8	9	1	2	0	2	4	6 683	1	4 048
00803202	Indische buurt	7	9	1	1	1	1	5	9 052	1	3 451
00803203	Molenpad	10	6	1	1	0	1	4	8 668	1	3 665
00803204	Welgelegen	9	7	1	1	1	1	4	11 282	1	3 324
008033	Wijk 33 Oranjewijk & Tulpenburg	9	7	0	1	1	0	5	6 914	1	3 425
00803301	Tulpenburg	8	9	1	1	2	0	4	5 278	1	3 592
00803302	Oranjewijk	10	6	0	1	1	0	5	7 876	1	3 320
008034	Wijk 34 Heechterp	9	33	7	3	3	1	18	3 157	2	2 356
00803401	Heechterp	9	33	7	3	3	1	18	3 157	2	2 356
008035	Wijk 35 Schieringen & De Centrale	10	20	3	3	2	1	11	2 098	2	2 066
00803501	Schieringen	10	20	3	3	2	1	12	2 328	2	2 065
00803502	De Centrale	x	x	x	x	x	x	x	277	2	2 119
008036	Wijk 36 Camminghaburen	8	6	1	0	2	0	3	4 926	3	1 231
00803601	Camminghaburen-Noord	9	10	1	1	2	1	5	5 466	3	1 163
00803602	Camminghaburen-Midden	7	4	0	0	1	0	2	6 181	3	1 342
00803603	Camminghaburen-Zuid	7	3	0	0	1	0	1	3 478	3	1 164
008037	Wijk 37 Grote Wielen & Kleine Wielen	4	0	x	x	x	x	x	22	5	172
00803701	Grote Wielen	x	x	x	x	x	x	x	x	5	12
00803702	Kleine Wielen	4	0	x	x	x	x	x	40	5	182
008038	Wijk 38 Bedrijventerrein-Oost	8	6	x	x	x	x	x	36	4	510
00803801	Hemrik	8	6	x	x	x	x	x	36	4	510
008040	Wijk 40 Achter de Hoven	8	7	1	0	1	0	4	5 702	1	2 729
00804001	Achter de Hoven	8	7	1	0	1	0	4	5 702	1	2 729
008041	Wijk 41 Schepenbuurt	7	23	1	5	4	4	9	1 600	2	1 954
00804101	Schepenbuurt	7	23	1	5	4	4	9	1 600	2	1 954
008042	Wijk 42 Wielenpölle	8	9	0	2	0	0	7	978	2	1 673
00804201	Wielenpölle	8	9	0	2	0	0	7	978	2	1 673

Tabel 9.2 (slot)

Allochtonen naar herkomstgroepering, bevolkingsdichtheid, stedelijkheid en omgevingsadressendichtheid, 2008

Wijk- en buurtindeling		Wes- terse alloch- tonen	Niet-westerse allochtonen						Bevol- kings- dicht- heid	Ste- de- lijk- heid	OAD
			to- taal	Ma- rokko	Ned. Antillen /Aruba	Suri- name	Tur- kije	ove- rig			
code	naam	%	%	%	%	%	%	%	aantal	code	aantal
008043	Wijk 43 Huizum-Oost	6	3	1	0	0	0	1	2 443	2	2 440
00804301	Huizum-Dorp	6	2	0	0	0	0	1	3 120	2	2 203
00804302	Huizum-Sixma	4	7	x	x	x	x	x	714	1	2 989
00804303	Huizum-Bornia	6	3	1	1	1	0	1	5 590	1	2 508
00804304	Huizum-Badweg	3	3	x	x	x	x	x	203	2	2 378
008044	Wijk 44 Huizum-West	5	5	0	1	1	0	3	6 990	2	2 418
00804401	Hollandervijk	7	4	0	0	1	0	3	6 909	1	2 683
00804402	Gerard Dou	5	4	0	0	1	0	3	10 900	2	2 476
00804403	Julianapark	4	2	0	0	1	0	1	6 444	2	2 364
00804404	Jan van Scorelbuurt	6	10	1	2	1	1	6	5 858	2	2 118
008045	Wijk 45 Aldlân	8	6	0	1	1	0	3	5 475	3	1 466
00804501	Aldlân-Oost	9	7	1	1	2	1	3	6 010	3	1 246
00804502	Aldlân-West	6	4	0	1	1	0	2	6 538	2	1 616
00804503	Rapenburg	3	1	x	x	x	x	x	2 707	2	1 864
008046	Wijk 46 Nijlân	7	6	1	1	1	0	3	3 614	2	1 656
00804601	Nijlân	7	6	1	1	1	0	3	3 614	2	1 656
008050	Wijk 50 Hempens, Teerns en omgeving	6	5	0	0	1	0	2	1 333	4	692
00805001	Hempens en Teerns	8	0	x	x	x	x	x	1 076	5	469
00805002	Buitengebied Hempens	x	x	x	x	x	x	x	57	5	351
00805003	Zuiderburen	6	5	0	0	1	0	3	1 642	4	705
008051	Wijk 51 Wirdum & Swichum	4	2	0	0	0	0	1	114	5	127
00805101	Wirdum	4	2	0	0	0	0	2	1 756	5	140
00805102	Swichum	0	0	x	x	x	x	x	31	5	37
00805103	Buitengebied Wirdum	2	0	x	x	x	x	x	18	5	44
008052	Wijk 52 Wytgaard en omgeving	6	0	x	x	x	x	x	81	5	73
00805201	Wytgaard	6	0	x	x	x	x	x	2 364	5	76
00805202	Buitengebied Wytgaard	5	0	x	x	x	x	x	22	5	59
008053	Wijk 53 Goutum	5	2	0	0	1	0	1	1 751	4	755
00805301	Goutum	5	2	0	0	1	0	1	1 751	4	755
008054	Wijk 54 De Zuidlanden	10	0	x	x	x	x	x	13	5	328
00805401	Techum	x	x	x	x	x	x	x	13	5	23
00805402	De Zuidlanden	13	0	x	x	x	x	x	13	5	430
008060	Wijk 60 Bedrijventerrein West	9	1	x	x	x	x	x	10	4	812
00806001	Harlingervaart	x	x	x	x	x	x	x	83	2	2 081
00806002	Zwette-Schenkenschans	x	x	x	x	x	x	x	21	5	480
00806003	Businesspark Leeuwarden	x	x	x	x	x	x	x	10	4	905
00806004	Newton	x	x	x	x	x	x	x	x	5	59
00806005	Toekomstig bedrijventerrein	x	x	x	x	x	x	x	x	5	79
008061	Wijk 61 Vossepark & Helicon	5	3	0	0	0	0	2	5 161	2	2 345
00806101	Vossepark	6	3	0	0	0	0	2	6 685	2	2 443
00806102	Helicon	5	0	x	x	x	x	x	2 058	2	1 693
008062	Wijk 62 Vogelwijk & Muziekwijk	6	4	0	0	1	0	2	8 763	1	2 669
00806201	Vogelwijk	6	3	0	0	1	0	2	8 115	1	2 867
00806202	Sonnenborgh	6	4	0	1	1	0	2	9 391	1	2 507
008063	Wijk 63 Valeriuskwartier & Magere Weide	8	12	2	2	1	1	6	2 949	2	2 111
00806301	Valeriuskwartier	8	10	1	1	1	0	6	6 169	2	2 119
00806302	Magere Weide	7	31	4	7	1	9	10	338	2	1 918
008064	Wijk 64 Westeinde	6	4	0	0	1	0	3	3 415	3	1 143
00806401	Westeinde	6	4	0	0	1	0	3	3 415	3	1 143
008065	Wijk 65 Buitengebied Noordwest	x	x	x	x	x	x	x	5	4	815
00806501	Buitengebied Noordwest	x	x	x	x	x	x	x	5	4	815

Tabel 9.3

Particuliere huishoudens en bevolking naar burgerlijke staat, 2008

Wijk- en buurtindeling		Particuliere huishoudens					Burgerlijke staat			
			gemid- delde grootte	een- per- soons	zonder kin- deren	met kin - deren	onge- huwd	ge- huwd	ge- schei- den	ver- duwd
code	naam	aantal	aantal	%	%	%	%	%	%	%
0080	Leeuwarden	47 490	1,9	46	28	26	54	34	7	5
008010	Wijk 10 Binnenstad	3 210	1,4	73	21	6	71	15	9	5
00801001	De Waag	520	1,3	74	21	5	78	15	7	1
00801002	Nieuwestad	170	1,4	66	28	5	74	16	9	1
00801003	Oldehove	340	1,5	61	28	12	55	27	8	10
00801004	Grote Kerkbuurt	780	1,5	66	25	9	73	17	8	2
00801005	Hoek	740	1,2	86	11	3	65	10	13	13
00801006	Blokhuisplein	330	1,3	77	17	6	87	8	5	1
00801007	Zaailand	240	1,4	68	26	6	69	17	10	4
00801008	Stationskwartier	80	1,4	72	24	4	87	11	3	0
008020	Wijk 20 Transvaalwijk & Rengerspark	1 440	1,7	58	24	17	51	32	8	10
00802001	Transvaalwijk	570	1,8	55	25	20	55	32	8	5
00802002	Bonifatius	350	2,2	34	29	36	49	41	6	4
00802003	Rengerspark	520	1,3	78	20	2	47	19	9	25
008021	Wijk 21 Bilgaard & Havankpark e.o.	3 540	1,9	50	25	24	49	33	12	7
00802101	Bilgaard	3 220	1,8	51	25	24	47	33	12	7
00802102	Havankpark	150	3,0	11	33	57	53	42	3	1
00802103	Vierhuisterweg en omgeving	160	1,5	74	13	12	67	28	3	2
008022	Wijk 22 Vrijheidswijk	1 700	1,8	54	26	20	55	28	11	7
00802201	Vrijheidswijk-West	1 030	1,8	56	23	20	70	19	9	2
00802202	Vrijheidswijk-Oost	680	1,8	50	30	19	33	40	14	14
008023	Wijk 23 Lekkum en omgeving	320	2,4	24	37	39	45	47	6	2
00802301	Lekkum	170	2,4	19	41	40	40	51	5	4
00802302	Snakkerburen	110	2,2	37	30	33	52	37	10	1
00802303	Buitengebied Lekkum en Miedum	40	3,0	8	38	55	45	53	2	0
008030	Wijk 30 Oldegaleleën & Bloemenbuurt	1 810	1,7	55	25	19	60	24	10	6
00803001	Oldegaleleën	1 010	1,6	62	22	16	59	20	12	8
00803002	Bloemenbuurt	800	1,8	47	29	24	60	29	8	3
008031	Wijk 31 Tjerk Hiddes & Cambuursterhoek	2 180	2,0	40	32	28	56	33	7	4
00803101	Cambuursterpad	1 140	1,9	44	30	25	58	30	8	4
00803102	Zamenhofpark	780	2,2	32	34	34	53	37	6	3
00803103	Cambuur	270	1,9	44	33	22	54	36	7	3
008032	Wijk 32 't Vliet	2 920	1,6	62	22	16	67	22	8	3
00803201	Zeeheldenbuurt	370	1,7	54	27	19	53	33	9	5
00803202	Indische buurt	710	1,6	60	23	17	61	24	10	5
00803203	Molenpad	820	1,6	65	20	15	72	19	6	3
00803204	Welgelegen	1 020	1,5	65	21	14	71	18	8	2
008033	Wijk 33 Oranjewijk & Tulpenburg	940	1,7	59	25	17	62	29	6	3
00803301	Tulpenburg	310	1,4	67	27	6	53	32	9	6
00803302	Oranjewijk	630	1,8	54	24	22	66	27	4	2
008034	Wijk 34 Heechterp	1 100	1,7	57	21	22	72	16	10	2
00803401	Heechterp	1 100	1,7	57	21	22	72	16	10	2
008035	Wijk 35 Schieringen & De Centrale	1 180	1,7	54	27	19	67	21	9	4
00803501	Schieringen	1 170	1,7	54	27	19	67	20	8	4
00803502	De Centrale	20	1,9	50	25	25	x	x	x	x
008036	Wijk 36 Camminghaburen	4 800	2,3	30	31	39	47	43	7	4
00803601	Camminghaburen-Noord	1 920	2,2	35	27	38	54	36	8	2
00803602	Camminghaburen-Midden	1 760	2,2	34	32	34	42	43	7	7
00803603	Camminghaburen-Zuid	1 120	2,6	16	37	47	41	52	5	2
008037	Wijk 37 Grote Wielen & Kleine Wielen	50	2,2	28	40	32	32	51	10	8
00803701	Grote Wielen	0	x	x	x	x	x	x	x	x
00803702	Kleine Wielen	50	2,2	27	40	33	32	51	9	8
008038	Wijk 38 Bedrijventerrein-Oost	30	2,5	28	41	31	38	47	14	1
00803801	Hemrik	30	2,5	28	41	31	38	47	14	1
008040	Wijk 40 Achter de Hoven	1 280	1,8	52	26	22	63	25	7	5
00804001	Achter de Hoven	1 280	1,8	52	26	22	63	25	7	5
008041	Wijk 41 Schepenbuurt	630	1,5	63	22	15	70	10	10	10
00804101	Schepenbuurt	630	1,5	63	22	15	70	10	10	10
008042	Wijk 42 Wielenpölle	240	2,1	35	23	42	58	25	11	6
00804201	Wielenpölle	240	2,1	35	23	42	58	25	11	6

Tabel 9.3 (slot)

Particuliere huishoudens en bevolking naar burgerlijke staat, 2008

Wijk- en buurtindeling		Particuliere huishoudens					Burgerlijke staat			
			gemid- delde grootte	een- per- soons	zonder kin- deren	met kin - deren	onge- huwd	ge- huwd	ge- schei- den	ver- we- duwd
code	naam	aantal	aantal	%	%	%	%	%	%	%
008043	Wijk 43 Huizum-Oost	1 050	2,0	41	30	28	47	36	6	11
00804301	Huizum-Dorp	410	2,2	28	38	34	46	46	5	2
00804302	Huizum-Sixma	50	1,6	65	22	13	75	14	10	1
00804303	Huizum-Bornia	550	2,0	47	25	27	47	31	6	16
00804304	Huizum-Badweg	50	1,4	63	29	8	42	40	4	14
008044	Wijk 44 Huizum-West	3 610	1,9	46	27	26	58	30	7	5
00804401	Hollanderwijk	1 120	1,7	54	25	21	56	28	9	7
00804402	Gerard Dou	710	2,0	41	29	30	57	32	7	3
00804403	Julianapark	810	2,3	32	29	39	53	38	5	4
00804404	Jan van Scorelbuurt	970	1,7	52	28	20	67	22	7	4
008045	Wijk 45 Aldlân	3 180	2,1	38	32	30	40	44	6	10
00804501	Aldlân-Oost	1 670	2,4	29	32	38	46	43	6	5
00804502	Aldlân-West	1 070	2,0	44	31	25	32	45	6	16
00804503	Rapenburg	430	1,6	57	34	9	23	45	5	27
008046	Wijk 46 Nijlân	2 330	1,6	57	29	14	51	30	10	8
00804601	Nijlân	2 330	1,6	57	29	14	51	30	10	8
008050	Wijk 50 Hempens, Teerns en omgeving	1 850	3,0	11	30	59	52	43	4	1
00805001	Hempens en Teerns	70	2,3	28	38	34	45	47	5	3
00805002	Buitengebied Hempens	20	2,9	7	47	47	x	x	x	x
00805003	Zuiderburen	1 760	3,0	10	29	60	52	43	4	1
008051	Wijk 51 Wirdum & Swichum	490	2,6	24	31	45	47	45	4	4
00805101	Wirdum	420	2,5	26	31	43	47	45	4	4
00805102	Swichum	20	3,2	6	29	65	43	56	2	0
00805103	Buitengebied Wirdum	50	3,0	14	31	55	50	45	2	3
008052	Wijk 52 Wytgaard en omgeving	260	2,3	31	33	35	49	40	6	5
00805201	Wytgaard	200	2,2	34	33	33	49	39	6	6
00805202	Buitengebied Wytgaard	50	2,9	20	35	44	49	45	5	1
008053	Wijk 53 Goutum	970	2,6	16	40	44	41	53	3	3
00805301	Goutum	970	2,6	16	40	44	41	53	3	3
008054	Wijk 54 De Zuidlanden	30	2,6	26	29	45	55	39	2	4
00805401	Techum	10	x	x	x	x	x	x	x	x
00805402	De Zuidlanden	20	2,6	25	33	42	50	44	2	5
008060	Wijk 60 Bedrijventerrein West	50	1,9	40	40	19	59	27	8	7
00806001	Harlingervaat	20	1,5	65	25	10	x	x	x	x
00806002	Zwette-Schenkenschans	10	2,0	33	50	17	x	x	x	x
00806003	Businesspark Leeuwarden	10	2,7	10	40	50	x	x	x	x
00806004	Newton	0	x	x	x	x	x	x	x	x
00806005	Toekomstig bedrijventerrein	0	x	x	x	x	x	x	x	x
008061	Wijk 61 Vossepark & Helicon	1 900	2,1	41	29	29	52	38	6	5
00806101	Vossepark	1 670	2,0	42	29	29	53	37	6	5
00806102	Helicon	240	2,2	34	36	30	45	44	5	6
008062	Wijk 62 Vogelwijk & Muziekwijk	1 740	1,9	48	30	23	57	32	6	5
00806201	Vogelwijk	800	1,8	48	30	23	52	36	7	5
00806202	Sonnenborgh	950	1,9	48	29	23	62	28	5	5
008063	Wijk 63 Valeriuskwartier & Magere Weide	910	1,6	58	28	14	71	17	8	4
00806301	Valeriuskwartier	860	1,6	58	29	13	72	16	8	4
00806302	Magere Weide	50	1,8	48	20	32	58	33	4	4
008064	Wijk 64 Westeinde	1 730	2,3	32	32	36	41	47	5	7
00806401	Westeinde	1 730	2,3	32	32	36	41	47	5	7
008065	Wijk 65 Buitengebied Noordwest	10	3,0	18	9	73	x	x	x	x
00806501	Buitengebied Noordwest	10	3,0	18	9	73	x	x	x	x

Tabel 9.4

Motorvoertuigen en oppervlakte, 2008

Wijk- en buurtindeling		Motorvoertuigen					Oppervlakte		
		personenauto's			bedrijfs- motor- voertuigen	motor- twee- wieler	totaal	land	water
		totaal	per huis- houden	per km ²					
code	naam	aantal	aantal	aantal	aantal	aantal	ha	ha	ha
0080	Leeuwarden	34 885	0,7	441	4 195	2 450	8 410	7 916	495
008010	Wijk 10 Binnenstad	1 530	0,5	1 740	285	105	96	88	8
00801001	De Waag	205	0,4	2 013	60	15	10	10	0
00801002	Nieuwestad	90	0,5	1 221	25	5	8	7	0
00801003	Oldehove	190	0,6	1 172	65	10	18	16	2
00801004	Grote Kerkbuurt	360	0,5	2 667	35	30	14	14	1
00801005	Hoek	160	0,2	1 829	15	15	10	9	1
00801006	Blokhuisplein	115	0,4	1 720	15	15	8	7	1
00801007	Zaailand	285	1,2	3 215	20	15	10	9	1
00801008	Stationskwartier	120	1,5	744	50	0	18	16	2
008020	Wijk 20 Transvaalwijk & Rengerspark	830	0,6	1 051	75	60	82	79	3
00802001	Transvaalwijk	375	0,7	2 828	35	20	15	13	1
00802002	Bonifatius	310	0,9	1 497	15	25	21	21	-
00802003	Rengerspark	145	0,3	319	25	10	46	45	2
008021	Wijk 21 Bilgaard & Havankpark e.o.	1 915	0,5	804	135	85	248	238	10
00802101	Bilgaard	1 675	0,5	1 848	100	60	93	91	3
00802102	Havankpark	170	1,1	1 466	20	15	12	12	0
00802103	Vierhuisterweg en omgeving	65	0,4	49	15	10	143	136	7
008022	Wijk 22 Vrijheidswijk	1 020	0,6	1 721	195	30	64	59	4
00802201	Vrijheidswijk-West	390	0,4	1 429	25	20	29	27	2
00802202	Vrijheidswijk-Oost	630	0,9	1 971	170	10	35	32	3
008023	Wijk 23 Lekkum en omgeving	340	1,1	51	40	30	687	668	18
00802301	Lekkum	190	1,1	613	10	15	32	31	1
00802302	Snakkerburen	100	0,9	334	20	10	32	30	3
00802303	Buitengebied Lekkum en Miedum	55	x	x	5	5	622	608	14
008030	Wijk 30 Oldegalileën & Bloemenbuurt	980	0,5	2 706	95	85	37	36	1
00803001	Oldegalileën	475	0,5	2 360	50	50	21	20	1
00803002	Bloemenbuurt	505	0,6	3 141	45	35	16	16	-
008031	Wijk 31 Tjerk Hiddes & Cambuursterhoek	1 605	0,7	2 647	110	110	61	61	0
00803101	Cambuursterpad	745	0,7	3 873	55	55	19	19	0
00803102	Zamenhofpark	655	0,8	2 842	35	50	23	23	-
00803103	Cambuur	205	0,8	1 124	20	10	18	18	-
008032	Wijk 32 't Vliet	1 465	0,5	2 880	170	150	54	51	3
00803201	Zeeheldenbuurt	210	0,6	2 253	25	15	10	9	1
00803202	Indische buurt	385	0,5	3 033	40	35	13	13	-
00803203	Molenpad	395	0,5	2 648	60	60	16	15	1
00803204	Welgelegen	475	0,5	3 405	40	35	15	14	1
008033	Wijk 33 Oranjewijk & Tulpenburg	550	0,6	2 405	55	45	25	23	2
00803301	Tulpenburg	190	0,6	2 231	15	5	9	8	1
00803302	Oranjewijk	360	0,6	2 507	40	40	16	14	2
008034	Wijk 34 Heechterp	445	0,4	753	40	15	60	59	1
00803401	Heechterp	445	0,4	753	40	15	60	59	1
008035	Wijk 35 Schieringen & De Centrale	550	0,5	570	45	30	103	97	6
00803501	Schieringen	535	0,5	621	45	30	89	86	3
00803502	De Centrale	20	x	x	0	0	14	11	3
008036	Wijk 36 Camminghaburen	4 530	0,9	1 999	270	370	246	227	20
00803601	Camminghaburen-Noord	1 725	0,9	2 196	110	145	85	79	7
00803602	Camminghaburen-Midden	1 560	0,9	2 453	75	120	68	64	4
00803603	Camminghaburen-Zuid	1 245	1,1	1 474	85	105	94	84	9
008037	Wijk 37 Grote Wielen & Kleine Wielen	65	1,2	12	15	0	731	512	218
00803701	Grote Wielen	0	x	x	0	0	338	233	105
00803702	Kleine Wielen	65	1,2	23	15	0	392	279	113
008038	Wijk 38 Bedrijventerrein-Oost	585	x	x	735	40	238	220	17
00803801	Hemrik	585	x	x	735	40	238	220	17
008040	Wijk 40 Achter de Hoven	735	0,6	1 788	65	75	42	41	1
00804001	Achter de Hoven	735	0,6	1 788	65	75	42	41	1
008041	Wijk 41 Schepenbuurt	160	0,3	263	10	5	70	60	10
00804101	Schepenbuurt	160	0,3	263	10	5	70	60	10
008042	Wijk 42 Wielenpölle	435	1,9	782	90	45	59	56	3
00804201	Wielenpölle	435	1,9	782	90	45	59	56	3

Tabel 9.4 (slot)
Motorvoertuigen en oppervlakte, 2008

Wijk- en buurtindeling		Motorvoertuigen					Oppervlakte		
		personenauto's			bedrijfs- motor- voertuigen	motor- twee- wielers	totaal	land	water
		totaal	per huis- houden	per km ²					
code	naam	aantal	aantal	aantal	aantal	aantal	ha	ha	ha
008043	Wijk 43 Huizum-Oost	970	0,9	975	170	75	103	100	3
00804301	Huizum-Dorp	470	1,2	1 613	100	40	32	29	2
00804302	Huizum-Sixma	30	x	x	15	0	11	10	0
00804303	Huizum-Bornia	375	0,7	1 522	30	35	25	25	0
00804304	Huizum-Badweg	95	x	x	25	0	36	36	-
008044	Wijk 44 Huizum-West	2 390	0,7	2 428	150	180	98	98	-
00804401	Hollanderwijk	630	0,6	2 247	60	35	28	28	-
00804402	Gerard Dou	495	0,7	3 816	25	40	13	13	-
00804403	Julianapark	740	0,9	2 569	45	70	29	29	-
00804404	Jan van Scorelbuurt	530	0,5	1 839	20	40	29	29	-
008045	Wijk 45 Aldlân	2 580	0,8	2 069	130	165	131	125	6
00804501	Aldlân-Oost	1 515	0,9	2 259	90	105	71	67	4
00804502	Aldlân-West	770	0,7	2 384	25	55	34	32	1
00804503	Rapenburg	295	0,7	1 165	20	5	27	25	2
008046	Wijk 46 Nijlân	1 455	0,6	1 424	80	70	106	102	4
00804601	Nijlân	1 455	0,6	1 424	80	70	106	102	4
008050	Wijk 50 Hempens, Teerns en omgeving	2 320	1,3	563	160	195	494	412	82
00805001	Hempens en Teerns	70	1,0	463	60	15	17	15	2
00805002	Buitengebied Hempens	25	x	x	5	0	78	75	3
00805003	Zuiderburen	2 225	1,3	691	95	180	399	322	78
008051	Wijk 51 Wirdum & Swichum	585	1,2	53	100	50	1 109	1 097	12
00805101	Wirdum	480	1,1	801	65	40	62	60	2
00805102	Swichum	20	x	x	10	0	174	172	2
00805103	Buitengebied Wirdum	85	1,6	10	30	10	873	865	8
008052	Wijk 52 Wytgaard en omgeving	280	1,1	38	40	30	737	736	2
00805201	Wytgaard	215	1,1	1 136	20	25	19	19	0
00805202	Buitengebied Wytgaard	70	1,3	9	20	5	718	717	2
008053	Wijk 53 Goutum	1 220	1,3	837	75	80	156	146	10
00805301	Goutum	1 220	1,3	837	75	80	156	146	10
008054	Wijk 54 De Zuidlanden	20	x	x	0	0	620	612	8
00805401	Techum	5	x	x	0	0	144	142	1
00805402	De Zuidlanden	15	x	x	0	0	476	470	6
008060	Wijk 60 Bedrijventerrein West	280	x	x	445	15	901	865	36
00806001	Harlingervaart	95	x	x	40	5	39	36	3
00806002	Zwette-Schenkenschans	115	x	x	315	10	128	115	13
00806003	Businesspark Leeuwarden	65	x	x	75	0	285	277	9
00806004	Newton	10	x	x	15	0	210	203	8
00806005	Toekomstig bedrijventerrein	0	x	x	0	0	239	234	4
008061	Wijk 61 Vossepark & Helicon	1 545	0,8	2 037	105	90	78	76	2
00806101	Vossepark	1 305	0,8	2 565	100	75	52	51	1
00806102	Helicon	240	1,0	961	5	10	26	25	1
008062	Wijk 62 Vogelwijk & Muziekwijk	1 300	0,7	3 524	55	85	37	37	-
00806201	Vogelwijk	630	0,8	3 464	30	40	18	18	-
00806202	Sonnenborgh	670	0,7	3 581	25	45	19	19	-
008063	Wijk 63 Valeriuskwartier & Magere Weide	455	0,5	946	30	30	48	48	-
00806301	Valeriuskwartier	420	0,5	1 945	25	25	22	22	-
00806302	Magere Weide	35	0,7	135	5	0	27	27	-
008064	Wijk 64 Westeinde	1 515	0,9	1 299	70	105	119	116	2
00806401	Westeinde	1 515	0,9	1 299	70	105	119	116	2
008065	Wijk 65 Buitengebied Noordwest	25	x	x	20	0	770	770	-
00806501	Buitengebied Noordwest	25	x	x	20	0	770	770	-

Tabel 9.5

Woningen en agrarische bedrijven, 2008

Wijk- en buurtindeling		Woning- voorraad	Agrarische bedrijven naar hoofdtype			
			totaal	gewassen	veeteelt	combinatie
code	naam	aantal	aantal	%	%	%
0080	Leeuwarden	45 660	65	6	93	1
008010	Wijk 10 Binnenstad	2 890	0	x	x	x
00801001	De Waag	450	0	x	x	x
00801002	Nieuwestad	180	0	x	x	x
00801003	Oldehove	355	0	x	x	x
00801004	Grote Kerkbuurt	750	0	x	x	x
00801005	Hoek	585	0	x	x	x
00801006	Blokhuisplein	290	0	x	x	x
00801007	Zaailand	250	0	x	x	x
00801008	Stationskwartier	40	0	x	x	x
008020	Wijk 20 Transvaalwijk & Rengerspark	1 385	0	x	x	x
00802001	Transvaalwijk	545	0	x	x	x
00802002	Bonifatius	360	0	x	x	x
00802003	Rengerspark	480	0	x	x	x
008021	Wijk 21 Bilgaard & Havankpark e.o.	3 285	0	x	x	x
00802101	Bilgaard	3 090	0	x	x	x
00802102	Havankpark	150	0	x	x	x
00802103	Vierhuisterweg en omgeving	45	0	x	x	x
008022	Wijk 22 Vrijheidswijk	1 650	0	x	x	x
00802201	Vrijheidswijk-West	975	0	x	x	x
00802202	Vrijheidswijk-Oost	675	0	x	x	x
008023	Wijk 23 Lekkum en omgeving	310	5	x	x	x
00802301	Lekkum	175	0	x	x	x
00802302	Snakkerburen	95	0	x	x	x
00802303	Buitengebied Lekkum en Miedum	40	5	x	x	x
008030	Wijk 30 Oldegalileën & Bloemenbuurt	1 745	0	x	x	x
00803001	Oldegalileën	960	0	x	x	x
00803002	Bloemenbuurt	785	0	x	x	x
008031	Wijk 31 Tjerk Hiddes & Cambuursterhoek	2 145	0	x	x	x
00803101	Cambuursterpad	1 085	0	x	x	x
00803102	Zamenhofpark	795	0	x	x	x
00803103	Cambuur	265	0	x	x	x
008032	Wijk 32 't Vliet	2 540	0	x	x	x
00803201	Zeeheldenbuurt	350	0	x	x	x
00803202	Indische buurt	675	0	x	x	x
00803203	Molenpad	675	0	x	x	x
00803204	Welgelegen	845	0	x	x	x
008033	Wijk 33 Oranjewijk & Tulpenburg	740	0	x	x	x
00803301	Tulpenburg	330	0	x	x	x
00803302	Oranjewijk	410	0	x	x	x
008034	Wijk 34 Heechterp	1 100	0	x	x	x
00803401	Heechterp	1 100	0	x	x	x
008035	Wijk 35 Schieringen & De Centrale	1 155	0	x	x	x
00803501	Schieringen	1 145	0	x	x	x
00803502	De Centrale	15	0	x	x	x
008036	Wijk 36 Camminghaburen	4 810	0	x	x	x
00803601	Camminghaburen-Noord	1 895	0	x	x	x
00803602	Camminghaburen-Midden	1 800	0	x	x	x
00803603	Camminghaburen-Zuid	1 115	0	x	x	x
008037	Wijk 37 Grote Wielen & Kleine Wielen	35	0	x	x	x
00803701	Grote Wielen	0	0	x	x	x
00803702	Kleine Wielen	35	0	x	x	x
008038	Wijk 38 Bedrijventerrein-Oost	30	0	x	x	x
00803801	Hemrik	30	0	x	x	x
008040	Wijk 40 Achter de Hoven	1 125	0	x	x	x
00804001	Achter de Hoven	1 125	0	x	x	x
008041	Wijk 41 Schepenbuurt	710	0	x	x	x
00804101	Schepenbuurt	710	0	x	x	x
008042	Wijk 42 Wielenpôle	205	0	x	x	x
00804201	Wielenpôle	205	0	x	x	x

Tabel 9.5 (slot)
Woningen en agrarische bedrijven, 2008

Wijk- en buurtindeling		Woning- voorraad	Agrarische bedrijven naar hoofdtype			
			totaal	gewassen	veeteelt	combinatie
code	naam	aantal	aantal	%	%	%
008043	Wijk 43 Huizum-Oost	1 005	0	x	x	x
00804301	Huizum-Dorp	385	0	x	x	x
00804302	Huizum-Sixma	45	0	x	x	x
00804303	Huizum-Bornia	525	0	x	x	x
00804304	Huizum-Badweg	45	0	x	x	x
008044	Wijk 44 Huizum-West	3 515	0	x	x	x
00804401	Hollanderwijk	1 075	0	x	x	x
00804402	Gerard Dou	675	0	x	x	x
00804403	Julianapark	805	0	x	x	x
00804404	Jan van Scorelbuurt	965	0	x	x	x
008045	Wijk 45 Aldlân	3 105	0	x	x	x
00804501	Aldlân-Oost	1 655	0	x	x	x
00804502	Aldlân-West	945	0	x	x	x
00804503	Rapenburg	505	0	x	x	x
008046	Wijk 46 Nijlân	2 360	0	x	x	x
00804601	Nijlân	2 360	0	x	x	x
008050	Wijk 50 Hemptens, Teerns en omgeving	1 855	5	x	x	x
00805001	Hemptens en Teerns	65	0	x	x	x
00805002	Buitengebied Hemptens	15	0	x	x	x
00805003	Zuiderburen	1 775	5	x	x	x
008051	Wijk 51 Wirdum & Swichum	495	25	0	96	4
00805101	Wirdum	425	5	x	x	x
00805102	Swichum	15	5	x	x	x
00805103	Buitengebied Wirdum	50	15	0	93	7
008052	Wijk 52 Wytgaard en omgeving	255	15	0	100	0
00805201	Wytgaard	200	5	x	x	x
00805202	Buitengebied Wytgaard	55	10	0	100	0
008053	Wijk 53 Goutum	980	5	x	x	x
00805301	Goutum	980	5	x	x	x
008054	Wijk 54 De Zuidlanden	30	5	x	x	x
00805401	Techum	10	0	x	x	x
00805402	De Zuidlanden	25	5	x	x	x
008060	Wijk 60 Bedrijventerrein West	40	0	x	x	x
00806001	Harlingervaat	5	0	x	x	x
00806002	Zwette-Schenkenschans	15	0	x	x	x
00806003	Businesspark Leeuwarden	10	0	x	x	x
00806004	Newton	0	0	x	x	x
00806005	Toekomstig bedrijventerrein	5	0	x	x	x
008061	Wijk 61 Vossepark & Helicon	1 800	0	x	x	x
00806101	Vossepark	1 560	0	x	x	x
00806102	Helicon	240	0	x	x	x
008062	Wijk 62 Vogelwijk & Muziekwijk	1 730	0	x	x	x
00806201	Vogelwijk	780	0	x	x	x
00806202	Sonnenborgh	950	0	x	x	x
008063	Wijk 63 Valeriuskwartier & Magere Weide	855	0	x	x	x
00806301	Valeriuskwartier	835	0	x	x	x
00806302	Magere Weide	25	0	x	x	x
008064	Wijk 64 Westeinde	1 750	0	x	x	x
00806401	Westeinde	1 750	0	x	x	x
008065	Wijk 65 Buitengebied Noordwest	10	0	x	x	x
00806501	Buitengebied Noordwest	10	0	x	x	x

10. Gemeentelijke cijfers op de CBS-website

10.1 StatLine CBS Databank

Gratis bekijken, printen en opslaan

Via cbs.nl kunt u toegang krijgen tot StatLine, de elektronische databank van het CBS. In StatLine is statistische informatie over vele maatschappelijke en economische onderwerpen te vinden in de vorm van tabellen, grafieken en kaarten. Deze zijn gratis te bekijken, te printen en op te slaan. Gebruikers kunnen zoeken op trefwoorden, een keuze maken met behulp van de zogeheten Webselector en een deel van de statistische informatie benaderen via een kaart.

Voor een groot aantal onderwerpen biedt StatLine statistische gegevens op gemeentenniveau. Over de belangrijkste onderwerpen zijn er speciale kerncijfertabellen; in de overige tabellen zijn gemeentelijke gegevens opgenomen als het verantwoord is deze te publiceren.

Drie zoekmogelijkheden

De snelste manier om cijfers te vinden, is door op www.cbs.nl op 'StatLine CBS databank' te klikken. Daarop volgt een scherm met drie mogelijkheden om StatLine te benaderen.

10.1 Zoeken in StatLine

De eerste ingang tot StatLine is het zoeken met een trefwoord. Als u een trefwoord intoeetst en daarna op 'enter' drukt of op 'zoek' klikt, selecteert een zoekmachine tabellen van StatLine-publicaties waarin het trefwoord voorkomt.

De tweede mogelijkheid is het zoeken in de themaboom, via een soort verkenner. Als u op 'Thema' klikt, verschijnt een scherm met de themastructuur van StatLine. In het mapje 'Nederland Regionaal' zijn de gemeentelijke gegevens te vinden.

De derde ingang tot StatLine is cartografisch. Als u op 'Kaart' klikt, kunt u gemeenten in een kaart aanklikken en zo de gemeentelijke kerncijfers benaderen die ook in *Gemeente Op Maat* staan. De kaart bevat ook kerncijfers op het niveau van landdelen, provincies, COROP-gebieden, stadsgewesten en grootstedelijke agglomeraties uit de StatLine-publicatie 'Regionale Kerncijfers Nederland' (RKN).

De cartografische toegang wordt uitsluitend getoond op computers die over een zogenoemde SVG-viewer (Scalable Vector Graphics) beschikken. Deze is gratis te downloaden op www.adobe.nl/svg/viewer/install/main.html.

10.2 Openingsscherm cartografische toegang van StatLine

Centraal Bureau voor de Statistiek

Home | Thema's | **Cijfers** | Publicaties | Methoden | Informatie voor | Over het CBS | English | Sitemap

StatLine databank > Selecteer met kaart

Regionale Kerncijfers Nederland

Tabeltoelichting Gewijzigd op 10 september 2009. Verschijningsfrequentie: onregelmatig.

Zoek op: Trefwoord | Thema | Kaart

ok & verder Help

Kies informatie over: Gemeenten

per: Provincie

in: 2009

Gebieden: Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Flevoland, Gelderland, Utrecht

U kunt gebieden selecteren door op de kaart te klikken of door ze uit de lijst te kiezen.

Inzoomen: Druk Ctrl-toets in en klik met muis of kies inzoomniveau.

Uitzoomen: Druk Shift-Ctrl en klik met muis in kaart.

Verschuiven: Druk Alt-toets en sleep met muis of verschuif rode vlak in kleine kaart.

Voor meer informatie over het gebruik van StatLine is op de openingspagina via de link 'Informatie over StatLine' een gebruikershandleiding te vinden.

10.2 Kaarten met regionale indelingen

Als hulpmiddel voor gebruikers van regionale gegevens en indelingen geeft het CBS een viertal kaarten uit met de indelingen in provincies, COROP-gebieden, economisch-geografische gebieden en stadsgewesten en grootstedelijke agglomeraties (zie 10.3). Op deze kaarten, die beschikbaar zijn vanaf 2000, staan de regionale indelingen met de gemeentelijke indeling als ondergrond. Per regio is aangegeven welke gemeenten ertoe behoren.

De kaarten zijn in PDF-formaat te downloaden op cbs.nl. Papieren exemplaren zijn bij het CBS te koop op A3-formaat (schaal 1 : 800 000) en op A1-formaat (schaal 1 : 400 000).

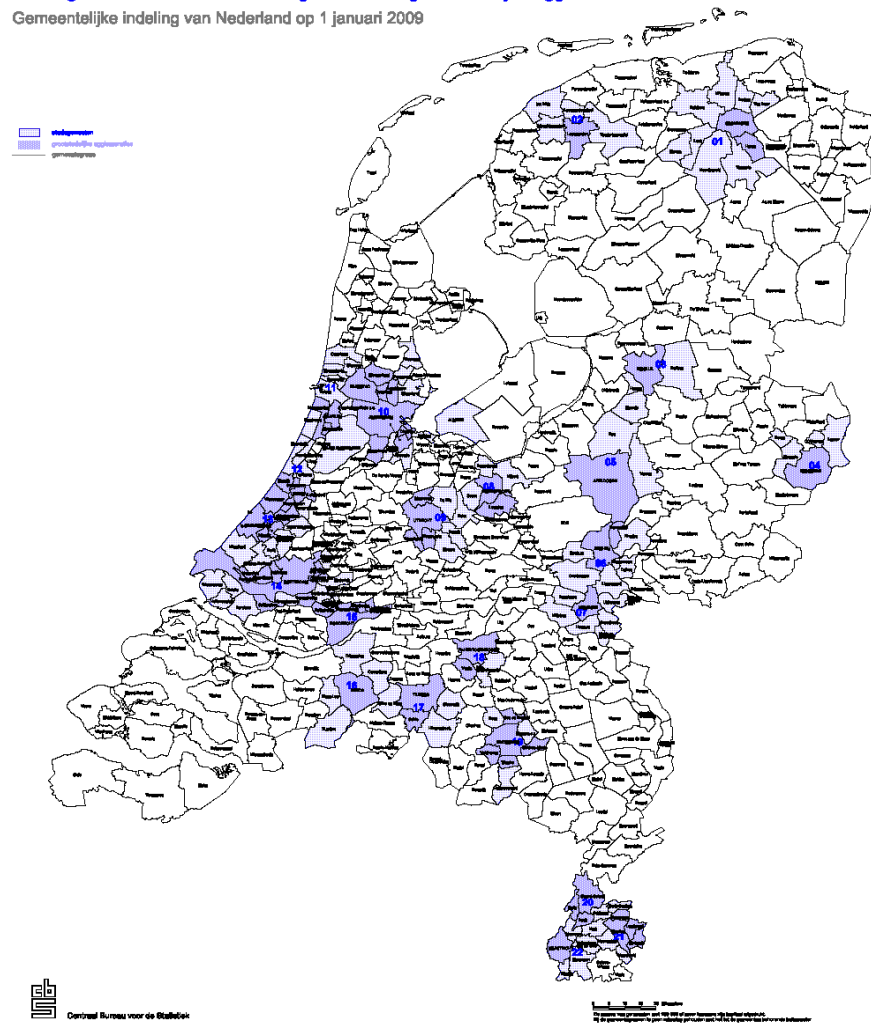
10.3 Kaarten met wijk- en buurtindelingen

Naast kaarten met regionale indelingen stelt het CBS ook een kaart beschikbaar met de digitale geometrie van wijken en buurten. Deze is samengesteld uit drie bronnen. De gemeentegrenzen op land zijn opgenomen volgens de kaart van gemeentegrenzen van de Topografische Dienst Kadaster, buurtgrenzen volgens opgave van de gemeenten en de grens van het land met grotere wateren volgens de meest recente kaart van het Bestand Bodemgebruik van het CBS. In deze bestanden zijn alle grenzen gegeneraliseerd. De kerncijfers van de buurten zijn toegevoegd aan de buurtkaart en, geaggregeerd naar wijk en gemeente, aan respectievelijk de wijk- en gemeente-kaarten. De cijfers in deze kaarten betreffen een momentopname; StatLine bevat de meest recente kerncijfers over wijken en buurten

10.3 Regionale indelingen 2009

Indeling van Nederland in 22 stadsgewesten en grootstedelijke agglomeraties

Gemeentelijke indeling van Nederland op 1 januari 2009

Lijst van gebruikte begrippen

Onderstaande toelichting bevat per hoofdstuk de belangrijkste begrippen die in deze *Gemeente Op Maat* zijn gebruikt. Per hoofdstuk is alfabetisch gesorteerd.

Hoofdstuk 1 Bevolking

Allochtonen - Personen van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

Autochtonen - Personen van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren.

Bevolking - De geregistreerde bevolking van Nederland.

Bevolkingsgroei - Het geboorteoverschot plus het vestigingsoverschot (binnenlands migratieoverschot en migratieoverschot) plus het saldo van de administratieve correcties en de overige correcties.

Bevolkingsgroei, relatief - Bevolkingsgroei per duizend van de beginbevolking op 1 januari 2008.

Bible belt - Een strook gebieden die loopt van Zeeland, via Zuid-Holland, Utrecht, Gelderland, naar Overijssel en waar veel orthodoxe protestanten wonen.

Binnenlands migratieoverschot – Het aantal gevestigde personen uit een andere gemeente binnen Nederland min het aantal vertrokken personen naar een andere gemeente binnen Nederland.

Binnenlands migratieoverschot, relatief - Binnenlands migratieoverschot per duizend van de gemiddelde bevolking.

Demografische druk - De verhouding tussen het aantal personen van 0 tot 20 jaar en van 65 jaar of ouder ten opzichte van de personen in de zogenaamde 'productieve' leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar.

Eenpersoonshuishoudens - Een persoon die alleen in een woonruimte woont en zelf in de dagelijkse behoeften voorziet.

Emigratie - Vertrek van personen naar het buitenland plus de administratief afgevoerde personen uit de gemeentelijke bevolkingsregisters min de administratief opgenomen personen in de gemeentelijke bevolkingsregisters.

Geboorte – Het aantal levendgeborenen van 1 januari 2008 tot en met 31 december 2008. Levendgeborenen zijn kinderen die na de geboorte enig teken van leven hebben vertoond, ongeacht de zwangerschapsduur. Elke levendgeborene is geteld naar de woongemeente van de geborene en dus niet naar de gemeente waar de geboorte heeft plaatsgevonden.

Geboorteoverschot - Het aantal levendgeborenen min het aantal sterfgevallen. Ook wel: natuurlijke bevolkingsgroei.

Geboorteoverschot, relatief - Geboorteoverschot per duizend van de gemiddelde bevolking in 2008.

Gehuwd - Burgerlijke staat die ontstaat na sluiting van een huwelijk of het aangaan van een geregistreerd partnerschap. Inclusief personen die gescheiden zijn van tafel en bed, want zij blijven formeel gehuwd.

Gemiddeld aantal inwoners – De helft van de geregistreerde bevolking op 1 januari plus de helft van de geregistreerde bevolking op 31 december.

Gemiddelde huishoudensgrootte - Het aantal in particuliere huishoudens levende personen gedeeld door het aantal particuliere huishoudens.

Gescheiden - Burgerlijke staat die ontstaat na ontbinding van een huwelijk door echtscheiding of na ontbinding van een geregistreerd partnerschap anders dan door het overlijden van de partner. Behalve personen die gescheiden zijn van tafel en bed, want zij blijven formeel gehuwd.

Groene druk - De verhouding tussen het aantal personen van 0 tot 20 jaar ten opzichte van de personen in de zogenaamde 'productieve' leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar.

Grijze druk - De verhouding tussen het aantal personen van 65 jaar of ouder ten opzichte van de personen in de zogenaamde 'productieve' leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar.

Herkomstgroepering - Kenmerk dat weergeeft met welk land een persoon een feitelijke verwantschap heeft, gegeven het geboorteland van de ouders of van zichzelf. Dit kenmerk maakt onderscheid tussen autochtoon en allochtoon. Binnen de allochtonen is er een onderscheid gemaakt tussen westerse en niet-westerse allochtonen. Dit onderscheid is ingegeven door de grote verschillen in sociaal-economische en culturele situatie. Binnen de groep niet-westerse allochtonen worden de vier grote doelgroepen van het minderhedenbeleid van de overheid onderscheiden, te weten de herkomstlanden Turkije, Marokko, Suriname en Nederlandse Antillen/Aruba.

Immigratie - Vestiging in Nederland vanuit het buitenland.

Inwoners naar stedelijkheidsklasse - Inwoners naar stedelijkheid op 1 januari afgerond op tientallen. De som van de afgeronde getallen is hierdoor niet altijd gelijk aan de afgeronde som. Stedelijkheid is een maat voor de concentratie van menselijke activiteiten (zoals wonen, werken, schoolgaan, winkelen en uitgaan) en is gebaseerd op de gemiddelde omgevingsadressendichtheid (OAD). Voor de berekening van de gemiddelde OAD wordt eerst voor ieder adres de OAD vastgesteld. Dat is het aantal adressen binnen een cirkel met een straal van één kilometer rondom een adres,

gedeeld door de oppervlakte van de cirkel. De OAD wordt uitgedrukt in adressen per vierkante kilometer. Daarna is het gemiddelde berekend van de omgevingsadressendichtheid van alle afzonderlijke adressen binnen het beschouwde gebied (bijvoorbeeld een gemeente of provincie). De hier gebruikte OAD komt overeen met de definitieve OAD in de StatLine-publicatie Maatstaven Financiële-verhoudingswet (Fvw). De definitieve OAD wordt gebruikt voor de vaststelling van de definitieve uitkering voor het Gemeentefonds, dus inclusief gemeentelijke herindelingen, grenscorrecties, sloop en nieuwe adressen.

Voor de berekening van het aantal inwoners naar stedelijkheidsklasse wordt per vierkant van 500 bij 500 m aan de hand van de gemiddelde OAD van dat vierkant de stedelijkheidsklasse bepaald en het aantal inwoners binnen dat vierkant. Vervolgens zijn alle inwoners binnen het beschouwde gebied over de vierkanten heen samengeteld per categorie van de stedelijkheidsklasse. Er zijn vijf klassen onderscheiden.

Inwoners matig stedelijk gebied - Inwoners van een gebied met een gemiddelde OAD groter of gelijk aan 1 000 en kleiner dan 1 500 adressen per vierkante kilometer.

Inwoners niet stedelijk gebied - Inwoners van een gebied met een gemiddelde OAD kleiner dan 500 adressen per vierkante kilometer.

Inwoners op 1 januari - De geregistreerde bevolking van Nederland op 1 januari.

Inwoners op 31 december - De geregistreerde bevolking van Nederland op 31 december. Dit inwonertal wordt verkregen door het inwonertal op 1 januari te vermeerderen met de bevolkingsgroei over het jaar, het saldo van administratieve correcties en de overige correcties.

Inwoners sterk stedelijk gebied - Inwoners van een gebied met een gemiddelde OAD groter of gelijk aan 1 500 en kleiner dan 2 500 adressen per vierkante kilometer.

Inwoners weinig stedelijk gebied - Inwoners van een gebied met een gemiddelde OAD groter of gelijk aan 500 en kleiner dan 1 000 adressen per vierkante kilometer.

Inwoners zeer sterk stedelijk gebied - Inwoners van een gebied met een gemiddelde OAD groter of gelijk aan 2 500 adressen per vierkante kilometer.

Marokko - Allochtonen met als herkomstgroepering Marokko, Ifni, Spaanse Sahara of Westelijke Sahara.

Migratieoverschot - Het aantal in Nederland gevestigde personen min het aantal uit Nederland vertrokken personen inclusief het saldo van de administratieve correcties (administratieve opnemingen min administratieve afvoeringen).

Migratieoverschot, relatief - Migratieoverschot per duizend van de gemiddelde bevolking in het waarnemingsjaar.

Natuurlijke bevolkingsgroei - Het aantal levendgeborenen min het aantal sterfgevallen. Ook wel: geboorteoverschot.

Nederlandse Antillen/Aruba - Allochtonen met als herkomstgroepering de tot het Nederlandse koninkrijk behorende eilanden Bonaire, Curaçao, Saba, Sint-Eustatius, Sint-Maarten of Aruba.

Niet-westerse allochtonen - Het CBS rekent personen tot de allochtonen als ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen personen die zelf in het buitenland zijn geboren (de eerste generatie) en personen die in Nederland zijn geboren (de tweede generatie). Tot de categorie 'niet-westers' behoren allochtonen uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië met uitzondering van Indonesië en Japan. Op grond van hun sociaal-economische en -culturele positie worden allochtonen uit deze twee landen tot de westerse allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in voormalig Nederlands Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin. De herkomstgroepering wordt bepaald aan de hand van het geboorteland van de persoon zelf (1e generatie) of dat van de moeder (2e generatie), tenzij de moeder in Nederland is geboren. In dat geval is gerubriceerd naar het geboorteland van de vader.

Ongehuwd - Burgerlijke staat die aangeeft dat een persoon nog nooit een huwelijk heeft gesloten of een geregistreerd partnerschap is aangegaan.

Particuliere huishoudens - Particuliere huishoudens bestaan uit één of meer personen die alleen of samen in een woonruimte zijn gehuisvest en zelf in hun dagelijks onderhoud voorzien. Naast eenpersoonshuishoudens onderscheiden we meerpersoonshuishoudens (niet-gehuwde paren met en zonder kinderen, echtparen met en zonder kinderen, eenouderhuishoudens en overige huishoudens).

Totale druk - De verhouding tussen het aantal personen van 0 tot 20 jaar en van 65 jaar of ouder ten opzichte van de personen in de zogenaamde 'productieve' leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar.

Vertrek - Vertrokken uit de gemeente naar een andere gemeente binnen Nederland.

Verweduwd - Burgerlijke staat die ontstaat na ontbinding van een huwelijk of geregistreerd partnerschap door overlijden van de partner.

Vestiging - Gevestigd in de gemeente komend uit een andere gemeente binnen Nederland.

Westerse allochtonen - Allochtonen met als herkomstgroepering een van de landen in de wereld-delen Europa (met uitzondering van Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan.

Hoofdstuk 2 Onderwijs

Basisonderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet Primair Onderwijs (WPO). Het reguliere basisonderwijs is bedoeld voor kinderen van 4-12 jaar.

Beroepsbegeleidende leerweg - Een van de twee manieren waarop een mbo-opleiding in het kader van de WEB (Wet Educatie en Beroepsopleiding) kan worden gevolgd. Bij deze leerweg wordt meer dan 60 procent van de totale opleidingsduur besteed aan werkend leren (stage) in de praktijk van een bedrijf of instelling. De opleiding is uitsluitend toegankelijk voor personen van 16 jaar en ouder. Deze leerweg is te vergelijken met het vroegere leerlingwezen. De cijfers gaan over de deelnemers die in het studiejaar in de betreffende gemeente dan wel regio wonen.

Beroepsopleidende leerweg - Een van de twee manieren waarop een mbo-opleiding in het kader van de WEB (Wet Educatie en Beroepsopleiding) kan worden gevolgd. Hierbij wordt 20 tot 60 procent van de totale opleidingsduur besteed aan een stage in de praktijk van een bedrijf of instelling. De opleidingen kunnen als voltijd- en/of als deeltijdonderwijs worden aangeboden. Het betreft hier vol- en deeltijdonderwijs. De cijfers gaan over de deelnemers die in het studiejaar in de betreffende gemeente dan wel regio wonen.

Hoger onderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Het betreft hier voltijdonderwijs, deeltijdonderwijs en duaal onderwijs. Het hoger onderwijs omvat het hoger beroepsonderwijs (hbo) en het wetenschappelijk onderwijs (wo). De cijfers gaan over de studenten die in het studiejaar in de betreffende gemeente dan wel regio wonen.

Leerlingen primair onderwijs - Het aantal leerlingen op instellingen waar het primair onderwijs (basis-onderwijs, speciaal basisonderwijs en speciale scholen) door de overheid bekostigd is (regulier onderwijs) naar gemeente van de vestiging van de school.

Speciaal basisonderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet primair onderwijs (WPO). Het speciaal basisonderwijs is bedoeld voor kinderen die meer hulp behoeven bij de opvoeding en het leren dan het reguliere basisonderwijs kan bieden. Vergeleken met scholen voor basisonderwijs hebben scholen voor speciaal basisonderwijs kleinere groepen leerlingen en beschikken ze over meer deskundigen om de leerlingen met leer- en gedragsproblemen te begeleiden.

Speciale scholen - Speciale scholen zijn bedoeld voor basis- en voortgezet onderwijs aan zeer moeilijk lerende of opvoedbare kinderen, dove en slechthorende kinderen, visueel gehandicapte kinderen en langdurig zieken. De leerlingen kunnen op deze scholen blijven totdat ze 20 jaar zijn.

Voortgezet onderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) behalve het praktijkonderwijs. De WVO omvat de volgende onderwijssoorten: vwo, havo, vmbo, leerwegondersteunend onderwijs (lwoo) en praktijkonderwijs en het speciaal voortgezet onderwijs (svo). De cijfers gaan over de leerlingen die in het studiejaar in de betreffende gemeente dan wel regio wonen.

Hoofdstuk 3 Bouwen en wonen

Capaciteit bijzondere woongebouwen - Het aantal plaatsen dat aanwezig is in een gebouwen-complex, gebouw of deel van een gebouw, dat volgens de bouw of verbouw bestemd is voor permanente bewoning door een verzameling van personen, waarvan de huishoudelijke verzorging bedrijfsmatig wordt uitgevoerd (institutioneel huishouden).

Eengezinswoning - Elke woning die tevens een geheel pand vormt. Hieronder vallen niet alleen de vrijstaande woningen, maar ook aangebouwde woningen zoals twee onder één kap gebouwde hele huizen, boerderijen met woning en voorts alle eengezinsrijshuizen.

Gemiddelde woningwaarde - Voor de bepaling van de gemiddelde woningwaarde is niet gebruik gemaakt van alle WOZ-objecten die als woning zijn getypeerd. De wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ) onderscheidt drie categorieën woningen. Globaal kunnen deze worden omschreven als woningen dienend tot hoofdverblijf, woningen met praktijkruimte en recreatiewoningen en overige woningen. Deze laatste categorie omvat naast recreatiewoningen onder meer garageboxen. Om een zo zuiver mogelijk beeld van de woningmarkt te geven is deze categorie buiten beschouwing gelaten bij het bepalen van de gemiddelde woningwaarde. Daarnaast is van belang op te merken dat boerderijen en andere onroerende goederen waarin wel wordt gewoond, maar die in hoofdzaak worden gebruikt voor niet-woondoeleinden (bijvoorbeeld een winkel met bovenwoning), tot de niet-woningen zijn gerekend. Waardepeildatum 1-1-2007.

Meergezinswoning - Flats, galerijwoningen, portiekwoningen, beneden- en bovenwoningen, woningen boven bedrijfsruimten voor zover deze zijn voorzien van een buiten de bedrijfsruimte gelegen toegangsdeur, alsmede de woongelegenheden in serviceflats en dergelijke.

Nieuwbouwwoningen - Aantal gereedgekomen woningen als gevolg van nieuwbouw.

Recreatiewoningen - Totaal aantal recreatiewoningen per 1 januari. Een recreatiewoning voldoet aan alle criteria die gelden voor woningen. Een recreatiewoning hoeft niet geschikt te zijn voor bewoning gedurende het gehele jaar. Daarnaast geldt dat de woning of voor vakantieoelinden is bestemd of gelegen is op een officieel voor recreatie aangewezen terrein.

Saldo vermeerdering woningen - Per duizend woningen op 1 januari. Het saldo vermeerdering betreft het verschil tussen het aantal woningen dat aan de voorraad is toegevoegd en het aantal dat aan de voorraad is onttrokken. Toevoeging door nieuwbouw en andere redenen zoals woningsplitsing of verbouw van kantoor tot woning. Onttrekking door brand, afbraak, sloop, verbouw, onbewoonbaarverklaring, verandering van bestemming en andere redenen. De berekening van het saldo is inclusief administratieve correcties.

Voorraad woningen - Het aantal woningen op 1 januari. Een woning is een gebouw, of deel van een gebouw, dat bestemd is voor permanente bewoning door één particulier huishouden.

Voorraad wooneenheden - Totaal aantal wooneenheden per 1 januari. Een wooneenheid is een deel van een tot bewoning bestemd gebouw dat, vanuit bouwtechnisch oogpunt gezien, blijvend is bestemd voor permanente bewoning door een particulier huishouden. Bovendien voldoet het aan alle criteria die van toepassing zijn op woningen, met uitzondering van het volgende criterium: het tot bewoning bestemde gebouw dient te beschikken over een toilet en over een keukeninrichting die is bestemd voor de bereiding van complete maaltijden. Ter compensatie hiervoor dient het gebouw waarin de wooneenheid is gelegen, te beschikken over een (gemeenschappelijk) toilet en/of over een (gemeenschappelijke) keukeninrichting die is bestemd voor de bereiding van complete maaltijden.

Waarde onroerende zaken - Sinds 1 januari 1995 is de wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ) van kracht. Deze wet verplicht gemeenten al het onroerend goed binnen de gemeentegrenzen periodiek te taxeren en de aldus vastgestelde WOZ-waarde te gebruiken bij het bepalen van de gemeentelijke aanslag Onroerende Zaak Belastingen (OZB). Verder dienen de gemeenten de individuele WOZ-waarden te leveren aan de Belastingdienst en de Waterschappen ten behoeve van de heffing van de inkomstenbelasting, de vermogensbelasting en de waterschapsomslagen. Het CBS publiceert jaarlijks die cijfers: de voorlopige, nader voorlopige en definitieve. Voor de voorlopige en nader voorlopige cijfers vormen de waarden volgens de oorspronkelijke WOZ-beschikking het uitgangspunt. Hierbij zijn wijzigingen als gevolg van bezwaar en beroep niet in de cijfers verwerkt. Bij de definitieve cijfers is dat zoveel mogelijk wel gedaan.

Waarde van WOZ-objecten niet-woningen - De niet-woningen zijn de overige onroerend goed zaken waarin in hoofdzaak bedrijfsmatige activiteiten worden uitgevoerd. De niet-woningen worden in vier groepen onderscheiden:

1. Boerderij.
 2. Niet-woning deels in gebruik als woning.
 3. Niet-woning: een onroerende zaak die geheel wordt gebruikt voor andere dan woondoeleinden; onroerende zaken waar het wonen is gecombineerd met andere functies (hotels, pensions, verpleeghuizen, gevangenissen). Dit betreft alle objecten voor bedrijfsmatige activiteiten zoals kantoren, winkels en bedrijfsruimten, maar ook bijzondere gebouwen die een niet bedrijfsmatig gebruik hebben (scholen, ziekenhuizen). Een object behoort alleen tot deze categorie, wanneer geen enkel deel van het object voor woondoeleinden wordt gebruikt. Zodra wel gewoond wordt in het object, wordt het object ingedeeld in de categorie niet-woning deels in gebruik als woning.
 4. Terrein: ongebouwde, onroerende zaken zoals cultuurgrond, parken, sportvelden, bouwgrond (waar nog geen bouwactiviteiten zijn verricht).
- Waardepeildatum 1-1-2007.

Waarde van WOZ-objecten woningen - Tot de woningen behoren die onroerende zaken die in hoofdzaak worden gebruikt voor woondoeleinden en die onroerende zaken waarvan het gebruik volledig dienstbaar is aan woondoeleinden. Objecten in aanbouw of leegstaande objecten met de bestemming woondoeleinden zijn ook woningen. Tot de woningen behoren de volgende drie klassen:

1. Woning dienend tot hoofdverblijf.
 2. Woning met praktijkruimte;
 3. Recreatie-woningen en overige woningen.
- Waardepeildatum 1-1-2007.

Hoofdstuk 4 Inkomen en sociale zekerheid

AO-uitkeringen - Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen in het kader van de:

- Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO),
- Wet Arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong),
- Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ),
- Regeling inkomensvoorziening volledig arbeidsongeschikten (IVA) en
- Regeling werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten (WGA).

Het betreft de uitkeringen die eind 2008 niet waren beëindigd, de zogeheten lopende uitkeringen. Vanaf 29 december 2005 is voor nieuwe gevallen de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) van kracht geworden. Het aantal WAO-uitkeringen betreft dus de oude gevallen van vòòr 29 december 2005. De wet WIA kent de twee regelingen IVA en WGA.

Afhankelijk van de arbeidsmarktsituatie voor de intreding van de volledige of gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid kan aanspraak bestaan op meer dan één uitkering. Er is dan sprake van samenloop van uitkeringen. Het gaat hierbij om zo'n tienduizend uitkeringen. Bij een dergelijke samenloop zijn van elke uitkering de gegevens opgenomen. In de cijfers zijn de uitkeringen aan uitkeringsgerechtigden in het buitenland niet opgenomen. Het nationaal totaal is inclusief de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen waarbij de leeftijd van de aanvrager onbekend is, waarbij het geslacht van de aanvrager onbekend is of waarbij de woon- of verblijfplaats van de aanvrager onbekend is.

AO-uitkeringen, relatief - AO-uitkeringen per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar op 31 december. Bij het bepalen vindt enige vertekening plaats omdat het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen per 31 december een veelvoud van 10 is.

Gemiddeld besteedbaar inkomen - Het besteedbaar inkomen is het bruto-inkomen verminderd met de premies sociale zekerheid en andere betaalde overdrachten (zoals alimentatie voor ex-partner) en de loon-, inkomsten- en vermogensbelasting.

Gestandaardiseerd inkomen - Om inkomens van particuliere huishoudens van verschillende grootte en samenstelling vergelijkbaar te maken wordt het inkomen gestandaardiseerd. Hiertoe wordt het besteedbare huishoudensinkomen gedeeld door een equivalentiefactor. In de equivalentiefactor komen de schaalvoordelen tot uitdrukking die het gevolg zijn van het voeren van een

gemeenschappelijke huishouding. Hierbij is de CBS-equivalentieschaal gebruikt, waarbij het eenpersoonshuishouden als standaardhuishouden is gekozen en de equivalentiefactor 1 is. De CBS-equivalentieschaal voegt hieraan 0,38 toe voor de volgende meerderjarige. Per minderjarig kind wordt de factor afhankelijk van leeftijd en rangorde van het kind opgehoogd met een waarde tussen 0,15 en 0,30.

Een alleenstaande met een besteedbaar inkomen van 10 duizend euro en een echtpaar met een besteedbaar inkomen van 13,8 duizend euro bevinden zich dus op een even hoog welvaartsniveau, want na standaardisatie bedraagt het inkomen in beide situaties 10 duizend euro. Het huishoudensinkomen gedeeld door de som van de gewichten van de afzonderlijke huishoudensleden is het gestandaardiseerde huishoudensinkomen. Het gestandaardiseerd inkomen wordt ook wel het koopkrachtinkomen genoemd. Het koopkrachtinkomen geeft niet het geldbedrag aan dat een huishouden besteden kan, maar geeft aan op welk welvaartsniveau de huishoudensleden zich bevinden, waarbij een eenpersoonshuishouden als standaardhuishouden gehanteerd wordt.

Huishoudens met laag inkomen - Het percentage huishoudens met een laag inkomen. In prijzen van het jaar 2000 is de lage-inkomensgrens vastgesteld op 9.249 euro. Dit bedrag komt in koopkracht ongeveer overeen met de koopkracht van een bijstandsuitkering voor een alleenstaande in 1979, toen deze op zijn hoogst was.

Het inkomensbegrip dat in deze publicatie wordt gehanteerd, is het besteedbaar inkomen verminderd met eventueel ontvangen huursubsidie. Om te bepalen hoe het inkomen van een huishouden zich verhoudt tot de lage-inkomensgrens, wordt het inkomen van een huishouden gecorrigeerd voor verschillen in huishoudenssamenstelling. Vervolgens wordt dit gestandaardiseerde inkomen (met consumentenprijsindices) herleid naar het prijspeil in 2000. Het resulterende inkomen is laag wanneer het minder is dan 9.249 euro.

IOAW-uitkeringen - De Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers voorziet in een werkloosheidsregeling die aan oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemers een inkomensgarantie biedt op het niveau van het sociaal minimum. De uitkomsten geven niet het aantal personen weer dat afhankelijk is van een IOAW-uitkering, maar het aantal uitkeringen dat aan huishoudens is toegekend. Dit is vooral van belang bij huishoudens van (echt)paren; hoewel bij (echt)paren beide partners voor gelijke delen recht hebben op de uitkering, is er toch sprake van slechts één uitkering en wordt alleen het geslacht van degene die de uitkering daadwerkelijk heeft aangevraagd in beschouwing genomen. Doordat bij (echt)paren de uitkering overwegend wordt aangevraagd door een man, zijn gegevens over vrouwen in de uitkomsten ondervertegenwoordigd. Het nationaal totaal is inclusief de IOAW-uitkeringen waarbij het geslacht van de aanvrager onbekend is.

IOAZ-uitkeringen - De Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen biedt een inkomensgarantie op het niveau van het sociaal minimum voor oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen. De hier gepresenteerde uitkomsten geven niet het aantal personen weer dat afhankelijk is van een IOAZ-uitkering, maar het aantal uitkeringen dat aan huishoudens is toegekend. Dit is vooral van belang bij huishoudens van (echt)paren; hoewel bij (echt)paren beide partners voor gelijke delen recht hebben op de uitkering, is er toch sprake van slechts één uitkering en wordt alleen het geslacht van degene die de uitkering daadwerkelijk heeft aangevraagd in beschouwing genomen. Doordat bij (echt)paren de uitkering overwegend wordt aangevraagd door een man, zijn gegevens over vrouwen in de uitkomsten ondervertegenwoordigd. Het nationaal totaal is inclusief de IOAZ-uitkeringen waarbij het geslacht van de aanvrager onbekend is.

IVA-uitkeringen - Het aantal uitkeringen in het kader van de Regeling inkomensvoorziening volledig arbeidsongeschikten die aan het eind van het verslagjaar niet waren beëindigd, de zogeheten lopende uitkeringen.

Personen 15 jaar of ouder met 52 weken inkomen - Personen die het gehele jaar inkomen hebben, worden tot de categorie met 52 weken inkomen gerekend. De categorie zelfstandigen behoort ook tot deze groep. Personen die in het onderzoeksjaar gedurende korte tijd of over een onbekende periode inkomen hebben, worden samengeteld in de groep minder dan 52 weken inkomen. Studenten, dat wil zeggen personen met een studiebeurs in het kader van de Wet Studiefinanciering, worden altijd tot deze groep gerekend, ook al hebben zij het gehele jaar een baan. Uitzondering op deze algemene regel vormen de studenten die naast hun studiebeurs ook nog winst uit onderneming hebben. Zij worden altijd ingedeeld bij de categorie 52 weken inkomen.

Personen die uitsluitend kinderbijslag, individuele huursubsidie en/of tegemoetkoming studiekosten ontvangen, worden bij de groep 52 weken inkomen buiten beschouwing gelaten. Vanuit het grondmateriaal is het niet mogelijk om de groep parttime werkers van de fulltimers te onderscheiden. Hierdoor zullen ook bij de personen met 52 weken inkomen lage inkomens voorkomen.

Wajong-uitkeringen - Het aantal uitkeringen in het kader van de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening Jonggehandicapten die eind 2008 niet waren beëindigd, de zogeheten lopende uitkeringen.

WAO-uitkeringen - Het aantal uitkeringen in het kader van de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering die eind 2008 niet waren beëindigd, de zogeheten lopende uitkeringen.

WAZ-uitkeringen - Het aantal uitkeringen in het kader van de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen die eind 2008 niet waren beëindigd, de zogeheten lopende uitkeringen.

WGA-uitkeringen - Het aantal uitkeringen in het kader van de Regeling werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten die eind 2008 niet waren beëindigd, de zogeheten lopende uitkeringen.

WWB-uitkeringen - Uitkeringen aan thuiswonenden in het kader van de Wet werk en bijstand. Dus niet uitkeringen aan mensen die in instellingen of inrichtingen verblijven. De uitkomsten geven niet het aantal personen weer dat afhankelijk is van een bijstandsuitkering, maar het aantal uitkeringen dat aan huishoudens is toegekend. Dit is vooral van belang bij huishoudens van (echt)paren; hoewel

bij (echt)paren beide partners voor gelijke delen recht hebben op de uitkering, is er toch sprake van slechts één uitkering en worden alleen de kenmerken van degene die de uitkering daadwerkelijk heeft aangevraagd in beschouwing genomen. Doordat bij (echt)paren de uitkering overwegend wordt aangevraagd door de man, zijn gegevens over vrouwen in de uitkomsten ondervertegenwoordigd. Het nationaal totaal is inclusief de WWB-uitkeringen waarbij de aanvrager 65 jaar of ouder is, waarbij de leeftijd van de aanvrager onbekend is of waarbij het geslacht van de aanvrager onbekend is.

WWB-uitkeringen, relatief - Bij het bepalen van het aantal WWB-uitkeringen per duizend particuliere huishoudens vindt enige vertekening plaats omdat de standcijfers van het aantal WWB-uitkeringen per 31 december en het aantal particuliere huishoudens per 1 januari 2008 zijn. Tevens is bij de berekening het aantal bijstandsuitkeringen per 31 december een veelvoud van 10.

WW-uitkeringen - Uitkeringen in het kader van de werkloosheidswet die per 31 december 2008 werden verstrekt, de zogeheten lopende uitkeringen. Afhankelijk van de arbeidsmarktsituatie voor de intreding van de werkloosheid kan aanspraak bestaan op meer dan één uitkering. Er is dan sprake van samenloop van uitkeringen. Bij een dergelijke samenloop zijn van elke uitkering de gegevens opgenomen. De cijfers geven dus geen informatie over het aantal mensen met een of meer uitkeringen, maar wel over het aantal WW-uitkeringen en de bijbehorende kenmerken van de uitkering of uitkeringontvanger. Het nationaal totaal is inclusief de WW-uitkeringen waarbij de leeftijd van de aanvrager onbekend is, waarbij de woon- of verblijfplaats van de aanvrager onbekend is of waarbij de aanvrager woonachtig is in het buitenland.

WW-uitkeringen, relatief - WW-uitkeringen per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar op 31 december 2008. Het cijfer geeft een licht vertekend beeld omdat in de teller uitkeringen aan uitkeringsgerechtigden in het buitenland zijn inbegrepen en de noemer bevat alleen personen in Nederland. Tevens is het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen per 31 december een veelvoud van 10.

Hoofdstuk 5 Verkeer en vervoer

Bedrijfsmotorvoertuigen - Bestelauto's (3- en 4-wielige vrachtvoertuigen, waarvan het ledig gewicht vermeerderd met het laadvermogen ten hoogste 3500 kg bedraagt). Vrachtauto's (vier- en meerwielige ongelede vrachtvoertuigen, waarvan het ledig gewicht vermeerderd met het laadvermogen meer dan 3500 kg bedraagt). Trekkers (motorvoertuigen ingericht voor het trekken van opleggers). Speciale voertuigen (bedrijfsauto's voor bijzondere doeleinden zoals brandweer-auto's, reinigungsauto's en takelwagens). Autobussen (motorvoertuigen ingericht voor het vervoer van negen of meer passagiers buiten de bestuurder).

Gemeentelijke en waterschapswegen - Wegen beheerd door gemeente of waterschap. Waterschapswegen vormen een belangrijk deel van het wegennet buiten de bebouwde kom van de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland.

Hybride auto - Een auto waarbij de verbrandingsmotor wordt aangevuld door een elektromotor en een accu. Deze ondersteunt de verbrandingsmotor, waardoor deze minder hard hoeft te werken en dus zuiniger is. Bovendien wordt de energie die vrijkomt bij gas loslaten of remmen opgeslagen en vervolgens weer ingezet voor de voortbeweging. Voor de verbrandingsmotor kan een benzinemotor worden gebruikt, maar ook een dieselmotor of een nog efficiëntere Stirlingmotor. In StatLine zijn auto's met een hybride aandrijving niet als een aparte categorie onderscheiden, wel elektrische auto's. Uit analyses blijkt echter dat het bij deze auto's vrijwel altijd om hybrides gaat.

Motor tweewielers - Motorrijwielen, scooters, motorcarriers en motorinvalidenwagens met een motorrijwielkentekenbewijs.

Motor tweewielers, relatief - Per duizend inwoners op 1 januari.

Personenauto's - Motorvoertuigen ingericht voor het vervoer van ten hoogste 8 passagiers behalve de bestuurder. Combinatiewagens zijn hier bij inbegrepen.

Personenauto's, relatief - Personenauto's per duizend inwoners op 1 januari. Bij het bepalen van het aantal voertuigen per geografische eenheid wordt uitgegaan van de woon- of vestigingsplaats die is opgegeven bij de tenaamstelling van het kenteken. Grote leasemaatschappijen in gemeenten vertekenen het aantal personenauto's per duizend inwoners.

Provinciale wegen - Wegen beheerd door de provincie.

Randstad: Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland.

Rijkswegen - Wegen beheerd door het Rijk.

Totale weglengte - Totale lengte van alle wegen die worden beheerd door wegbeheerders als het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen, voorzien van een straatnaam of nummer, waarop verkeer met motorvoertuigen op meer dan twee wielen is toegestaan. Fiets- en voetpaden zijn uitgesloten.

Vervoermiddelen - Motorvoertuigen die op 1 januari van het desbetreffende jaar in het voertuigenbestand van RDW Centrum voor Voertuigtechniek en -informatie voorkwamen en die voldoen aan de volgende criteria:

- Het voertuig moet houderschapsplichtig zijn.
- Het voertuig moet voldoen aan de Wet Aansprakelijkheid Motorvoertuigen (WAM).
- De APK-datum (keuringsdatum) mag niet langer dan een jaar verlopen zijn.

De motorvoertuigen betreffen personenauto's, bedrijfsmotorvoertuigen en motortweewielers. Aanhangwagens en opleggers zijn niet meegerekend.

Hoofdstuk 6 Oppervlakte, dichtheden en bodemgebruik

Agrarisch terrein - Terrein in gebruik voor glastuinbouw, of als grasland, tuinland, bouwland of boomgaard.

Bebouwd terrein - Terrein in gebruik voor wonen, werken, winkelen, uitgaan, cultuur en openbare voorzieningen.

Bevolkingsdichtheid - Aantal inwoners op 1 januari per vierkante kilometer land.

Bos en open natuurlijk terrein - Terrein in gebruik als bos, als droog of als nat open natuurlijk terrein.

Omgevingsadressendichtheid - De omgevingsadressendichtheid (OAD) van een gemeente is het gemiddeld aantal adressen per vierkante kilometer binnen een cirkel met een straal van één kilometer op 1 januari. De OAD beoogt de mate van concentratie van menselijke activiteiten (zoals wonen, werken, schoolgaan, winkelen en uitgaan) weer te geven. Voor de berekening van de maatstaf is eerst voor ieder adres binnen een gemeente de adressendichtheid vastgesteld van een gebied met een straal van één kilometer rondom dat adres. Daarna is het gemiddelde berekend van de omgevingsadressendichtheden van alle afzonderlijke adressen binnen de gemeente. Bij bovengemeentelijke indelingen is de adresgewogen OAD bepaald. Bij de berekening van de omgevingsadressendichtheid is rekening gehouden met gemeentelijke herindelingen, grens-correcties en sloop.

Oppervlakte binnenwater – Totale oppervlakte volgens de regionale indelingen op 1 januari van inlandig water in gebruik als vaarweg, recreatiewater, delfstofwinplaats, vloeï- en/of slibveld, alsmede spaarbekkens.

Oppervlakte buitenwater - Totale oppervlakte volgens de regionale indelingen op 1 januari van water onderhevig aan getijden.

Oppervlakte land - Totale oppervlakte land volgens de regionale indelingen op 1 januari. Binnenwater smaller dan zes meter, kwelders, schorren, moerassen, rietlanden e.d. is tot land gerekend.

Oppervlakte totaal - De totale oppervlakte is berekend uit digitale bestanden van de gemeentegrenzen welke worden samengesteld door de Topografische Dienst. De onderverdeling in land en water is berekend op grond van de meest recente gegevens afkomstig uit de statistiek van het Bodemgebruik (ook wel bodemstatistiek). De cijfers over het bodemgebruik liggen voor drie of vier jaar vast.

Oppervlakte water - Totale oppervlakte binnen- en buitenwater volgens de regionale indelingen op 1 januari. Binnenwater smaller dan zes meter, kwelders, schorren, moerassen, rietlanden e.d. is tot land gerekend.

Recreatieterrein - Terrein bestemd voor recreatief gebruik.

Semi-bebouwd terrein – Terrein met een zekere mate van verharding dat niet in gebruik is als verkeersterrein of bebouwd terrein.

Verkeersterrein - Terrein in gebruik voor spoor-, weg- en luchtverkeer.

Woningdichtheid - Totaal aantal woningen op 1 januari per vierkante kilometer land (met uitzondering van wooneenheden en recreatiewoningen).

Hoofdstuk 7 Veiligheid

Geregistreerde misdrijven - De door de politie in processen-verbaal (van aangifte of ambtshalve opgemaakt) vastgelegde strafbare feiten. Alleen de misdrijven zijn geteld; overtredingen blijven hier buiten beschouwing.

Geweldsmisdrijven - Misdrijven, omschreven in artikel 242 t/m 250, 285, 287 t/m 291, 293, 294, 296, 300 t/m 304b, 306 t/m 309, 312 en 317 Wetboek van Strafrecht. Het betreft alle seksuele misdrijven, waaronder verkrachting, aanranding en ontucht. Daarnaast gaat het om levensdelicten, zoals moord en doodslag, hulp bij zelfdoding, euthanasie en abortus. Ook dood en lichamelijk letsel door schuld, bedreiging, mishandeling, diefstal met geweld en afpersing horen bij deze categorie. Schennis der eerbaarheid (art. 239 Wetboek van Strafrecht) valt in de categorie vernieling en openbare orde.

Opgehelderde misdrijven - Misdrijven waarbij tenminste één verdachte bij de politie bekend is, ook al is deze voortvluchtig of ontkent hij/zij het strafbare feit te hebben gepleegd.

Opiumwet - De Opiumwet regelt de opsporing, vervolging en berechting van handelingen die te maken hebben met (verboden) drugsbezit en drugshandel. De wet maakt onderscheid tussen misdrijven en overtredingen. Op grond van de Opiumwet geldt een verbod op het bereiden, bewerken, verwerken, verkopen, afleveren, verstrekken, vervoeren of aanwezig hebben van middelen die genoemd worden op de zogeheten lijst I (harddrugs) en lijst II (softdrugs). Voorbeelden van de hier bedoelde stoffen zijn cocaïne, heroïne, methadon, morfine, opium en hennep. De cijfers hebben uitsluitend betrekking op misdrijven.

Politieregio - Door de invoering in 1994 van de Politiewet 1993 is de politie in Nederland georganiseerd in 25 politieregio's. Tot dan was de politie verdeeld in 148 korpsen gemeentepolitie, het korps rijkspolitie en verschillende landelijke diensten. Naast de 25 regiokorpsen bestaat nog het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD), dat de landelijke politietaken organiseert en de Koninklijke Marechaussee (Kmar), die belast is met specifieke (militaire) politietaken.

Landelijke en stedelijke gemeente - Bij de indeling van gemeenten naar landelijk of stedelijk is uitgegaan van de zogeheten omgevingsadressendichtheid (OAD). Gemeenten met een omgevings-

adressendichtheid kleiner dan 1 000 zijn beschouwd als landelijk, gemeenten met een dichtheid van 1 500 of meer als stedelijk. De stedelijkheidsklasse 'matig stedelijk' (zie ook toelichting inwoners naar stedelijkheidsklasse in hoofdstuk 1) is buiten beschouwing gelaten. De indeling in landelijke en stedelijke gemeenten dekt dan ook niet alle gemeenten in Nederland.

Vermogensmisdrijven - Misdrijven, omschreven in artikel 208 t/m 214, 216 t/m 223, 225 t/m 232, 234, 311, 312, 321 t/m 323, 326 t/m 334, 336, 337, 416 en 417bis Wetboek van Strafrecht. Het betreft alle valsheidsmisdrijven, waaronder vals geld maken of in omloop brengen en valsheid in geschriften. Daarnaast alle vormen van diefstal en inbraak, uitgezonderd diefstal met geweld (art. 312 Wetboek van Strafrecht), dat in de categorie geweldsmisdrijven valt. Ook verduistering, bedrog en heling horen bij de categorie vermogensmisdrijven.

Vernieling en Openbare orde - Misdrijven, omschreven in artikel 131 t/m 136, 137c t/m 137g, 138 t/m 151a, 157, 158, 177 t/m 182, 184 t/m 206, 239, 350 t/m 352 Wetboek van Strafrecht. Het betreft misdrijven tegen de openbare orde, waaronder opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging en godslastering. Daarnaast gaat het om misdrijven als discriminatie, randstichting, schennis der eerbaarheid en vernieling. Ook het doen van een valse aangifte, mensensmokkel of het omkopen van een ambtenaar (alle misdrijven tegen het openbaar gezag) horen bij deze categorie.

Verkeersmisdrijven - De Wegenverkeerswet 1994 is de basis voor de regelgeving van het wegverkeer in Nederland. In deze wet staat beschreven wat verkeersdelicten (misdrijf of overtreding) zijn. De cijfers hebben uitsluitend betrekking op misdrijven. De meest voorkomende verkeersmisdrijven zijn rijden onder invloed en het doorrijden na een ongeval.

Hoofdstuk 8 Regionale indelingen 2006

Arrondissement - Aanduiding van de rechtsgebieden van de 19 rechtbanken. Elk arrondissement bestaat uit een aantal kantongebieden.

Brandweergebied - De indeling naar 25 brandweergebieden is afkomstig van het Ministerie van Binnenlandse zaken. De indeling wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de begrotingen van de brandweerregio's.

COROP-gebied - Indeling in 40 gebieden omstreeks 1970 ontworpen door de Coördinatie Commissie Regionaal OnderzoekProgramma, waaraan de indeling haar naam dankt.

COROP-plusgebied - Onderverdeling van de COROP-gebieden Utrecht, Overig Groot-Amsterdam, Agglomeratie 's-Gravenhage, Zuidoost-Zuid-Holland en Flevoland.

COROP-subgebied - Onderverdeling van de COROP-gebieden Groot-Amsterdam, Groot-Rijnmond en Noord-oost-Noord-Brabant.

Economisch-geografische gebied - Uit 1920 daterende economisch-geografische indeling in 129 gebieden.

GGD-gebied - In 1990 door het toenmalige Ministerie van WVC vastgestelde indeling in samenwerkingsgebieden voor de gemeentelijke gezondheidsdiensten.

Grootstedelijke agglomeratie - Bij grootstedelijke agglomeraties gaat het om aaneengesloten gebieden met een stedelijke bebouwing. In totaal zijn 22 grootstedelijke agglomeraties onderscheiden.

Landbouwgebied - Herziene indeling in 66 gebieden, die in 1991 door de Adviescommissie Landbouwstatistiek is vastgesteld.

Landbouwgebied (groep) - Clustering van de 66 landbouwgebieden tot 14 groepen van landbouwgebieden.

Landsdeel - Indeling naar 4 landsdelen die wordt gevormd door een regionale groepering van provincies.

Politieregio - Indeling in 25 politieregio's welke in 1990 door het Ministerie van Justitie is ontworpen.

Provincie - Bestuurlijke onderverdeling van het Nederlands grondgebied die sinds het instellen van de provincie Flevoland per 1 januari 1986 12 bestuurlijke eenheden telt.

Ressort - Indeling van de rechtsgebieden van de 5 gerechtshoven. Elk ressort bestaat uit een aantal arrondissementen.

RPA-gebied - Voor arbeidsmarktinformatie zijn in 2002 door de Regionale Platforms Arbeidsmarkt 34 RPA-gebieden afgeleid uit de 131 werkgebieden van de Centra voor Werk en Inkomen (CWI).

Stadsgewest - Bestaat uit grootstedelijke agglomeratie en het omringende gebied dat geïntegreerd is op deze agglomeratie. De 22 stadsgewesten bevatten het grondgebied van de 22 grootstedelijke agglomeraties met het daarbij behorende "verzorgingsgebied".

Toeristengebied - In 1972 ontworpen indeling in 17 gebieden voor statistiek op het terrein van de toeristische dienstverlening en vrijetijdsbesteding.

Wgr-samenwerkingsgebied - Lokalisering van gemeenten per samenwerkingsgebied volgens de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De opgenomen Wgr-indeling telt 42 gebieden.

Hoofdstuk 9 Kerncijfers wijken en buurten

Bedrijfsmotorvoertuigen - De cijfers zijn afgerond op vijftallen. Zie verder toelichting van hoofdstuk 5.

Bevolkingsdichtheid – Deze is alleen vermeld bij 10 of meer inwoners per buurt. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 6.

Burgerlijke staat - Bij de gemeentelijke tabel 1.2 zijn de percentages berekend op basis van het aantal inwoners van 15 jaar of ouder, maar in tabel 9.3 op basis van het totaal aantal inwoners en alleen bij 50 of meer inwoners per buurt. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Buurt - Kleine sociale ruimtelijke eenheid met een homogeen karakter. Homogeen wil zeggen dat één functie dominant is. Bijvoorbeeld woonfunctie (woongebied), werkfunctie (industriegebied) of recreatieve functie (natuurgebied).

Gemiddelde huishoudensgrootte - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Eenpersoonshuishoudens - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Gehuwd - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Gemiddelde woningwaarde - Er is geen WOZ-waarde opgenomen als de woningvoorraad kleiner is dan 5 of het aantal WOZ-objecten kleiner is dan 50. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 3.

Gescheiden - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Herkomstgroepering - Percentages zijn vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Huishoudens met kinderen - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Huishoudens zonder kinderen - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Inwoners - Aantal inwoners op 1 januari 2008. De cijfers zijn afgerond op tientallen.

Leeftijdsklasse – Percentages zijn vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt.

Marokko – Percentage is vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt en minimaal 10 niet-westerse allochtonen. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Motor tweewielers - De cijfers zijn afgerond op vijftallen. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 5.

Motorvoertuigen - Inclusief de motorvoertuigen die geregistreerd staan op het adres van een lease- of verhuurbedrijf. De motorvoertuigen die staan ingeschreven op postbusadressen zijn niet meegeteld bij de aantallen van de wijken en buurten, maar wel in de gemeentelijke totalen.

Nederlandse Antillen/Aruba - Percentage is vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt en minimaal 10 niet-westerse allochtonen. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Niet-westerse allochtonen - Het percentage is vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Omgevingsadressendichtheid - Zie de toelichting van hoofdstuk 6. De omgevingsadressendichtheid (OAD) in tabel 9.2 wijkt af van die in tabel 6.2 waarin de OAD berekend is zonder gegevens over de nieuwe adressen van het betreffende kalenderjaar.

Ongehuwd - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Oppervlakte land - Zie de toelichting van hoofdstuk 6.

Oppervlakte totaal - Zie de toelichting van hoofdstuk 6.

Oppervlakte water - Zowel binnen- als buitenwater op gemeenteniveau en alleen binnenwater per wijk of buurt. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 6.

Overig niet-westerse allochtonen - Percentage is vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt en minimaal 10 niet-westerse allochtonen. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Particuliere huishoudens - Gegevens zijn vermeld bij 10 of meer huishoudens per buurt. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Particuliere huishoudens totaal - De cijfers zijn afgerond op tientallen.

Personenauto's - De cijfers zijn afgerond op vijftallen. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 5.

Personenauto's per huishouden - Het aantal personenauto's per huishouden op 1 januari. De personenauto's zijn regionaal ingedeeld met behulp van de kentekenregistratie. Personenauto's die geregistreerd staan op het adres van het lease- of verhuurbedrijf vertekenen daarom de autodichtheid per huishouden. Het aantal personenauto's per huishouden is vermeld bij minimaal 50 huishoudens en bij een waarde van maximaal 2,5 personenauto's per huishouden.

Personenauto's per vierkante kilometer - Het aantal personenauto's per vierkante kilometer land op 1 januari. De personenauto's zijn regionaal ingedeeld met behulp van de kentekenregistratie. Personenauto's die geregistreerd staan op het adres van het lease- of verhuurbedrijf vertekenen daarom de autodichtheid per vierkante kilometer. Het aantal personenauto's per vierkante kilometer is vermeld bij minimaal 50 huishoudens en bij een waarde van maximaal 2,5 personenauto's per huishouden.

Stedelijkheid - Zeer sterk stedelijk (1), sterk stedelijk (2), matig stedelijk (3), weinig stedelijk (4), niet stedelijk (5). Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1 over inwoners naar stedelijkheidsklasse.

Suriname - Percentage is vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt en minimaal 10 niet-westerse allochtonen. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Turkije - Percentage is vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt en minimaal 10 niet-westerse allochtonen. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Verweduwd - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Westerse allochtonen – Het percentage is vermeld bij 50 of meer inwoners per buurt. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Wijk - Onderdeel van een gemeente waarin een bepaalde vorm van bodemgebruik of bebouwing overheerst. Een wijk bestaat uit één of meer buurten.

Woningvoorraad - Woningen met een onbekende wijk/buurtcode zijn niet meegeteld bij de aantallen per wijk en buurt, maar wel in de gemeentelijke totalen. De cijfers zijn afgerond op vijftallen. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 3.

Aan deze publicatie werkten mee

Duncan Beeckman
Caroline van Houwelingen
Basho Poelman
Hans Righolt
Ingeborg Deerenberg
Bert Raets
Jorien Apperloo
Petra Ament